

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Tractatus III. de Vnitate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

TRACTATVS

TERTIVS DE VNI- TATE DEI.

NT ER attributa diuina unitas primum locum habet, utpote quæ immediatè innititur ipsi esse, neque supponit aliam rationem formalem, à qua emanet: nam seclusa per intellectum quauis alia ratione formali, si tamen retineatur ratio entis, ex ipsa solum prodibit, & concipietur unitas. Ideoque de ea agendum priusquam de alijs attributis. Diuiditur autem vnum in maximè communi acceptione in vnum per se, & vnum per accidens, ut patet ex lib. 5. Met. cap. 6. cum verò id, quod est per se, sit mensura eius, quod est per accidens, illo explicato, huius quoque ratio innotescet. Non loquor autem de eo, quod est per se, vel per accidens in causando: hoc enim potest esse per se vnum in essendo, quomodo autore Aristotele lib. 2. Physic. t. 33. Polyletus est causa per accidens statuae, & tamen est vnum ens per se; contra verò ens per accidens potest esse causa per se, ut medicamentum, quod plerumque est vnum per accidens, est causa per se sanitatis: est ergo sermo de ente per se, vel per accidens in ratione vnius. Omissis autem varijs dicendi modis apud Metaphysicos vnum per se est illud, quod constat forma per se vna. Describitur verò vnum per formam entis cui inest: quoniam, ut ait Diuus Thomas 1. part. quæst. 6. artic. 3. ad primum, de potentia quæst. 9. artic. 7. & alibi, quælibet res est vna per suam essentiam, siue formam: sed quamnam est forma vna per se? nempe illa, quæ in ratione formæ essentialis non coalescit ex partibus actu componentibus plura entia completa in quouis genere entium. Ex quo constat simplicia omnia esse vnum per se: quoniam essentia, quæ est forma ipsorum, ex nullis partibus constat: ex compositis verò omnia ea, quæ componuntur ex genere ac differentia, ex pura potentia, & actu, & ex partibus integran-
Thomas.
tibus unitis per continuationem, sub eadem forma essentiali: forma enim essentialis horum omnium non constat partibus actu componentibus plura entia completa in suo genere, ut discurrenti per singula perspicuum fiet. Vnum verò per accidens est, cuius forma intrinseca constat pluribus entibus per se completis, vel accidit enti completo pertinenti ad intrinsecam rationem constituti per formam:

nam si forma intrinsece constet pluribus entibus per se completis iam intra terminos rei per eam constitutæ est diuisio simpliciter in genere entis, atque adeò non est vnum per se: qua ratione artificia constantia ex multis subiectis vel vno, & forma, quam includunt, non sunt vnum per se. Hæc verò unitas non recurrit cum ente, nec est simpliciter unitas, sed multitudo: ideoque non pertinet ad tractatum de unitate simpliciter, quæ est passio entis: breuiter tamen suo loco ostendam ipsam nequaquam posse competere deitati. Sed iam accedendum est ad unitatem per se, & explicandum quid, & quotuplex sit, & quomodo Deo conueniat.

Unitas transcendens non significat
rationem positiuam ex natura
rei ab ente distin-
ctam.

CAPVT I.

VT constet, quonam modo comperat ratio vnius Deo, supponendum foret ex Metaphysica quænam illa sit. Verum, quia non solum inter Philosophos, sed etiam inter Theologos est ea de re sententiarum varietas, operæ pretium est breuiter exponere in quo consistat ratio unitatis. Est verò in primis controuersia, sit ne ratio aliqua positua supra rationem entis. Vnum verò dupliciter usurpatur: nempe, ut est in genere quantitatis, & ut est passio entis transcendens: de vno in priore acceptione non est dissensio, communis enim sententia docet esse aliquid posituum supra rem, quæ dicitur vna, mirum quantitatem continuam sub diuisione sumptam. De vno verò in posteriore acceptione est controuersia, cuius affirmatiuam partem tenuit Auicenna tractat. 3. Metaphysicæ cap. 6. existimauit autem, ut refert Diuus Thomas in 1. distinct. 24. quæst. 1. artic. 3. id, quod vnum addit supra ens, non esse substantiam, quia tunc in accidentibus non daretur numerus neque item ens, prout abstrahit à substantia, & accidente, quia daretur aliquis numerus, qui non sit accidens: sed esse de genere accidentis, quod adueniens substantiæ in suo esse completæ tribuit ipsi denominationem vnius, ut ab eo positue dicatur vna, quemadmodum à colore, qui eidem accidit, dicitur candida. Auicennam sequutus est Alens. 1. part. quæstion. 13. m. 1. & 2. Albert. in summ.

I.

Auicenna.

S. Thom.

Alens.
Albert.

Bonauent.
Scotus.Bachon.
Tartaret.
Viguerius.

Sotus.

Henric.

tract. 6. q. 2. 4. memb. 2. & 3. Bonauentur. in 1. dist. 2. 4. art. 1. q. 1. Scot. lib. 4. Metaphysicæ in commentar. text. 3. & q. 2. & in 2. d. 3. q. 2. Ioannes de Bachone in 1. dist. 33. q. vni- ca art. 2. Petrus Tartaretus lib. 4. Metaphysicæ q. vi. art. 1. Ioann. Viguerius in 1. dist. 2. 4. quaest. vnica, Paulus Venetus in sua me- taphysica cap. 15. Sotus in lib. predicabili- um capite de proprio q. 2. ad secundum, & Henricus in summa ar. 25. q. 1. qui solet re- ferri pro contraria sententia quodlibet. 1. q. 1. sed ibi solum dicit vnum dicere priua- tionem: quomodo verò hoc sit intelligen- dum, ex instituto explicat loco citato sum- mæ, nempe secundum nostrum modum intelligendi, non secundum rem, quod etiā docuerunt Alensis, Albertus, Bonauentura, Ioannes Viguerius, & Ioannes de Bachone vbi suprā, omnes hi auctores conueniunt in hoc, vt dicant vnum addere rationem ali- quam positiuam supra rationem entis: dif- ferant verò in modo explicandi distincti- onē eius ab ente. Quidam enim censent esse passionē aliquam radicātā in natura entis, ab ea q. actu distinctam: ita Scotus cū Sco- tistis, & Paulo Veneto citatis. Alij verò cō- tendunt esse rationem aliquam saltem vir- tute distinctam, in qua tanquam in funda- mento nitatur indiuisio: quod indicant A- lensis, Albertus, Bonauentura, & Bachonus: & expresse docent Henricus, & Sotus, & nonnulli recentiores. Priorem sententiam hoc capite, posteriorē sequente expendam.

II.
Aristot.

Distingui verò ex natura rei actu pro- batur in primis authoritate Aristotelis: nam, cum lib. 10. Metaphys. text. 6. in- quirere cœpisset vtrum vnum sit substantia, an verò passio, cui aliqua natura subijcitur, concludit tandem in fine textus septimi his verbis: *Quod igitur in omni genere ipsum vnum aliqua natura est, & quod nullius hoc ipsum ali- qua natura est, patet*, quorum sensus est vni- significat e aliquid positiuum, hoc enim solum potest dici natura: idque non per- tinere intrinsece ad naturam, siue essentia- m vllius rei: quare, cū ens pertineat ad essentiam rerum omnium, natura, quæ v- nius nomine significatur, erit ratio positi- ua distincta à parte rei à ratione entis. Sua- detur item ex eodem Aristotele vbi suprā text. 9. asserente vnum, & multa opponi contrarie: Sic verò habet: *Opponuntur au- tem vnum & multa multis modis, quorum vno vnum, & multitudo, & vt indiuisibile, & diuisi- bile: quod enim aut diuisum, aut diuisibile est, mul- ti modo quædam dicitur: quod verò indiuisibile, aut non diuisum, vnum. Cum autem oppositio- nis quatuor sint modi, & horum alius secundum priuationem dicatur, contraria erunt perfectio et*

neque vt contradictio, neque vt ea, quæ ad ali- quid dicuntur, in quem locum Sanctus Tho- mas docet in sententia Aristotelis vo- num & multa opponi contrariē: quare, cum oppositio contraria non nisi in- ter formas positiuas existat, dari debet in vtroque extremo ratio positiua distin- cta ex natura rei ab ente: quandoqui- dem contraria, vt patet ex diffinitione tradita ab Aristotele in postprædicam. cap. 1. eidem subiecto vicissim insunt: quæ verò ita se habent, necessariò ha- bent rationem superadditam subie- cto, & ex natura rei ab ipso distinctam. Probatur deinde ratione: primo quo- niam quotiescunque per diuisionem resultant plura ex vno salua ratione en- tis, dissoluitur aliqua ratio positiua: hæc non potest esse nisi ratio vnius: er- go ea est positiua, & distincta à ratio- ne entis. Maior propositio patet: nam, cū diuiditur totum integrale ho- mogeneum, verbi gratia aqua, definit esse ratio aliqua positiua, quæ est ter- minus à quo diuisionis, diuisio enim rea- lis non incipit à negatione, sed à toto reali, ac definit in partes, quæ erant po- tentia in toto, post diuisionem verò sunt actu in se ipsis. Quod autem per eiusmodi diuisionem non destruat ratio entis, sed eadem perseueret, constat, quia ens non est actu nisi per particula- res, & specificas rationes entium, qui- bus saluis ratio quoque entis non dissol- uitur: at quando diuiditur aqua, non de- struitur ratio specifica ipsius: ergo ne- que ratio entis in ipsa inclusa. Assum- ptio verò ostenditur siquidem in toto in- diuisio nihil est aliud positiuum, quod non sit in partibus diuisis, quam ratio v- nitatis compositæ, ac resultantis ex vni- one partium inter se: nec enim aliud vni- quam assignatum est, aut assignari pote- rit. Secundo sumitur argumentum ab v- nitate prædicamentali, quæ est continui- tas addita substantiæ rei, quæ dicitur vna: cur enim si vnitatis prædicamentalis est ra- tio positiua addita substantiæ corporeæ, v- nitatis transcendens non erit etiam ratio positiua addita enti, quod vnum dicitur, si respondeatur argumentum non conuin- cere: nam ipsa quoque ratio quantita- tis continuæ habet rationem vnius, nec tamen vna denominatur aliter, quam sub indiuisione. Obijciunt ex hoc sequi, nu- merum prædicamentalem non constitui formaliter ex entibus realibus, sed ex ne- gationibus, quod absurdum est, id verò non tollitur ex eo, quod quantitas cōtinua

S. Thom.

Aristotele.

fit

fit ratio positua: nam ea non est ratio formalis vnitatis prædicamentalis, sed materiale subiectum: alioquin vna species quantitatis secundum propriam rationem formalem, hoc est secundum continuitatem, componeret aliam speciem, hoc est numerum. Hoc ipsum confirmatur: quoniam Mathematicus considerat vnitatem abstractam à quavis materia & quantitate corporis: quare, licet vnitatis aptius explicetur per negationem diuisionis, tamen ipsa consistit in ratione aliqua positua.

III.

Dicendum nihilominus vnitatem non esse rationem posituam distinctam actu à ratione entis. Hæc est communis doctorum non solum assentientium vnum dicere solum supra ens rationem priuatiuam, quos referam cap. sequente, sed etiam A. lenf. & aliorum, qui rationem vnitatis posituam ab ente actualiter non distinguunt, quos superius citavi, & maxime conformis sententiæ Aristotelis frequenter assentientium vnum, & multa opponi priuatiuè. Respondent aliqui Aristotelem intelligendum ad eum modum, quo interdum allegit differentias specificas, imò & qualitates contrarias opponi priuatiuè, cum tamen sint naturæ quædam subtractæ priuationibus: ex quo non sequitur vnum significare puram priuationem. Hæc solutio satisfaceret, quidem, si nihil aliud philosophus addidisset: verum cum ex alijs mens eius aperte colligatur, intelligendus est de vera oppositione priuatiua: id verò in primis colligitur ex eo, quod tex. 9. lib. 10. Metaphys. affirmat, vnum & multa opponi sicut diuisibile & indiuisibile: hoc autem aperte significat negationem diuisionis: & tex. 5. ubi indagat veram rationem vnus, vnum, inquit, aut simpliciter, aut prout est vnum, indiuisibile est, notanda verba illa, prout est vnum, sunt enim reduplicatiua super rationem formalem vnus: cum ergo dicat vnum, prout est vnum, esse indiuisibile, sanè loquitur indiuisibilitatem esse propriam eius rationem. Idem sumitur ex tex. 8. ubi ait vnum, & ens idem quodammodo significare: quod intelligendum ita est, vt non significant plures rationes posituas, sed eandem, non tamen eodem præsertim modo, quia scilicet in modo significandi est diuersitas, vt constabit cap. sequente: & ne maneret locus interpretationi in contrarium, si quis diceret significare idem quodammodo, quia sunt idem subiecto, quæ verò ita se habent, non repugnat, vt sint actus ex natura rei distincti, subdit eodem tex. hæc verba: *Vnus homo non addit aliquid*

aliud, quàm homo: Ex quibus perspicuum est de mente Aristotelis vnum non addere rationem aliquam posituam distinctam actu à ratione entis: etenim si adderet, ea ratio esset etiam actu distincta ab homine, cuius oppositum docet Aristoteles verbis citatis. Accedit, quod ibidem subdit: *Vni esse est unicuique esse*, quali dicat, non est vlla alia ratio positua vnus, quàm ipsum esse, in quo fundatur indiuisibilitas: quæ est propria ratio vnus, quatenus vnum est, & ita

Comment.

Suadetur autem, quoniam eiusmodi ratio positua, aut esset realis, aut rationis: Non esse ens rationis patet, quandoquidem vel esset habitudo ad multa, vel ad subiectum, quod denominatur vnum, non ad multa: nam si terminaretur ad multa, vnum & multa essent relatiuè opposita: quod expressè negat Aristot. lib. 10. Metaphys. tex. 9. non ad subiectum, etenim relatiuum omne explicatur relatione ad aliud, vnum verò non explicatur relatione ad subiectum, quod appellatur vnum: nec assignabitur vllum aliud extremum, ad quod terminetur, & ita vnum ad se, & non ad aliud dicitur. Non esse verò rationem posituam realem ostenditur, quoniam non sunt multiplicanda entia sine necessitate: non est autem vlla necessitas concedendi rationem realem posituam superadditam enti, ab eoque distinctam ex natura rei: nam si quomodo esset necessaria, maxime vt per eam res sit formaliter vna, ad hoc autem non est necessaria: ipsa enim si daretur, denominaretur etiam vna, non per aliam rationem posituam, ne daretur progressus in infinitum, sed solummodo per negationem diuisionis: ergo negatio diuisionis satis est, vt per eam res dicatur vna: atque adeò ad hunc effectum minimè requiritur ratio positua distincta ex natura rei ab ente. Respondebitur vnitatem esse vnam se ipsa, non verò negatione diuisionis: nam id, quod est, quo in aliquo genere, si sit simplex & vltimum, potest esse quod, vt patet in quantitate, quæ est ratio, qua substantia est quanta, & ipsa per se ipsam est quanta: similiter vnitatis erit enti ratio, vt sit vnum: & ipsa quoque suamet formali ratione erit vna. Verum hæc solutio non satisfacit: nam, licet in quantitate ob peculiarem rationem eadem ratio sit, quo respectu subiecti, & respectu sui quod: quoniam non solum est ratio, cur substan-

IV.

Aristot.

Aristot.

tia corporea habeat partes, & sit extensa ac diuisibilis, verum etiam ipsa quoque habet proprias partes ratione quarum est extensa, & diuisibilis: & ideo Philosophus lib. 5. Metaphys. tex. 18. species quantitatis quantitas dicit, quoniam diuisibiles sunt, & partes habent: non tamen est vniuersaliter dicendum formam denominari à se ipsa: qualitas enim non est se ipsa qualis: nec relatio est id, quod se ipsa refertur, sed tantum est subiecto ratio referendi: non videmus autem specialem rationem in vnitatem, propter quam ipsa circa se habeat eundem effectum, quem habet circa subiectum: ita, ut ratione sui, præcisa omni alia forma, dicatur vna, maximè cum intellecta sola negatione diuisionis addita ratione entitatis aptè concipiatur sub ratione vnius subiectum, cui ea conuenit.

V.

Aristot.

Præterea certum est vnitatem secundum communem acceptionem significare negationem diuisionis, ut constat ex Aristotele asserente vnum & multa opponi priuatiuè, itemque competere cuilibet enti per se, ut est communis sententia philosophorum, qui vnum statuunt primam positionem entis cum Aristotele lib. 4. Metaphys. cap. 3. & lib. 10. tex. 6. ex qua suppositione ostenditur assertio proposita, nam si esset necessaria ratio positiua vnius, maximè ad statuendum fundamentum vnitatis priuatiuè: ad hoc autem nequaquam requiritur: ergo est omnino superflua, & fictitia. Maior propositio patet inductione sumpta ex simili materia: nam, quoties eodem nomine significari solet duplex ratio formalis, altera positiua, altera priuatiua, semper positiua est fundamentum priuatiuæ, ut patet in irrationali, incorruptibili, & similibus: etenim ratio, siue radix irrationalitatis sumptæ priuatiuè est propria differentia essentialis brati, quam significare intendimus per nomen illud *irrationalis*, idemque dicendum de incorruptibilitate negatiua, quæ fundatur in essentia positiua rerum incorruptibilium, quam etiam significamus nomine illo *incorruptibile*: quare similiter, cum nomine vnius interdum saltem significetur negatio diuisionis, si præterea est ratio aliqua positiua, quæ eodem nomine significetur, hæc protectio erit proximum fundamentum negationis illius. Hoc autem non ita se habere probatur: namque vnitatis negatiua immediate radicatur in ipsa ratione entis: neque eget interuentu vnitatis positiuæ: quare hæc non requiritur, ut sit fundamentum illius. Assumptio ostenditur: nam, sic-

ut diuisio est distinctio, ac separatio entitatum, quæ multitudinem fortiuntur, ita vnitatis est negatio diuisionis eius entitatis, quæ vna denominatur: & hoc ipso, quo non est diuisa, dicitur vna absque necessitate vllius intermediæ rationis positiuæ: nam diuisio, & quasi distractio entitatis immediate incipit ab ipsa, & consequenter negatio diuisionis immediate nititur eadem: hoc enim ipso, quo non est diuisa, est indiuisa, & vna: quare, cum ens posita ratione propria secundum omnia sibi intrinseca, immediate intelligatur sub ratione indiuisiōis in plura, vnitatis priuatiua, quæ huiusmodi negationem significat, immediate conuenit enti antè quamuis aliam rationem positiuam, non intrinsecam rationi eius formali, qualis esset vnitatis positiua.

Plura argumenta ad huius sententiæ confirmationem contra Scotum adducunt Metaphysici, quæ apud ipsos videri possunt: nec ab Scotistis sufficienter expenditur difficultas sumpta à ratione passionis, quæ non potest esse pars subiectiua eius, cuius est passio: vnitatis autem, si ratio positiua est, necessario continetur sub ente, cuius proprietates est. Respondet autem Scotus eiusmodi rationem positiuam non esse ens, quod sanè minimè cohæret: nam si ratio positiua est à parte rei, non in solis, nudisque conceptibus, absque dubio habet esse: repugnata autem, ut ipsum esse conueniat non enti: quare repugnat, ut sit ratio positiua, quin sit ens. Maior propositio patet ex sufficiente diuisione eius, quod vtrumque est: aut enim dicitur esse solum remouendo, aut solum obiectiue in mente, aut positiuè à parte rei: si sit priore modo, est priuatio, si secundo, ens rationis, si tertio, ens cui competit esse actuale à parte rei, hoc verò, cum sit ratio formalis entis, fieri nequit, ut conueniat non enti. Et confirmatur, quoniam repugnat per formam aliquam communicari subiecto particularem modum essendi, quin simul communicetur ipsa ratio communis essendi, ut determinata ad esse particulare: at per vnitatem, si est ratio positiua, communicatur particularis modus essendi: nam per eam subiectum est vnum: ergo ea includit rationem communem essendi, atque adeò continetur sub ente. Video posse responderi per vnitatem non communicari particularem modum essendi: sed solum rationem vnius, quæ nec est ens, nec particularis modus entis: & idcirco ex hoc principio minimè colligi vnitatem

VI.

Scot.

con-

contineri sub ente. Verum enimvero, cum ratio vnius de mēte Scoti sit positua, quādo ens dicitur esse vnum, illud esse non significat solam veritatem intellectus, siue copulam mentalem coniungentem vnum cum ente, sed veritatem obiectiuam: hæc verò non habet aliud fundamētum, quā ipsum esse unitatis, quod competit enti: ea propter, cum ipsemet Scotus hanc multiplicitatem entitatum respuat, eaq; ex ipsius positione sequatur, potius dicendum est rationem vnius nullo modo esse posituam ex natura rei distinctam à ratione entis.

VII.

Aristot.
D. Thomas.

Ad primam authoritatem Aristotelis respondeo mentem eius non esse vnā addere rationem aliquā posituā, siue naturam supra ens, sed solum non esse substantiam per se subsistentem, quæ sit idea singularium: eo enim textu non agit simpliciter de vno, vt est transcendens, sed vt est principium numeri, & primū in vnoquoque genere, vt patet in exemplis, quæ adducit: ait enim, si entia colores essent, ipsum vnum futurum fuisset albi, quia nimirū est primū in genere colorum, ac mēsurā cæterorū. Et quia Pythagorici ac Platonici, vt ijs Aristot. attribuit, constituebant ideas rerum separatas, ac per se existentes, eas appellabant ipsum vnum, & mēsurā ideatorum: & hoc dictū impugnat Aristot. vt constat ex ipso cōtextu, & interpretatione D. Thomæ ibidem lect. 3. cūm itaq; Aristot. concludit: *quod igitur vnum in omni genere est quadam natura*, non significat ipsum vnum formaliter esse naturam: hoc enim ibidem negat de vno ac ente, sed sensus est huiusmodi: patet ex dictis id, quod in omni genere dicitur vnum hoc est primū, ac mēsurā cæterorum, esse demonstratam aliquam naturam, V.g. in coloribus album, in tonis sensibilibus dictum, in sonis vocale elementum, in figuris rectilineis triangulū, ita vt vnum sumatur hoc loco denominatiue pro re, quæ vna dicitur, vt patet ex verbis sequentibus, & nullius natura hoc ipsum, quod vnum, id est, nullius eorum, vnum dicuntur, natura est ipsa ratio formalis unitatis, sed hæc potius illi competit: ex quo discursu solum habetur unitatem nō esse propriam, & adæquatam rationem formalem eorum, de quibus dicitur: an verò sit ratio posita ex natura rei distincta, & superaddita enti nequaquam.

VIII.

Pro solutione & interpretatione alterius dicti Aristotelici notandum contrarietatem aliam esse propriam, aliā impropriam: propria est inter formas positivas, quæ suapte natura non repugnat succedere sibi inuicem in eodem subiecto: minus

propria est inter formas siue positivas, siue alteram posituam, alteram negatiuam requirētes determinatum genus subiecti, sub eoque repugnantes, licet nequeant eidem subiecto mutuo inesse, vt se habent rationale & irrationale, & cæteræ differentię essentielles diuidentes idem genus: quarum altera significatur per modum positionis, altera per modū negationis, has enim contrarias appellat Philosophus lib. 10. Metaphys. c. 11. & ita alijs quoq; libris idem philosophus cū formas aliquas appellat contrarias, nō accipit in rigore secundum propriam contrarietatem, vt patet ex 1. lib. phys. tex. 41. quo loco, cū dixisset omnes antiquos philosophos conuenisse in eo, vt dicerent principia rerum naturalium esse contraria, adhibet exempla recti ac rotundi, item figuræ angularis & triangularis, quæ non habent propriam rationem contrarietatis: refert item sententiam Democriti ponentis principia naturalia esse solidum & inane, quorum aliud dicebat esse, vt quod est, aliud verò vt quod non est, scilicet vt priuationem & habitum. Ex quo patet contrarietatem non semper usurpari ab Arist. pro vera ac propria oppositione duarum formarum oppositarum sub eodem genere ac repugnantium respectu eiusdem subiecti: sed interdum latius, quatenus extenditur etiam ad oppositionē priuatiuam, & fortasse hoc indicauit loco Met. cit. cū ex eo quod ex oppositis quædam secundum priuationē dicantur, intulit vnum, & multa, quæ antea dixerat opponi tanquam diuisum, & indiuisum contrariē opponi: non enim verba illa ob aliam causam interposita videntur, quā vt constaret modus contrarietatis impropriæ, quam volebat tribuere unitati, ac multitudini: quomodo enim ex præcedentibus, & verbis illis sequitur consequens illud: *contraria erūt perfectō*, nam ex eo, quod vnum & multa opponantur, vt diuisibile & indiuisibile, itemque ex eo quod sint quatuor genera oppositionū, & horū vnum sit secundum priuationē, nō sequitur propria contrarietas, sed impropria, quæ fundatur in oppositione priuatiua. Huic expositioni fauet Auerroes, qui propterea ait Aristotelem vnum & multa, cū sint priuatiue opposita, appellasse contraria, quoniā omnis contraria oppositio supponit priuatiuam, in eaque fundatur, vt constat ex Aristotele eodem lib. tex. 15. & expositione Diui Thomæ ibidem. Respondetur secundò apud Aristotelem non non omnia contraria dicere naturam aliam à natura subiecti, cui conueniunt: etenim differentię omnes essentielles

Aristot.

Auerroes.
Aristot.

S. Thomas.

ratio-

rationem contrarietatis habent, vt cõstat ex eodem: & tamen nec genera, nec differentia dicunt naturam aliam à natura indiuiduorum, & ita licet admittatur modus contrarietatis positivæ inter vnum ac multa, non opus est, vt hæc significant naturam superadditam enti, ab eoque distinctam: sed fat est, si ipsum ens sub indiuitione significatum per vnum habeat rationem contrarietatis ad se ipsum sub diuisione significatum per multa: & hoc solum vult S. Thomas. Thomas in expositione eius textus, vt patet ex verbis ipsius: nam, cum dixisset hoc differre priuatiuè opposita à contrarijs, quod hæc, licet importent priuationem, non tamen illam puram significant, vt significat alterum extremum priuatiuæ oppositionis, subiungit: *Quia igitur vnum non significat priuationem puram, non enim significat ipsam indiuitiõnem, sed ipsum ens indiuitum, manifestum est quod vnum, & multum non opponuntur secundum priuationem puram, & habitum, sed sicut contraria.* Ex quibus patet ad rationem contrarietatis inter vnum & multa non aliam requiri naturam, aut rationem positivam distinctam à ratione entis, sed ipsam sumptam diuersimodè sub diuisione, ac indiuitiõne subire rationem contrarietatis, quod etiam notauit Soncinas lib. 10. Met. q. 4.

S. Thomas.

Soncin.

IX.

Ad primum argumentum distinguenda est maior propositio: & si intelligatur de ratione aliqua entis, prout abstrahit ab ente per se, & ente per accidens, concedenda est: neganda verò, si intelligatur de ratione entis per se: nam diuiso aliquo indiuiduo substantiæ homogeneæ dissoluitur ratio eius entis singularis per se, quod per diuisionem esse definit: iam enim non est hæc numero aqua, à qua incipit diuisio terminata ad plures numero aquas. Ad probationem verò eiusdem maioris respondeo solum probare non definire rationem entis in communi, quod est verum: manet enim ratione partium, quæ post diuisionem habent rationem totius: cum quo non repugnat, vt definat hoc ens singulare, quod est fundamentum vnitatis. Secundo respondeo, rationem entis nunquam simpliciter definire per corruptionem rerum corporearum, quoniam cum generatio sit coniuncta cum corruptione, ita definit ens ratione corrupti, vt incipiat ratione geniti: si verò obijciatur definire saltem secundum quid: hoc est, ratione corrupti: respondeo eodem modo continuum homogeneum definire per diuisionem: nam quatenus est idem cum ente singulari diuiso, perfecta diuisio-

ne non manet, sed esse definit. Ad rationem verò in oppositum respondeo, dupliciter destrui substantiam aliquam corpoream: aut simpliciter, hoc est per separationem formæ à materia, aut secundum quid, & quò ad modum per diuisionem partium integranrium homogenearum: & hoc posteriore modo per diuisionem non definire simpliciter speciem, aut ens commune: quoniam in partibus diuisis manet ratio speciei, & entis: definire tamen quò ad modum, nam definit esse totale, & indiuiduum compositum ex partibus diuisis, & incipiunt plures modi essendi totales & actuales, qui antea erant partiales, ac potentiales: & ita definit certum ac determinatum indiuiduum aquæ, & ratione eius definit secundum quid, & quò ad modum ipsa ratio communis aquæ. Ad confirmationem assumptionis eiusdem argumenti respondeo in toto indiuiso non esse quidem aliquid specie distinctum, quod non sit in partibus diuisis: esse tamen modum singularem positivum entis completi, qui distinguitur ab vnitare transcendentali, & est fundamentum illius: re enim vera antè diuisionem erat quoddam indiuiduum aquæ, quod post illam non est, cuius indiuidui passio est vnitatis, quæ proinde est posterior subiecto. Verum obijci potest, quoniam repugnat antè vnitatem partium intelligi rationem totius compositi ex partibus: vnitatis autem per se primo terminatur ad vnitatem: ergò prius est ratio vnitatis, quam ratio vnus per compositionem: atq; adeò ratio vnitatis est positiva, quæ pro diuersitate mutationis secundum vnitatem, vel diuisionem recedit, vel accedit eidem rei secundum essentiam immutatè. Respondeo circa vnitatem partium inter se, & in toto esse diuersas Theologorum sententias in materia de incarnatione ex instituto discutendas: nunc verò quidquid tandem vnitatis sit, nempe vel modus quidam entitativus, vel partes ipsæ, vt vnitatis dico ipsam, vt est terminus ad quem vnitatis, & terminus à quo separationis, non esse de genere vnitatis transcendens, quæ vt ait Aristoteles lib. 10. Metaphysic. tex. 6. 7. & 8. ad nullum certum genus determinata est: illa verò est de genere substantiæ: vt patet ex ipsomet argumento: siquidem vnitatis hæc est prior composito ex ipsa resultante, & ad ipsum intrinsecè pertinet, vnitatis verò transcendens est passio entis, & posterior illo: prius autem est aliquid esse, quàm esse vnum, ipsum quippe esse est primum, ac fundamentum omnium reliquorum, res autem composita non

habet

Aristot.

habet esse ante vniorem partium inter se, & ita eiusmodi vniō est modus realis positius, ad quem terminatur vniō, non autem ad vnitatem, quatenus est indiuisio rei in plura: nam hæc est posterior re indiuisa tanquam passio eiusdem.

X. Ad secundum respondetur, cur vnitatis transcendens nihil addat enti, cum vnitatis prædicamentalis addat, rationem esse eam quæ in argumento perstringitur: nempe quia vnitatis prædicamentalis includit rationem continuitatis, sine qua nequit intelligi: vnitatis verò transcendens non includit aliquid reale positium ab ente distinctum: siquidem ipsamet quantitas continua dicitur vna à sola indiuisione. Ad impugnacionem huius responsionis neganda est consequentia: non enim numerus prædicamentalis componitur ex ipsis negationibus diuisionis, quæ accidunt quantitati cōtinuæ, sed ex continuitatibus sub negatione sumptis. Ad obiectionē verò contra huiusmodi responsionem negandum est priuationem diuisionis esse vnitatem prædicamentalem, ex qua numerus coalescat: nam quāuis cōtinuitas sit veluti materiale subiectū respectu indiuisionis, ea tamen in vnitare prædicamentali includitur in recto, nō autem in obliquo: indiuisio verò ipsa non includitur in recto, sed est solum conditio sine qua vnitatis materialis nō componet numerum prædicamentalem: alioquin negatio includeretur intrinsecè in ratione speciei positivæ. Non est autem absurdum vnam speciem quantitatis cōtinuæ tanquam partem constituere speciem quantitatis discretæ, quod oppositæ sententiæ auctores admittere tenentur: nam cum absurdum reputent numerum prædicamentalem constitui ex vnitatibus formalibus, hoc est, ex priuationibus diuisionis, necessario cōcedere debent constitui ex vnitatibus materialibus, quæ non sunt aliud quàm ipsæ continuitates. Id verò quod vltimo loco obijciatur, alienum est à doctrina Aristotelis & communis. Imò ipsius Auicennæ tract. 3. Met. cap. 5. quem refert S. Thomas in 1. dist. 24. q. 1. art. 3. in corpore: nam Mathematicus considerat proprium subiectum sub abstractione à materia sensibili, non tamen ab intelligibili: & ideo cum consideret vnitatem, quatenus est principium numeri rerum constantium materia, non considerat illam sub abstractione à materia & quantitate: hæc enim abstractio est propria Metaphysicæ, sed solum sub abstractione à materia sensibili, quæ est propria Mathematici.

Vnitatis transcendens non significat rationem positivam ab ente virtualiter distinctam.

CAPVT II.

Alij ita censent vnum addere aliquid supra ens, vt dicant eiusmodi rationem ab ente non distingui actu, sed virtute, ac ratione ratiocinata. Huius sententiæ videntur esse Alentis, Albertus, Bonauentura, & expressè Henricus, Sotus vbi supra, & aliqui recentiores: ratiocinantur autem in hunc modum: primus conceptus, qui de rebus formatur, est conceptus entis sub præcisa ratione entis: eum verò postea determinamus per alios conceptus: qui vel addunt modos peculiares entis, idque in prædicamenta incidunt: vel ipsum repræsentant sub aliqua perfectione, vel forma communi toti enti, non conceptis interim alijs formis: nam diuerso modo concipitur ens, quatenus dat esse, & quatenus dat vnum esse, quod est ratio vnius: quemadmodum ergo ens absolute non distinguitur à generibus summis, sed sub confusione, ita non distinguitur à passionibus, sed solummodo sub præcisa ratione entis, quatenus est subiectum passionum. Itaque ratio vnius non est aliquid actu distinctum ab ente, sed virtute sub expressiore conceptu non synonymo cum conceptu entis. Et quemadmodum substantia nō distinguitur ab ente per modum additum, sed quia habet fundamentum, vt implicite sumatur vt ens, explicite vt substantia, sic vnum addit enti rationem, vt sumatur tanquam fundamentum indiuisionis, per quam vnitatis explicatur, vt ratio incorporei per negationem corporeitatis. Itaque volunt huiusmodi distinctionem esse similem ex parte distinctioni virtuali diuinorum attributorum. Hæc autem sententia duas habet partes, altera asseritur vnum esse rationem positivam, altera eiusmodi rationem distingui à ratione entis, si non re, virtute tamen.

Prior pars ostenditur primo, quoniam inter extrema negatiua non est vlla oppositio ex quatuor, quas refert Aristoteles in postprædicamentis, & lib. 10. Metaphys. text. 9. cum agit de oppositione inter vnum & multa: at vnitatis & multitudo sunt opposita, & multitudo consistit in negatione: quare vnitatis consistit in positione. Assumptio quoad priorem partem

I.

Alenf.
Albertus.
Bonauentura.
Henricus.
Sotus.

II.

Aristot.

con-

conceditur ab Aristotele loco citato Met. & omnibus communiter: quoad posteriorem verò ostenditur, quoniam repugnat multitudinem esse quid positium, & componi ex vnitatibus, si harum ratio est negatiua. Præterea quia non aliter concipi potest multitudo, quàm intellecta mutua negatione eorum, ex quibus coalescit. Secundo, quoniam vnitatis est perfectio simpliciter: siquidem est cuius entis melior ipsa, quàm non ipsa: ideoque Deo propriè & formaliter conueniens, nulla verò negatio, aut priuatio est perfectio simpliciter: quare vnitatis non est priuatio, sed ratio positiua. Tertio, priuationes non suscipiunt magis ac minus: vnitatis verò suscipit, vt enim constabit inferius, Deus est maximè vnus: at verò nihil verè dici potest maximè tale secundum aliquam formam, sub qua nō est comparatio penes magis ac minus. Posterior pars eiusdem sententiæ ostenditur: quoniam vnitatis est ratio positiua distincta ab ente, nō actu, vt probatum est capite præcedente: ergo virtute; esse rationem positiuam patet ex argumentis, positum: distingui verò modo aliquo ab ente constat ex Aristotele lib. 10. Metaphys. tex. 8. vbi solum ait rationem entis, & vnius esse aliquo modo eandem: at, vbi ratio solum est aliquo modo eadem, est simpliciter diuersa. Deinde quoniam vbi conceptus non sunt synonymi, rationes per nomina significatæ non sunt omnino eadem: conceptus verò entis, & vnius non sunt synonymi, non enim hæc propositio, ens est vnum, est identica, sed directæ: ergo ratio entis est alia à ratione vnius: non actu ex natura rei: ergo virtute. Secundo, vnitatis aut significat puram priuationem, aut modum entis vendicantem negationem diuisionis: non puram priuationem: ergo modum entis virtute distinctum, quod sit fundamentum priuationis. Assumptio patet ex dictis, & magis confirmatur: nam pura priuatio determinat sibi subiectum: vnitatis verò nequaquam: namque priuatio eatenus dicitur determinare subiectum, quatenus in obliquo inuoluit formam, qua priuat, aptam inesse subiecto: at multitudo opposita vnitati non est forma apta inesse subiecto vnitatis. Tertio, ens conceptum præcisè, prout abstrahit ab omnibus negationibus, ac respectibus rationis, aut habet in se rationes aliquas, siue fundamenta modo aliquo distincta, ratione quorum rationes ac negationes ipsi conueniant, aut non: si non, nequaquam ipsi conueniēt habitudines illæ rationis, ac negationes, quod est apertè falsum, plurimæ namque

sunt proprietates necessariò conuenientes, si verò habet, & sunt positiuæ, & quasi formæ entis: quæ proinde sunt veræ, ac propriæ ipsius ratione posteriores, proprio atque intrinseco conceptu eiusdem sub ratione essendi: quas nos per relationes & negationes magis notas explicare solemus. Idque patet in ipsa vnitatis: ideo enim ens dicitur vnum, quia repugnat ei diuisionis fundamentum verò huius repugnantia est positiua ratio vnitatis, quæ est idem re ipsa cum ente, distinguitur tamen virtute: quatenus præcisè sumitur sub conceptu identitatis secum, qui est radix diuisionis.

Dico primum. Vnitatis non est ratio formalis positiua distincta vlllo modo à ratione entis. Sensus est nomine vnitatis non significari rationem positiuam saltem virtute distinctam à ratione entis: & ita præter rationem entis, & diuisionem non requiri aliud ad vnitatem. Est sententiæ communis Theologorum. D. Thom. 1. par. quæst. 11. ar. 1. & 2. cum Syluestro, Caetano, & Thomistis recentioribus ibidem, Heruzi quodlib. 4. quæst. 1. & 2. & in 1. d. 2. 4. q. vn. §. *Quantum ad secundum*, Agidij eadem dist. prima par. distinctionis q. 2. Richardi ar. 1. q. 2. Durandi q. 1. Aurcoli q. vnica art. 3. & d. 45. q. vn. art. 2. ad finem, Francisci de Mayronis d. 8. q. 7. ar. 3. 1. par. articuli, & d. 2. 4. q. 2. art. 1. *conclusionem* 2. Ballolis q. vn. ar. 1. & 2. Ochami q. 1. Gregorij q. 1. art. 1. Argentinis q. vnica art. 1. Capreoli q. vnica, Gabrielis q. 1. ar. 2. & 3. Hilpalens. q. vn. art. 3. notabil. 2. & art. 4. ad argumenta contra tertiam conclusionem, Dionysij Carthusiani lib. 1. fidei orthodox. art. 12. n. 1. est etiam magis communis inter philosophos lib. 4. Met. Agidij q. 8. laueli q. etiam 8. Augustini Nyseni disput. 3. Ioannis de Iandun. q. 4. & 5. Nyseni. Pauli Soncinatis q. 23. Dominici de Flandria q. 3. & Petri Fonseca cap. 2. q. 5. Hanc recentiores aliqui ostendere conantur ex disparitate, quæ est inter attributa diuina inter se, & cum essentia comparata, & passionibus entis inter se, & cum ente comparatas: nam attributa de se inuicem, & de essentia prædicantur essentialiter, passionibus verò entis nequaquam: alioquin Socrates non posset perfectè concipi sub propria ratione quidditatiua, nisi concipiatur vt vnus. Item quia tunc hæc non essent veræ passionibus entis contra communem sententiam Philosophorum, sed enim hæc atque aliæ eiusmodi rationes infirmæ sunt: supponunt enim conceptus omnes, siue rationes obiectiuas sola virtute distinctas esse sibi mutuo

III.

S. Thom.
Syluest.
Caetan.
Heruzi.
Agidij.
Richard.
Durand.
Aurcol.
Mayron.
Ballolis.
Ocham.
Gregor.
Argentin.
Capreol.
Gabriel.
Hilpalens.
Carthus.
Agidij.
Nyseni.
Iandun.
Soncin.
Flandria.
Fonseca.

Aristot.

tuo

tuo intrinsecas, & essentielles: quod licet ex parte verum sit in diuinis, non tamen absolute: nam essentia, & paternitas sola virtute distinguuntur, & tamen paternitas non est de intrinseca ratione essentiae: item in creatis, qui dicunt actionem, & passionem distingui sola ratione ratiocinata, negant vnam pertinere ad conceptum quidditativum, & intrinsecum alterius. Eodem modo dicunt aduersarij rem se habere in ente, ac eius passionibus: & similitudinē sumptā à diuinis attributis non esse applicandā quoad omnia, sed solū quoad rationē distinctionis virtualis. Nec etiam ex eo, quod plures rationes distinguantur solum virtute sequi vnam non posse habere rationem proprietatis respectu alterius, cum diuina attributa concipiamus vt proprietates essentiae, à qua non nisi virtute distinguuntur: quod itē in creatis dicunt ij, qui dicunt potētias animae ab ipsa non actu sed virtute distingui: adhuc enim admittent habere se, vt proprietates animae: eodē modo, quamuis proprietates entis ab eo solum virtute distinguerentur, adhuc retinerent nomen, ac rationem proprietatum.

IV. Præcipuum fundamentum est id ipsum, quod superiore capite vsurpauī ad impugnandam rationem positivam unitatis distinctam actu ab ente: nimirum superfluitas talis rationis: etenim per negationem diuisionis additam enti constare potest ratio vnius absque eiusmodi ratione positiva, etiam sola virtute distincta: ergo ea non est ponenda. Antecedens ostenditur: nam vel eiusmodi ratio positiva virtute distincta requiritur, vt per ipsam formaliter res sit vna, aut vt sit fundamentū unitatis priuatiue: non ad primum, vt enim superiore capite dicebam concepta sola ratione indiuisibilis superaddita enti non potest non concipi res vt vna; quapropter ratio illa positiva non est ratio formalis intrinseca vnius: sine ratione enim formali intrinseca nec esse, nec concipi potest effectus formalis, si quis autē respondeat per indiuisiōē concipiens vnum negatiue, non autē positiue, & ad hoc requiri rationem illā positivam, non satisfacit, nisi ostendat necessitatē admittendi ens esse vnum positiue: quā de ratione negationum absolute non est, vt sit similibus quādā ratio positiva, quae lateat, & à qua res sumant denominationē positivam, vt patet innumeris exemplis: nam aer dicitur tenebrosus à sola priuatione lucis, animal caecum à sola priuatione visus, & sic in alijs, quod si nonnunquam sub ratione negatiua positivam admittimus, prouenit ex eo, quod eiusmodi priuationes necessario

exigunt aliquod fundamentum, quod niantur, non reperitur vero aliud, quam ratio illa positiva, exempli gratia in rationali, quatenus significat negationē gradus rationalis essentialis homini, non potest immediate radicari in natura generica animalis, quae est indifferens ad rationem, & eius priuationem, neque potest immediate diuidi, aut contrahi per differentiam negatiuam: & idcirco admitti debet differentia aliqua positiva, qua contrahatur ad brutum, cuius naturam quia ignoramus, appellamus eodem nomine, quo priuationem rationis, quae communis est omni brutis: eodemque modo se res habet in incorporeis, incorruptibili & alijs differentijs eiusmodi, quas per modum priuationis significamus. At unitas, quatenus priuatio est, immediate potest fundari in ipsa ratione entis, absque vlla ratione positiva intermedia: neque diuisio entis per vnum, & multa est essentialis, vt proinde unitas priuatiua indigeat differentia positiva, qua nitatur: quapropter superflua omnino est eiusmodi ratio positiva. Prior pars huius differentiae ostenditur: nam priuationi, qua priuatio est, non repugnat niti immediate in subiecto, quod denominatur absque alia ratione positiva, vt pluribus exemplis constat: nam ignorantia immediate denominatur intellectum, tenebrae aerem, mors cadauer: unitas vero ex speciali sua ratione non habet vnde hoc ipsi repugnet: namque enti potest immediate competere ratio indiuisibilis: quod enim diuisum non est, ipsummet absque alia ratione intermedia stat sub indiuisiōe. Posterior ostenditur: nam tunc unitas non esset proprietas, sed differentia per se diuisiua entis, & consequenter essentialis alicui rerum generi: vtrumque vero est falsum, & contra communem Philosophorum, Theologorumque sententiam: etenim diuisio entis per vnum, & multa non est entis per se, sed prout abstracta ab ente per se, & per accidens: nam ens omne per se est vnum, non quidem in primo, sed in secundo modo dicendi per se: quae vero ad hunc modum pertinent, non sunt de intrinseca, & essentiali ratione subiecti: atque adeo nec differentiae essentialis praedicatum superius essentialiter diuidentes, aut contrahentes.

Secundo plures rationes positivae non actu, sed virtute distinctae aut ita se habent, vt vtraque sit de formali, & intrinseca ratione vnius tertiae, aut vicissim alterius ratione alterius, aut vna solum de ratione alterius, aut denique disparatae, & quasi primo diuersae: nullo ex his modis se habere

V.

Aristot.

potest ratio positiua unitatis cum ente: quare est impossibilis: non primo, tum quia subiectū, & passio nō sunt de intrinseca ratione eiusdē rei, vt per singula discurrendo constat, vnitas vero est passio entis: tū quia dari nequeunt duæ rationes essentielles eiusdē rei æquē latē patentes: ratio vero unitatis, & entis æquē latē patet, vt ait Philosophus 4. Met. t. 3. & lib. 10. t. 6. 7. & 8. & aduersarij concedunt: tum denique quoniam non est vllum genus entis, ad cuius rationem essentialē intrinsecā pertineat ratio unitatis. Non etiam se habent secundo, vel tertio modo: nam passio non est de intrinseca ratione subiecti, à quo constituto in propria ratione essentiali emanare concipitur: & proinde est posterior illo, quod repugnat rationi essentiali intrinsecæ: nec item subiectum potest intrinsecè pertinere ad passionem: nam idem esset prius, ac posterius se ipso, quod est absurdum: etenim subiectum est causa, siue ratio passionis prius illa, & omnibus ad ipsam intrinsecè pertinentibus: quapropter, si ipsum intrinsecè pertinet ad passionem, erit prius, ac posterius se ipso. Denique non possunt habere se quarto modo: nam rationes disparatæ nō necessariò copulantur, nisi vna habeat rationem causalitatis respectu alterius, aut vtraque in aliquo tertio coniungatur: nō datur vllum tertium, respectu cuius ratio vnus, & entis copulentur: quin potius ratione entis participatur ratio vnus, vna item non est ratio, siue causa alterius: non vnitas entis, quia hoc est prius illa: non ens unitatis: quia, vt aiunt oppositæ sententiæ auctores, ens de se abstrahit ab unitate, ac multitudine, quare, si consideretur sola ratio entis, vt dat esse, non necessario vendicat unitatis rationem: atque adeo hæc duæ rationes formales non sunt idem re, & sola ratione distinctæ.

VI.

Aristot.

Ad primum argumentum respondetur ex doctrina Philosophi eodem lib. cap. 9. multum dupliciter accipi nempè relatiuè per comparisonem excessus, & absolute per multiplicitem unitatum, ex quibus coalescit. Porro multum priore modo acceptum non opponitur vni, sed paucò, vt ait idem Philosophus, Alensis 1. p. q. 13. m. 4. Albert. m. 3. citato, & alij: in posteriore vero acceptione opponitur vni, multitudo vero, vt ita dicam, vel accipitur materialiter pro ipsis reb⁹ substractis ab inuicem diuisis, quæ denominantur multa, vel formaliter pro ipsa diuisione, & ita cum vnitas dicitur opponi priuatiuè multitudini, intelligendum est non de formali, quæ est

Alensis.
Albertus.

posterior unitate, sed de materiali, hanc enim negat subiecto, cui tribuitur: ea vero aliquid reale est, vt infra constabit. His positis negada est assumptio quoad eam partem, qua dicitur multitudinem oppositam unitati esse aliquid negatiuum. Et ad huius impugnationem dicendum est multitudinem materialem, quæ est opposita unitati, nō componi ex unitatibus formalibus, sed materialibus: atque adeo quamuis vnitas formalis sit ratio negatiua, non proinde multitudinem materialem esse quid negatiuum. Ad aliam eiusdem impugnationem respondeo sub eadē distinctione: etenim vnitas materialis potest intelligi sine negatione, quamuis formalis non possit.

Ad secundum argumentum dupliciter responderi potest: primum quidē dicendo cum D. Thoma 1. p. q. 6. art. 3. ad primum, & Caiet. ibid. vnū ratione formalis significati nō dicere perfectionem simpliciter: quandoquidem est negatio, quæ nihil ponit in re. Ex eo autem, quod cōueniat Deo nō sequitur esse perfectionem simpliciter: nam pleraque alia ipsi cōueniunt, quæ secundum proprium, ac formale significatū nō sunt perfectiones simpliciter: Nec vero est perfectio simpliciter omne id, quod est melius cuius enti, quam eius oppositum: sed vt notat Fonseca cit. sect. 3. loco generis intelligi debet perfectio: hæc enim est, quæ distinguitur in perfectionē simpliciter, & secundum quid: & idē quod non est perfectio, vt non est vlla negatio, aut priuatio, nec etiam erit perfectio simpliciter. Addunt aliqui nō omnem diuisionem importare imperfectionem; diuisio enim Dei à creatura nō est vlla imperfectio eius, quod in alijs diuisionibus cernere est, quo dicto indicant non omnem unitatem esse cuius subiecto melius ipsam, quam nō ipsam: atque adeo non esse perfectionem simpliciter: ad hoc enim institutum solum apta est illa additio, alioquin non est ad rem. Verum neque hoc modo intellecta satisfacit: nam vel sermo est de diuisione opposita unitati transcendenti, vel de alia: si de alia parū refert, vtrū ea sit imperfectio necne? Ex eo enim quod diuisio minimè opposita unitati transcendenti, non sit imperfectio alicui subiecto, nequaquam infertur unitatem ipsam non esse meliorem cuius subiecto, quā eius oppositum: si vero sermo sit de diuisione opposita unitati transcendēti, falsum est ipsam nō esse imperfectionem cuius subiecto: nam respectu cuiusuis melius est esse indiuisum à se, quā diuisum: exemplum vero diuisionis Dei à creaturis non sumitur ab hac diuisione, repugnat enim

VII.

S. Thom.
Caietan.

Fonsca.

enim aliquid esse simul v. n. siue indiui-
sum transcendenter, ac diuifum, Deus au-
tem est vnus vnitae transcendenti, cui nō
opponitur diuifio eius a creaturis. Respon-
deri fecundo potest priuationes formarum
includentium imperfectionem in propria,
& cōuertibili ratione formali dicere per-
fectionem: qua ratione, quia corruptibili-
tas per se primo est forma imperfecta, in-
corruptibilitas est perfectio simpliciter:
carentia enim imperfectionis simpliciter
est modus quidam perfectionis simplici-
ter: & hoc modo se habet vnitas, quæ ne-
gat diuifionem intrinsecam entis, quod di-
citur vnum: quæ est maxima imperfectio,
sed de hoc fufius lib. 4. in tractat. de per-
fectione simpliciter.

VIII.

Ad tertium respondent aliqui priuatio-
nes posse fufcipere magis, aut minus ratio-
ne formarum oppositarum: qua ratione,
quia lumen est capax remissionis, atque in-
tensionis, aer dicitur magis, ac minus tene-
brofus: & idcirco, quoniam diuifio admit-
tit magis, ac minus, vnitas quoque eam ad-
mittit. Quæ solutio solum habet locum
quādo forma priuata nō semper abest om-
nino a subiecto, sed secundū aliquid sui re-
manet, vt se res habet in exemplo adducto:
nam, quādo in pluribus subiectis nihil om-
nino lucis remanet, non dicitur vnum ma-
gis tenebrofum, quā aliud: & ita quoniam
plurimæ res videntur negatione diuifio-
nis, vt nihilominus simul quoad aliquid
sint illius participes, vt videre est in conti-
nuo, quod habet negationem diuifionis
actualis, non excludit tamen potentialem,
quamuis vnitas sit priuatio diuifionis, po-
test fufcipere magis, ac minus. At inquiet
aliquis vnum, sublata hac etiam considera-
tione fufcipere magis, ac minus: nam Deus
est magis vnus, quam Angelus, qui tamen
est prorsus expertus diuifionis actualis &
potentialis: atque adeo, cū nihil formæ
negatæ in vtroque remaneat, non ratione
negationis, sed alicuius positiui fiet com-
paratio penes magis, ac minus. Solutio hu-
ius obiectionis pendet ex infra dicendis
cap. vlt. Nunc breuiter respondeo Deum
non dici magis vnum, quam Angelus ratio-
ne præcisæ negationis in plus indiui-
dua, hoc enim modo æquè indiuius est
Angelus, ac Deus: sed ratione indiui-
fionis in plures perfectiones actu distinctas, quæ
conuenit Deo, non vero Angelo: siqui-
dem in Deo non est actu, aut potentia di-
uisa ratio vitæ, iustitiæ, ac sapientiæ sicut
re ipsa sunt in Angelo, & ideo Angelus ad-
mittit diuifionem, si non secundum per-
fectiones sibi intrinsecas, & essentielles, fal-

tem secundum extrinsecas, & accidentales,
quæ analogicè conueniunt cum diuinis: &
ta hæc etiam comparatio fumitur ex ali-
qua participatione formæ oppositæ.

IX.

Ad primum argumentum quo suade-
batur secunda pars, negatæ est maior pro-
positio, quam argumenta priore loco in-
ducta nequaquam probant, vt patet ex so-
lutionibus ipsorum: & ideo, quamuis ra-
tio vnus, & entis sint aliquo modo distin-
ctæ, non sequitur esse positiuas sola virtute
distinctas: siquidem distinctio inter ratio-
nem positiuam, qualis est ratio entis, &
priuatiuam qualis est vnitas, nō est virtua-
lis. Ad secundum neganda est assumptio:
ad cuius confirmationem respondetur nō
semper priuationem opponi formæ, cuius
capax sit subiectum a priuatione denomi-
natum: nam differentia diuidentes, imme-
diatè genus, & constituentes speciem ha-
bent annexam oppositionem priuatiuam,
vt in particulari de nigro respectu albi do-
cet Aristot. lib. 10. Metaph. t. 7. & lib. de
sensu, & sensibili, cap. 4. & patet in rationali,
& irrationali, & alijs, nec tamē subiecta,
quæ per se primo denominantur ab ijs pri-
uationibus, sunt capacia formæ oppositæ,
vt per se patet: sed fat est vt, aliud siue ge-
nus, siue magis latè patens prædicatū, sit ca-
pax illius, vt animal est capax rationalita-
tis. Eodem vero modo ens, quod abstrahit
ab ente per se, & per accidens, est capax
multitudinis: quod sufficit, vt vnitas, quæ
negat multitudinem, dicatur per modum
priuationis de ente per se. Ad tertium ad-
missa maiore propositione neganda est as-
sumptio: nam quidquid sit de relationi-
bus rationis, de quibus modo non agitur,
tamen vt alicui subiecto concepto sub præ-
cisa ratione formali eius intrinseca conue-
niant plures negationes, non requiritur
vlla distinctio virtualis ex parte rationis
positiuæ: sed ad vnā rationem forma-
lem positiuam re, & ratione indistinctam
consequi possunt plures negationes: vt vi-
dere est in quouis genere summo concepto
secundum eam præcisè rationem, qua con-
stituitur in suo esse: nam per eam imme-
diatè fortitur varias negationes: exempli
gratia quantitas secundum rationem pro-
priam, qua est determinatum genus entis,
vendicat negationem qualitatis, relationis,
actionis, & cæterorum prædicamentorum;
ideoque dixit Philosophus lib. 1. Poster. cap. 11.
propositiones negatiuas constantes generibus
summis diuersorum prædicamentorum esse im-
mediatas: non essent autem, si darentur vllæ rationes
positiuæ virtute distinctæ, quæ essent fundamen-

Aristot.

tum, ac radix earum negationum: per eas enim demonstrari possent de generibus summis secundum proprias rationes formales consideratis. Quemadmodum itaque quantitas non per rationem aliquam positivam per modum passionis à se virtute distinctam, sed propter suam rationem formalem intrinsecam vendicat, ut non sit qualitas, aut relatio, ita ens per se non indiget ratione positiva à se distincta, ut sit vnum, sed immediate per propriam, & intrinsecam rationem formalem vendicat, & quasi copulat sibi vnitatem, siue priuationem diuisionis: & ita falsum est, quod in fine eiusdem argumenti dicitur: nempe fundamentum indiuisiōis esse rationem positivam à ratione entis virtute distinctam, quatenus ens concipitur sub ratione identitatis secum: tum ob rationes assignatas, tum quia ratio identitatis est habitudo rationis, & nequit esse ratio positiva.

X. Inter eos, qui dicunt vnum non addere supra ens rationem aliquam positivam, sed solum negationem diuisionis, adhuc est controuersia utrum ipsam rationem entis significet formaliter: ita, ut vnum sit idem, quod ens indiuisum, ex æquo vendicans intrinsecè tam rationem entis, quam negationem diuisionis. Quia in re sunt tres sententiæ: prima aluit significare formaliter utrumque: secunda significare formaliter indiuisiōem, materialiter autem, & in obliquo rationem entis, tertia vice versa significare formaliter, & in recto rationem entis, in obliquo vero, & de connotato vnitatem. Verum hæc controuersia potius ad logicos, vel Metaphysicos, quam ad Theologos spectat: mihi magis probatur eapars, quæ asserit vnum formaliter, & in recto significare indiuisiōem, quæ est negatio, materialiter autem, & in obliquo ipsum ens, quod est ipsius subiectum. Ita docet Hervæus quodlib. 4. q. 1. & rectè probat Petrus Fonseca lib. 4. Metaphysicæ, cap. 2. q. 5. sect. 5. quæ sanè videtur sententia Arist. lib. 10. Metaphys. nam text. 2. cum varios modos vnius connumerasset, subiungit: *Oportet autem considerare quod non est eodem modo accipiendum cum dicatur, quæ vni dicuntur, & quid est vni esse, & quæ ratio eius.* Quæ verbis significat rationem vnius esse aliam à ratione subiecti, quod vnum dicitur: atque adeò rationem formalem vnitatis, non includere rationem subiecti, quod est, ac dicitur vnum, & consequenter nec ipsius entis. Quod clarius apparet ex similibus exemplis, quæ adducit, nempe elementi,

&c. quorum ratio est alia à ratione eorum, quibus accidit, ut sint elementa, & causæ, nec ipsam includit: sicut ergo elementum, & causa non includunt formaliter rationes subiectorum, quæ cōueniunt, ita nec vni includet rationem entis, cuius est passio: idque apertè constat ex verbis, quæ post eiusmodi exempla subiicit, nimirum vnum esse, *est indiuisibile esse*, quasi dicat tota ratio formalis vnius consistit in indiuisibilitate, & hanc formaliter significat vnum connotando tamē ens, cui competit: ad modum, quo alia nomina proprietatum, & accidentium siue positiuorum, siue priuatiuorum directè, ac formaliter significant formas positivas, siue negatiuas superadditas subiecto, quod denominant: ipsum vero subiectum materialiter tantum, & in obliquo, quæ est communis doctrina Logicorum ad cap. 4. lib. 1. Posteriorum, ubi Aristoteles distinguit inter modum prædicandi per se primo, ac secundo modo: quia quæ sunt essentialia pertinent ad primum modum dicendi per se, quo prædicatum est de ratione intrinseca subiecti: contra vero ad secundum, cum subiectum ponitur in diffinitione prædicati, non tanquā aliquid ipsi intrinsecum, sed tanquam subiectum, in habitudine ad quod prædicata, siue passionēs habent esse: si vero ratio entis esset intrinseca integræ rationi formali vnius, ens diceretur de vno in primo modo dicendi per se, & consequenter hæc propositio esset directæ & essentialis, vni est ens, & consequenter vnum non esset passio entis: quæ duo sunt falsa.

Vnum, quod est passio entis significat indiuisiōem à se.

CAPVT III.

I. Verum, quoniam vnum significat priuationem diuisionis, & hæc est multiplex, oportet explicare cuiusnam diuisionis priuatio sit. Triplex autem fingi potest diuisio alicuius entis, scilicet ab alio, in se, à se. Diuisio ab alio est, quæ res non est vllum ex ijs, à quibus distinguitur: verbi gratia, Socrates à Plato, nec Aristot. &c. Porro huius diuisionis negationē nequaquā pertinere ad rationē vnitatis perspicuum est, quandoquidē hæc diuisio necessario competit enti: quoduis enim ens necessario est diuisum ab alio, quod non est ipsum: atque adeò negatio huius diuisionis non poterit eidem necessario conuenire: at vnitatis transcendens est proprietas necessaria entis: ergo non est negatio diuisionis ab alijs entibus,

Hervæus.

Fonseca.
Aristot.

bus, alioquin res eade et simul diuisa, & indiuisa ab alijs: An vero eiusmodi diuisio requiratur per se ad rationem vnitatis infra dicam. Diuisio in se terminatur ad ea, ex quibus res componitur, qua ratione diuiditur homo in materiam, & formam, continuum in suas partes, populus in ciues hæc vero duplex est: nam vel partes sunt entia completa per se, vt se habent ciues respectu populi: vel sunt entia in potentia, & incompleta, quomodo se habet materia, & forma respectu entis naturalis. Hæc iterum duplex est, altera potentialis, altera actualis: potentialem non repugnare vnitati transcendentali, atque adeo priuationem eius non pertinere ad rationem vnitatis constat, quoniam continuum, & composita physica corruptibilia videntur vnitatem transcendentem, & nihilominus admittunt diuisionem potentialem: nam continuum est potentia diuisibile: vt ait Philosophus 8. Physic. t. 68. & lib. 1. de Cælo t. 2. & compositum physicum corruptibile est aptum dissolui per diuisionem, vel separationem partium: quæ potentia, siue aptitudo coheret cum vnitatem transcendentem: atque adeo hæc non consistit in negatione illius.

Arifot.

II.
Fonsca.
Sonnas.

Diuisionem à se diuersimodè auctores usurpant. Fonsca lib. 4. Met. c. 2. q. 5. sect. 5. post Soncinatè 4. Met. q. 23. ad primum, ita illa explicat, vt dicat solum ad eam requiri vt explicetur per hos terminos, ipsa, ac non ipsa, secundum rationem propriam rei, quæ dicitur vna: & idè negat in eius negatione consistere vnitatem transcendentem, quoniam res aliqua minimè vna: potest habere negationem huius diuisionis: quomodo, inquit, natura humana in indiuiduis est multiplicata, & tamen de ipsa non verè prædicatur, quod sit ipsa, & non ipsa: similiter acruus est ipse, & non est non ipse, & nihilominus non est vnum ens. Contra vero Heruæus quodlib. 4. q. 1. ait consistere in eo, vt tota natura secundum intellectum bis accipiat, ita, vt eadè concipiat vt ipsa, & eadem, vt non ipsa, quam diuisionem ait esse impossibilem. Verum neuter explicandi modus est adæquatus: non prior, quandoquidem falso nititur fundamento: nam de naturis communibus acceptis in definite ratione inferiorum verificari possunt termini cōtradietorij: cum vero natura non nisi inferioribus multiplicetur, in ipsis quoque est ipsa, & non ipsa: non quidem considerata præcisè propria ratione communi secundum abstractionem, sed coniuncta cum inferioribus. Et confirmatur, quoniam natura in inferioribus est diuisa non in se, quasi in aliquid intrin-

secum: ergo à se per multiplicationem, in plura indiuidua eiusdem. Acruus autem non dicitur vnum ens, sed vnus acruus, & idè non opus est vt in ipso ratio acruus sit à se ipsa diuisa, sed solum ratio entis, vt infra explicabo. Modus loquendi Heruæi magis est accommodatus, verum ita debet intelligi totam naturam bis sumi, vt ita bis sumpta intelligibiliter concipiat vt tanquàm duo sub ratione vna communi. Nam quoties intelligitur pluralitas cum conuenientia oportet esse aliquid, in quo plura conueniant: at natura bis sumpta concipitur sub aliqua identitate, alioquin non diceretur bis sumpta: item cum pluralitate, quia bis sumitur, quare debet concipi natura illa ita bis sumi, vt sit hoc, & hoc, in natura, quæ ita diuisa fingitur. Est autem huiusmodi diuisio ad modum eius, qua superiora diuiduntur in inferioribus: nam humana natura secundum speciem considerata abstrahit à diuisione, & indiuisione in plures numeros naturas: quando verò diuisa intelligitur, concipitur tanquam hæc, & non hæc: atque adeo in singulari est diuisa à se, quia est hæc numero natura, & ratione alterius, in qua diuiditur, non est eadem numero natura: & idè merito dicitur diuisa à se, quia in vtroque extremo est ipsa cum negatione sui in alio, & hoc modo intelligo diuisionem à se: si quis autem velit eandem appellare diuisionem in se, quatenus huiusmodi diuisio non solum incipit à natura, quæ est terminus à quo diuisionis, sed etiam desinit in ipsam, quatenus in alijs, atque alijs indiuiduis multiplicatur, parum refert. Verum hic loquendi modus non est adeo congruus: quoniam, cum diuisio consistat in positione huius, & non huius, per negationem hanc intelligitur secerni, ac separari à se: & idè, rectius dicitur diuisio à se: & vt seruetur differentia inter indiuisiōem, qua res dicitur indiuisa in partes sibi intrinsecas, quarum singulæ non continent totam rationem formalem ipsius, & inter eam, qua diuiditur in partes subiectiuas, in quibus multiplicatur tota, & completa ratio diuisi, prior congruentius appellatur indiuisio in se, posterior indiuisio à se.

Nunc restat explicandum in vtrius negatione consistat ratio vnitatis transcendentis. Quia in re certū in primis est vtramque competere omni entis: quandoquidem diuisio vtrique opposita dissoluit vnitatem: nam, siue res actu diuidatur in partes, quæ constat, siue actu constet plurius partibus, quæ sint entia per se completa, siue sit diuisa in plures partes subiectiuas sub eodem nomine, ac ratione, res non

III.

est vna: nam totum continuum per diuisionem definit esse vnum: nō est vero acruus lapidum quia actu cōtinet multitudinem: quam etiam inducit multiplicatio plurium sub eadem ratione. Nec vero ex eo, quod pleraque entia sint simplicia, & careant partibus, existimandum est non competere illis indiuisiōem in se. Hęc enim dupliciter sumitur, vel pro negatione diuisionis in partes, quibus constat aliquod compositum: vel simpliciter pro negatione diuisionis in partes, siue res, quę dicitur indiuisa, ijs constat, siue non. Etenim, cū esse diuisum in partes, & non esse diuisum sint contradictoria, alterum eorum verificari debet de quouis subiecto: cum quę verē dici nequeat res simplices, quę nō constant partibus, esse diuisas in partes, verē dicitur nō esse diuisas: & cōsequenter tā simplicibus, quā cōpositis, quādiu vnitę sunt, verē cōuenit, vt sint indiuisę in partes: indiuisio tamē in partes per modū priuationis dicta magis ppriē dicitur de cōpositis, quoniam habet partes, q̄ cōnotātur p̄ indiuisiōē rei in se: Verū vt cōstat ex doctrina Arist. lib. 5. Met. t. 27. ad rationē priuationis nō semper requiritur connotatio subiecti ap̄i secundū propriā speciem, sed saltē secundū prædicatū cōmune: at vero rationi entis in cōmuni, quod est de essentia simpliciu, secundū se non repugnat indiuisio in partes, etiā respectu simpliciu potest habere rationē priuationis, nō tamen respectu horum dicitur vnitas compositionis: quandoquidem non sunt vnū ex adunatione partium ad compositionem, quemadmodū dicuntur ea, quę constant partibus, quarū coniunctionem exigunt ad sui vnitatem.

Aristos.

IV.

Nunc videndū in quā ex ijs negationibus vnitas p̄cipuē cōsistat, cōsistere vero in indiuisiōe in se, præter recētiore citatos sentire videtur ij auctores, q̄ vnitatē transcendētē explicando dicunt vnitatē, quę est passio entis, esse indiuisiōē in se. Ita loquuntur Aur. in 1. d. 8. q. 3. art. 2. Hispal. cit. cap. præced. nu. 3. Mayr. in 1. d. 8. q. 7. art. 3. prima parte articuli, & d. 24. quæst. 2. art. 2. Greg. q. 1. art. 1. & Syluest. 1. p. cōstati q. 11. art. 1. & 2. Ostenditur in primis auctoritate Arist. qui lib. 10. Met. c. 5. agēs de diuisione, aut indiuisiōe, quę importatur per vnū, ait quædā esse indiuisa actu, diuisa vero potentia, quale est continuum: at continuum nō aliter est diuisum potētia, quā in plures partes integrantes, quę peracta diuisione rursū per se existant: ergo, cum dicitur indiuisum actu, intelligitur de negatione eiusdē diuisionis: hęc autem nō est diuisio à se, secundū quam idē continuum bis, aut

Aureol.
Hispalens.
Mayronius.
Gregor.
Syluest.
Aristos.

sepius sumatur, sed diuisio in se, hoc est in partes, ex quib⁹ cōponitur. Et cōfirmatur, quoniā Arist. lib. 5. Met. c. 6. & lib. 10. c. 1. ait cōtinuum esse vnū cōtinuatione, cōtinuatio vero nō nisi inter partes integrantes reperitur: ergo vnitas cōtinui cōsistit in negatione diuisionis in partes, ex quib⁹ cōponitur. Secundo Homo secundū propriam naturā in abstractione simplici cōsideratus est vnū ens, quemadmodū reliquę naturę superiores: nō ppter negationē diuisionis à se, sed in se, quia scilicet secundū propriam rationē formalem cōsideratus nō includit plura entia simpliciter, siue cōpleta: ergo ratio vnitatis transcendētis cōsistit in indiuisiōe in se. Assumptio ostēditur: quoniā diuisio, in cuius negatione consistit vnitas transcendens, est impossibilis illi rei, quę denominatur vnānam, si possibilis esset, non omne ens esset vnū, diuisio vero à se, de qua loquimur, non est impossibilis naturę humanę secundū se spectatę: nam licet eam non vendicet actu, non tamen excludit, quin imō est capax illius, cū per inferiora diuiditur: diuisio vero in se est omnino illi impossibilis, vt constat: ergo in huius, nō in illius negatione consistit vnitas. Tercio propria ratio passionis alicuius subiecti illi soli conuenit: at negatio diuisionis à se nō conuenit soli enti, conuenit enim cōpositis per accidens, & aggregatis: etenim nauis est ipsa, & non est non ipsa, acruus est ipse, & non est non ipse: singula quippe composita per accidens habent indiuisiōem à se, quia nec multiplicantur, nec bis sumuntur secundum proprias rationes: quare fieri nequit, vt propria ratio vnitatis transcendētis in hac indiuisiōe consistat. Vltimo, indiuisio in se est prior indiuisiōe à se: ergo illa, non hęc est propria ratio vnitatis transcendētis. Patet consequentia: nam prima entis passio est vnitas, atque ad eā eius diuisionis negatio erit propria, ac formalis ratio vnitatis, quę per se primo conueniet enti. Antecedens suadetur: quoniam prior, ac magis intrinseca est habitudo rei ad partes componentes, quā ad subiectiuas: indiuisio in se est in ordine ad componentes, indiuisio à se in ordine ad subiectiuas: ergo illa est prior hac, & illius fundamentum.

Vt quæstioni satisfiat, suppono vnitatem opponi multitudini, & non cui libet, sed eiusdē rei, quę dicitur vnā: nō enim multitudo hominum opponitur vnitati diuinę, nec multitudo numerica vnitati specificę, & sic in cæteris. Ad indagandā igitur naturam vnitatis oportet cōsiderare rationem multitudinis: hęc vero est pluralitas rerum

sub

V.

sub aliquo cōi nomine, ac ratione: v.g. in
naui sūt plura entia, in ternario hominū sūt
plures homines: hoc autē modo cōcipienda
est multitudo impossibilis, cui negatione
cōtinet vnitatis: vt. n. fingam⁹ Socratē scdm
ppriā rōem singulārē, q̄ Logici Socreatatē
vocāt, non esse vnū, sed multos, oportet vt
cōcipiamus naturā indiuiduā Socratis bis,
aut pluries sumi in varijs suppositis, q̄ om-
nia, ac singula cōuenirēt in nomine, ac na-
tura Socratis, nā q̄ diu hoc nō fingēt animo,
nequaquā cōstabit multitudo Socratū, vt ita
loquamur: & cōsequēter nō dissoluetur ei⁹
vnitas, hęc. n. non aliter dissoluitur, q̄ per
multiplicationē pprijs significari, q̄ q̄ diu
manet indiuisū, sēper est vnū. Idēq; seruā-
dū quoties expēditur vnitas, vel multitu-
do alicui⁹ secundū aliq̄ significatū, siue rōē
formalē: inspiciendū quippe est, an ratio ei-
us, secundū q̄ res dicitur vna, sit multipli-
cata, necne: & si indiuisū sit in multa eiūsdē
nominis, ac rōis, erit vna. Si multiplicata,
habebit rōē multitudinis: quomodo, quā-
do q̄rimus, an sit vnus numero homo? Solā
multiplicationē, vel indiuisiōē hominis
secundū ppriā eius rōē attēdere debemus.
Et quoniam vnū est passio entis, quādo pro-
priē, & absolutē res dicit vna, negat multi-
plicatio entis: & ita multitudo opposita v-
nitati inducit diuisionē, ac multiplicationē
rōis entis in plura, q̄ participēt eodē nomi-
ne, ac rōe: ita vt id, quod per se primo in-
telligit diuisū, sit ratio entis, rōe cui⁹ mul-
tiplicatis fingit hoc ens, & nō hoc ens, & cō-
sequēter ens diuisū à se per nō hoc ens. Nā
ubi intelligitur plura sub eadē rōe, quorū
vnū non sit aliud, ibi est intelligibiliter di-
uisio rōis illi⁹ à se, q̄ priuat vnitas apposita
negatione, qua hoc ens nō est non hoc ens.

VI.

His pmissis dicendū est propriā rōem
vnitatis trāscendentis formaliter, ac per se
cōsistere in negatione diuisionis à se secū-
dū eam rōem, qua res dicit vna. Hęc est de
mēte Doctorū simpliciter asserētū indiui-
sionē à se cōstituire vnitatē, q̄ est passio en-
tis. Ita docēt Argēd. in 1. d. 24. 1. p. dist. q. 2.
Heru. quodl. 4. q. 1. Bass. in 1. dist. 24. q. vn.
ar. 1. §. Dico igitur, Argēt. q. et vn. ar. 1. Ochā.
d. 2. q. 1. lit. l. Gabr. q. 1. ar. 1. not. 1. Bonet. li.
5. Met. c. 1. §. Amplius, Marf. in 1. q. 2. ar. 1. p.
miss. 1. & Caiet. 1. p. q. 11. ar. 2. circ. 101. ad 4.
Qui doctores eadē indiuisiōē interdū vo-
cant indiuisiōē in se. Vnde colligitur Au-
tores sup. cit. asserētes vnū dicere indiui-
sionē in se, non loq̄ in sensu explicato à recē-
tiorib⁹, sed vt nomine indiuisiōis in se, p
indiuisiōē à se, vt interdū loquūtur reliq̄
antiquiores Theologi. Fundamētū asserti-
onis est, quoniā, vt proxime dixi, ea diuisio

per se primo, ac formaliter opponitur vni-
tati trāscēdētī, q̄ terminat ad multitudinē,
nō q̄ libet, sed eā, q̄ per se primo destruit rōē
formalē vnitatis: huiusmodi vero est diui-
sio à se, nō autē diuisio in se: ergo in illi⁹, nō
in hui⁹ negatione cōsistit ratio vnitatis trā-
scēdētis. Omnia sūt perspicua pter asūptio-
nē, q̄ pbat⁹ primo, quoniā diuisio in se, cū
suapte natura nō exigit multiplicationē ei-
us, quod in se diuidi fingitur, sed resoluti-
onē in partes, ex quib⁹ integratur nō indu-
cit multitudinē ipsius: vnitati vero vni⁹ rei
sola eius multitudo per se primo, ac forma-
liter opponitur: ergo per p̄cisā diuisiōē in
se nō resultat multitudo opposita vnitati,
quod perspicuū est in diuisione compositi
Physici in materiā, & formā, atq; adeo in
negatione huius diuisionis non cōsistit v-
nitatis trāscēdēs. Contra vero per diuisiōē
à se cōstituitur multitudo opposita vni-
tati, qua res dicitur vna secundū aliq̄ rōem, vt
patet ante ostēdē: si respōdeatur per diuisi-
onē in se entis cōstitui ex plurib⁹ entibus per
se cōpletis cōstitui verā multitudinē op-
positam vnitati: sunt. n. multa entia simpli-
citer, & ita in huius negatione cōstare pro-
priam rōem vnitatis. Non soluitur argu-
mentū, tum quia hoc accidit diuisioni in se,
siquidem non competit omni, sed soli ei,
qua fingitur diuisio in plura completa in-
tegrantia aggregatum, tum quia hęc diui-
sio est posterior diuisione à se eius ratio-
nis, secundū q̄ cernitur multitudo: exēpli
causa aceruus lapidum est vnus aceruus, &
non multi, quia non est diuisus à se in rōē
acerui, non tamen est vnum ens. Sed mul-
ta, quia est aggregatum plurium, quo-
rum vnum non est aliud. In qua re duæ
interueniunt diuisiones altera ipsius ag-
gregati in se ratione cuius sunt plures par-
tes actū inter se diuisæ, & intrinsecæ toti
non retinentes nomen, ac rationem ipsius,
altera entis, secundum cuius rationem ag-
gregatum non dicitur vnum simpliciter,
sed multa entia: & hęc antecedit diuisi-
onem in se. Ratio est, quoniam prius est
dari, siue concipi plura entia actū, quam
esse, vel intelligi vnum aggregatum ex i-
psis, & in ipsis actū diuisum: non possunt
autem concipi plura entia actū non intel-
lecta diuisione entis à se, & multiplicatione
in plura, in quorum singulis sit hoc, & non
sit aliud: ergo etiam prius est ens, secun-
dum cuius rationem aggregatum dicitur
multa simpliciter, concipi diuisum à se per
inferiora, quam aggregatum constans ex
ipsis intelligi diuisum in se, siue in partes
actū per se existentes. Ex quo tandem
concluditur in quouis ente vno prius esse

negationem diuisionis entis à se in multa entia, quam negationem diuisionis in se, hoc est in plures partes intrinsecas, nam cum positio, siue multitudo resultans ex diuisione entis à se sit prior se ipsa, vt est terminus diuisionis aggregati in se, etiam negatio illius erit prior: atque adeo, cum ea formaliter opponatur diuisioni, ac multitudini entis, in eo priore antequam intelligatur indiuisio in se, res vere, ac pprie dicitur vna ab indiuisione entis à se. Exempli causa, Socrates per se primo dicitur vnus, quia Societas non est diuisa à se, hoc est non saepe sumpta, ac multiplicata secundum rationem Societatis: dicitur vero vnus homo, quia in ipso non est similiter humana natura diuisa à se: dicitur vnum animal, vna substantia, denique vnum ens ob eandem causam: quemadmodum enim, si quæuis earum rationum esset in ipso diuisa à se, & multiplicata, vere esset multitudo, ita per negationem huius diuisionis est vera propria, & formalis vnitas.

VII.

Obijciat aliquis vnitatem significare indiuisiōem subiecti, quod vnum appellatur, est enim vnum ens indiuisum: quare constituenda potius in indiuisiōe ipsius quam in indiuisiōe prædicati, secundum quod dicitur vnum: alias prædicatum erit vnum, non vero subiectum: at si, cum Socrates dicitur vnus homo, negatur multitudo, siue diuisio naturæ humanæ, homo, non Socrates erit vnus. Respondeo aliud esse rem dici vnā, aliud rationem, secundum quam dicitur vna: sicut videre est in denominatione subiecti sumpta ab alijs formis: nam subiectum est, ac dicitur simile, ratio vero, secundum quam ita dicitur, est qualitas aliqua, in qua fundatur similitudo: ita quoque subiectum dicitur vnum, ratio vero, secundum quam ita dicitur, necessario esse debet ipsi intrinseca, vt secundum illam sit indiuisum, & quidem, cum dicitur vnum absolute absque determinatione prædicati specialis, intelligitur vnum in ratione entis, & negatur omnis prorsus diuisio entis à se, cum vero dicitur vnum cum determinatione alicuius forme determinatæ, sola indiuisio ipsius importatur, verbi gratia, cum dicitur vnus homo, aut vna naus solum importatur indiuisio sub ratione hominis, aut naus: ex quo constat discrimen inter entia per se, ac per accidens, quod ens per accidens dicitur vnum cum addito, hoc est vna naus, vnus populus, nam quatenus vnum vendicat indiuisiōem in plura sub eodem nomine, non tamen dicitur vnum absolute, quia non excludit diuisiōem in plura entia

simpliciter, at ens per se vtroque modo dicitur vnum: & simpliciter, quia ratio entis completi non est in ipso diuisa à se, & secundum particularem denominationem, quia quatenus vnum non admittit diuisiōem particularium rationum sibi conuenientium, secundum quas dicitur vnum: formæ vero, secundum quas ita denominatur, sunt rationes fundamentales vnitatis: itaque, cum vnitas sit passio entis, primo, ac per se significat indiuisiōem ipsius in plura entia, quæ est indiuisio entis à se: nam in pluribus entibus est hoc, & non hoc: & de vtroque prædicatur ens, & in vtroque est diuisum à se, ratio quippe entis reperta in vno particulari distinguitur à ratione entis reperta in alio, qua diuisiōe sublata ab ente necessario datur vnitas, quæ in eius priuatione consistit.

VIII.

Ad primum argumentum dicendum est in continuis homogeneis cum diuisiōe entis in partes integrantes coniunctam esse diuisiōem in partes subiectiuas, non quidem ipsius cōtinui singularis, nam hoc dissoluitur, nec eius ratio manet in singulis partibus diuisis: sed cōtinui secundum speciem, vel genus, aut secundum rationem entis analogicam: nam partes, ad quas terminatur diuisio cōtinui singularis, peracta diuisiōe iam non sunt partes, sed entia per se, ac indiuisa cōtinui in communi: quod proinde in ipsis reperitur diuisum à se, & ita ipsarum aggregatum habet rationem multitudinis, non vnitatis: ideoque cōtinuum singulare est indiuisum actu, diuisum potentia, quoniam actu non sunt in ipso plura indiuisa per se eiusdem speciei, sunt autem potentia resultatura per diuisiōem: quia igitur ratio communis cōtinui in quouis singulari non est actu diuisa à se in plura, est tamen diuisibilis, idcirco cōtinuum dicitur vnum actu, plura potentia. Ex quo patet non esse verum simpliciter id, quod in argumento dicitur, cōtinuum non aliter esse diuisum potentia, quam in plures partes integrantes: hoc enim solum est verum de cōtinuo singulari, non vero de ratione communi cōtinui inclusa in singulari: ad cuius diuisiōem in partes integrantes sequitur diuisio rationis communis in partes subiectiuas: quæ si non sequeretur, destrueretur quidem ratio vnitatis, non quidem formaliter per positionē oppositæ multitudinis, sed materialiter per dissolutionē subiecti, quæ admodum cū animal morit̃, eius quoque vnitas corrumpitur, nō ex eo quod succedat multitudo

IX.

rudo animalium opposita unitati, sed quia destruitur entitas animalis, quod est subiectum unitatis: destructo vero subiecto iam non manet priuatio, quæ semper connotat subiectum. Ideo vero Aristoteles ait continuū esse indiuisum actu diuisū potētia, quoniā ratio cōmunis reperta in continuo singulari non est actu multiplicata ante separationē partium, ea vero posita multiplicatur, & numerū recipit: ipsum vero continuū singulare nō diuiditur diuisione directe, ac formaliter opposita unitati singulari ipsius, non enim ipsum formaliter sit multa, ita ut sit hoc, & nō hoc, quandoquidem nulla ex partibus separatis est ipsū totum, per cuius diuisionem resultauit. Ad confirmationem respondeo, sicut cum diuisione continui singularis in se, hoc est in suas partes integrantes, est coniuncta diuisio continui vniuersalis à se, hoc est in plura eiusdem nominis, ac rationis cum ipso, ita cum continuatione partium constituentium vnum continuū singulare coniunctam esse indiuisiōnem continui communis in plures partes subiectiuas constituentes multitudinem oppositam unitati, & ab hac esse continuum formaliter vni, à continuatione vero materialiter & causaliter: nā idcirco continuum singulare est vnum, quoniā est indiuisū in plura continua actu.

Ad secundum respondeo unitatē hominis secundū propriam naturam dupliciter considerari posse, vel secundum indiuisiōnem suā in plures naturas specificas sub nomine, ac rōe hominis, vel secundum indiuisiōnem actualē in plura indiuidua sub se collocata: & hæc posterior indiuisio non constituit unitatē specificam transcendentem hominis, sed unitatē præcisionis, quæ illi accidit secundum conceptum intellectus abstrahentis à singularibus, supponit tamen unitatem transcendentem ipsius, quæ consistit in diuisione eius in plures naturas specificas, semperq; ipsi conuenit, siue abstrahat ab indiuiduis, siue cum illis cōcretè accipitur. Hoc posito neganda est assumptio: ad cuius cōfirmationem est iterum neganda assumptio, qua supponitur indiuisiōnem, à qua homo dicitur vnus specificè, esse negationem diuisionis in plura indiuidua, cum potius sit negatio diuisionis à se in plures species, ut dictum est. Ad tertium dicendū est in cōpositis per accidens non reperiri simpliciter ipsum, & non non ipsum, sed solum secundum quid: quandoquidem licet aceruus sit ipse, & non sit non ipse, tamen in ipso formali significato eius continetur hoc, & non hoc, verbi gratia duo lapides, quorū vterq; non est alter: à

qua diuisione lapidis à se, puenit multitudine, q̄ tollit unitatē simpliciter ab aceruo: & ideo est simpliciter multa, quoniam in ipso est ratio entis diuisa in plura, vñ vero secundū quid, quoniā in genere acerui est indiuisus in plures, & ita nō cōuenit ipsi propria ratio diuisionis à se secundū rōem entis, in qua pprie consistit unitas transcendens. Ad vltimū respondeo quæadmodū suapte natura prius est ratio entis, quā ratio entis simplicis, aut cōpositi, ita priorē esse negationē diuisionis à se, q̄ per se cōuenit enti, qua ens, q̄ sit indiuisio in se, q̄ non cōuenit illi per se, sed qua determinatū ens est: habitudo. n. entis ad partes cōponētes cōuenit enti cōposito, qua cōpositū est. Est ita negandū est antecedēs: ad cuius cōfirmationē dicendū est, si res cōparet cum pprijs partibus cōponentibus, ac subiectiuis, priorē esse habitudinē eius ad cōponentes, q̄ ad subiectiuas, ut videre est in homine, cui prius cōuenit unitas cōposita ex materia, ac forma, q̄ actualis indiuisio in singulos homines, nequaquā vero si cōparetur cum subiectiuis impossibilibus entitati, quæ dicitur vna à negatione diuisionis in ipsas, tanq̄ in plura sub eodem nomine, ac rōe cōtenta: nam quemadmodum in quauis re prior est ratio entis præcisè sumpta, ita ex ipsa immediate sumitur repugnātia diuisionis à se, per q̄ concipitur res esse hæc, & non hæc & consequenter multiplicata: quam multiplicationem impossibilem rei, quæ dicitur vna concipimus, cum multitudinem ipsi denegamus, vtraque vero ipsarum, hoc est tam multitudo, q̄ indiuisio ipsam negas concipi pōt non concipiendo an res sit cōposita, necne: & ita prior est secundū intellectū habitudo ad partes subiectiuas impossibiles rei, q̄ dicitur vna, quam ad cōponentes. Obijcies solutionem non esse idoneam, quoniam comparat partes cōponētes possibiles cum subiectiuis impossibilibus. At vero, si cōparentur partes cōponentes impossibiles cum subiectiuis itē impossibilibus, negatio diuisionis in se cōpetit per se primo enti, qua ens est: q̄. n. diuisū est in plures partes cōponentes actu per se existētes nō vñ, sed plura est. Respondeo in primis hac solutione haberi indiuisiōnem in partes cōponētes veras nō pertinere per se primo ad rōem unitatis trāscēdētis, q̄ fortassis aliqui existimāt. Deinde vero dico quæadmodū cōpositio entis per accidēs ex pluribus, per se actu diuisis supponit diuisionem entis in partes subiectiuas, q̄ ipse sint partes actu cōponētes ens per accidēs, ita à simili cōpositione impossibili enti per se supponi sedm esse cōceptū diuisionē entis in partes

subie-

subiectiuas, q̄ ipsæ fingerentur partes componentes alicuius entis: atq; adeo negationem huius diuisionis impossibilis in partes subiectiuas esse priorem negatione diuisionis impossibilis in partes componentes, & ita quomodocunq; comparentur partes componentes, siue secundum esse verum, siue secundum esse impossibile cōceptum, semper negatio diuisionis in ipsas est posterior negatione diuisionis in partes subiectiuas entis, & consequenter in hac consistit unitas, quæ est passio entis.

Unitas dicit negationem diuisionis,
& multitudinis materialiter
sumptæ.

CAPVT IV.

I.

Cum ex superioribus cōstet unitatem super ens solam addere priuationem diuisionis à se, nunc explicandum erit, quomodo se habeat huiusmodi priuatio ad diuisionem, & multitudinem. Multitudo vero vel est intrinseca, vel extrinseca, intrinseca, quæ clauditur, aut claudi fingitur intra rōem significatam per nomen, quæ admodum intra rationem acerui continentur plura grana, intra rationem specificam hominis multa indiuidua. Extrinseca vero, quæ est extra terminos rei, cuius unitas indagatur, qua ratione ternarius, & quiuis alius numerus existit extra terminos cuiuslibet unitatis, quæ est principium numeri. Pleriq; autem censent vnum dicere negationem multitudinis. Ita Aureol. Syluest. Mayron. Argent. vbi supra, Durand. q. cit. num. 9. Gabr. art. 2. concl. 1. & ar. 3. ad tertium dubium, Carthus. loco cit. nu. 2. quibus fauet D. Thom. sæpe docens vnum opponi multitudini per modum priuationis, vt indiuisum diuisio, ita 1. p. q. 11. ar. 1. qu. 3. de potentia ar. 16. ad tertium, & in 1. dist. 24. q. 1. ar. 3. ad 4. & sæpe alibi: fauet etiam Auerro. 1. o. Metaphys. text. 9. asserens vnum, & multa opponi priuatiue, priuatio vero non se habet ex parte multitudinis, sed ex parte vnius: ergo hoc cōtinet priuationem illius. Accedit quod diuisio includit multitudinem vt terminum, & est media quasi via ab vno ad multa, si enim diuidatur continuum, ex vno fiunt multa, termini vero tendentiæ sunt, qui opponuntur inter se, non cum ipsa tendentia.

II.

Vt pateat quid proprie neget vnum, oportet prius explicare quid sit diuisio, quæ destruit vnum, & constituit multa, & quis sit ordo inter ens, vnum, diuisionem, ac

multa ex hoc enim pendet responso. Primum autem se offert diuisio continui, ex qua, quia notior, exploranda est ratio diuisionis eius, quam negat unitas transcendens. Diuisio autem continui est realis separatio partium, quæ erant in potentia tantum, vt sint actu singulæ per se, ex qua resultat, vt sit hoc, & illud ens, & hoc non sit illud, & viceversa. Similiter diuisio, cuius negatio transcendit per omne ens, quamuis re ipsa non fiat, fingitur tamen ad modum, quo sit diuisio continui: est tamen nonnihil discriminis: namque licet per diuisionem continui resultent multa ex vno, tamen in illis multis non est adæquata tota ratio formalis illius vnius, quandoquidem ipsum destruitur, & non nisi secundum partem manet in quouis membro, ad quod terminatur diuisio: at vero in diuisione, quam negat unitas aliter se res habet, oportet enim vt in multis, ad quæ diuisio concipitur terminari, concipiat esse tota ratio formalis rei, quæ concipitur diuisa in multi. Exempli causa Socrates est vnus numero homo, cui unitati opponitur diuisio nō vera, aut possibilis, sed imaginabilis: quæ natura humana singularis Socratis concipitur esse hæc, & non hæc, & consequenter diuidi in plures numero humanitates conuenientes sub eodem nomine, ac ratione Socratis, nisi enim concipiantur esse plures sub nomine, ac ratione Socratis, nō potest concipi diuisio, aut multitudo, quam unitas excludit à Socrate. Differunt etiā, quod diuisio continui est vera, & possibilis re ipsa, ea vero quam negat unitas transcendens, nequaquam, sed solum datur ope intellectus concipientis rem aliquam cum negatione ipsius, quod enim in diuisione continui præstat realis separatio, hoc in transcendenti præstat affirmatio ac negatio, in quibus consistit diuisio: de qua agimus, vt obseruat Diu. Thomas in 1. dist. 24. q. 1. ar. 3. ad tertium. Nam primum ponitur ens per affirmationem concipientis intellectu aliquid vt ens, deinde non ens per negationem eiusdē animo cōceptam: quod si copulet ens cum nō ente, & cōcipiatur hoc ens, & non hoc ens, iam est diuisio, fieri enim haudquaquam potest, vt sit hoc ens, & nō hoc ens, quin ratio entis sit diuisa, nam eadem prorsus ratio entis non potest esse hoc ens, & nō hoc ens, itaq; diuisio cōtinet positionem pluriū entium sub mutua negatione eorundem inter se, ita vt sit hoc, & hoc, & neutrum sit aliud, describi vero potest in hunc modum: diuisio est positio pluriū in actu clausorum eodem nomi-

ne, ac ra-

Aureol.
Syluest.
Mayron.
Argent.
Durand.
Gabriel.
Carthus.
S. Thom.
Auerroes.

S. Thom.

ne, ac ratione sub mutua negatione, verbi gratia diuisio imaginabilis naturæ humanæ secundum rationem specificā constitueret plures species hominis, quæ con-
tinerentur sub eodem nomine, ac ratione formali hominis: & quælibet non esset alia, cum tamen vtraque esse deberet idem quod homo in communi, si vero fingamus diuisionem Socratis, opus erat, vt sub ratione formali per nomen importata con-
tinerentur plura entia actu, quorum vnum quodlibet non esset aliud, item in aceruo intra rationem eius formalem per nomen significata continentur plura entia actu, quorum vnum non est aliud, ac proinde
bi cernitur diuisio vera: quando vero dicitur *positio plurium entium in actu*, intelligitur respectu eorundem inter se, ita vt esse actuale vnius non sit idem esse actuale alterius, quamuis cum alijs comparata sint entia potentia, vt patet in positione duarum partium integran-
tium pertinentium ad diuersa composita. Verbi gratia, positio duorum capitum diuersorum hominum est sufficiens ad constituendam diuisionem, quandoquidem neutrum est in altero po-
tentia, aut actu per idem esse, sed per diuersa, quamuis vnumquodque respectu sui totius sit in potentia: at vero positio plu-
rium partium eiusdem totius, verbi gratia capitis, manuum, pedum, & aliorum mem-
brorum eiusdem hominis, non dicitur positio entium in actu, nam omnia sunt actu per idem esse totius, in quo sunt potentia, & ideo hæc non est satis ad diuisionem, ita-
que quoduis ens actu habet annexam negationem positionis plurium actu, & negationem negationis sui ipsius, quæ neces-
sario interuenire debuit, si ipsum esset plu-
ra actu: ex quo habet, vt non sit actu plura, & consequenter caret multitudine intrin-
seca, quæ suapte natura clauditur intra ter-
minos sui significati. Quia vero non repu-
gnat, quod est vnum in se, sit pars numeri postquam ita concipitur vnum, si adsint alia sub negatione huius, & cum negatione
negationis sui, resultant aliæ vnitates, ex
quibus coalescit multitudo intrinseca.

III.
Cap. IV.
Oferuandum tamen cum Caietano quæstion. citata articulo. 2. circa respon-
sionem ad secundum multitudinem, sicut &
vnitatem, sumi potest materialiter solum
pro ratione entis, ac formaliter pro nega-
tionibus superadditis, inter quæ hic est or-
do, vt vnitatis materialis sit re ipsa omnino
prior formali, ac multitudine tam materi-
ali, quam formali, nam fundamentum v-
nitatis formalis est entitas ipsa materialis
rei, & multitudo materialis fundamentum

multitudinis formalis, multitudo autem
materialis, cum coalescat ex vnitae mate-
riali, est posterior ipsa, & consequenter v-
nitatis materialis est prior vnitae formali,
ac multitudine tam formali, quam materi-
ali. Vnitatis autem formalis est prior mul-
titudine formali re, & ratione, fundamen-
tali vero est ratione posterior. Prior pars
asseritur à Diuo Thoma quæstio. 9. de po-
tentia articulo. septimo. ad 15. & patet, quoniam
vntas formalis est de ratione intrinseca
multitudinis formalis, tanquam pars ipsi-
us, & consequenter est prior illa, multitu-
do vero formalis non pertinet vlllo modo
ad vnitatem, nec ab ea supponitur. Altera
pars constat, quoniam secundum intelle-
ctum prius est concipere hoc, & non hoc,
& consequenter plura materialiter, quam
negationem ipsorum, in qua consistit vni-
tas formalis. Denique multitudo materia-
lis est natura, ac ratione prior formali. Pa-
tet quoniam est fundamentum ipsius.

Dico primum, vnum formaliter, ac
proprie significat negationem diuisionis.
Hæc est de mente D. Tho. opusc. 42. c. 2.
1. p. q. 30. ar. 3. ad tertium, de potentia q. 9.
ar. 7. ad 15. & li. 4. Met. lect. 3. Mayr. ar. cit.
ad 4. Gabr. ar. 2. concl. 1. Capr. vbi sup. Ri-
char. ad 1. ex 2. loco positus, Syluest. art. 2.
Caiet. art. 2. Fonseca. 4. Met. tex. 3. & quæst.
cit. sect. 5. neq; negatur ab alijs doctoribus,
qui asserunt vnū dicere negationē mul-
titudinis: sumitur vero ex Aristot. li. 10. Me-
taph. tex. 5. & 10. qui per negationem diu-
sionis diffinit vnum, & sentit ens eatenus
esse vnum quatenus nō habet diuisionem.
Suadetur autem quoniam vnū opponitur
diuisioni, cum qua habet absolutam repu-
gnantiam, non alio genere oppositionis,
quam priuatiuæ: ergo formaliter includit
negationem eius. Antecedentis prior pars
est manifesta ex dictis: nam diuisio impor-
tat positionem plurium entitatum sub mu-
tua negatione: vnum vero negat tum po-
sitionem entitatum, tum negationem sui i-
psius: atq; adeo habet omnimodam repu-
gnantiam cum diuisione: hanc vero esse
priuatiuam constat, quoniam repugnantia
penes affirmationem, ac negationem con-
notando determinatum subiectum habet
rationem priuationis: vntas vero, ac diui-
sio repugnant penes affirmationem, ac ne-
gationem, nam positionem, quam diuisio
inducit, vnum negat, sicut etiam negatio-
nem sui ipsius, quæ clauditur in diuisione,
sicut enim in positione plurium entium
actu quoduis non est aliud, ita quoduis in
se non est aliud, & non ipsum: & hoc
inrendit Diuus Thomas cum quodlibet. 10.

S. Thom.

IV.

S. Thom.

Mayron.

Gabriel.

Capreolus.

Syluest.

Caietan.

Fonsca.

Aristot.

S. Thom.

art. 1. ad

Aristot.

articul. prim. ad tertium docet significati-
one vnus includi negationem negationis,
& rei simul, & ita vnum significat nega-
tionem talis diuisionis, ex qua possit acci-
pi hoc, & non hoc: & consequenter in
quantum negat affirmationem, & negati-
onem, est negatio rei, & negationis simul.
Non dicitur vero per modum puræ nega-
tionis, ne extendatur ad ens, & non ens,
sed per modum priuationis connotando
ens tanquam proprium subiectum: vt e-
nim ait Philosophus libr. quint. Metaphys.
text. vigesim. septim. priuatio dicitur tri-
bus modis; primo proprie, quando remo-
uetur à subiecto forma, quam aptum est
habere pro tempore, quo aptum est sua-
pte natura, secundo communius, quan-
do remouetur forma, quam subiectum se-
cundum se non est aptum natum habere,
sed genus eius, quia ratione talia dicitur ce-
ca; tertio communissime, & minus pro-
prie, quando negatur forma, quæ à quouis
alio potest haberi, quomodo carentia ani-
mæ dicitur per modum priuationis cum
res dicuntur inanimæ, quod nomen ne-
quaquam dicitur de entibus fictis, quam-
uis de ipsis vere dicatur negatio animæ:
quandoquidem inanimatum, vel inanima-
tum dicitur per modum priuationis, &
connotat subiectum posituum, quod
conueniat in aliqua ratione formali com-
muni cum proprijs subiectis, de quibus di-
citur anima: qua ratione conuenit lapis
cum animali in ratione corporis, & hoc vl-
timo modo dicitur vnum priuatiue, quo-
niam semper connotat ens, nec de rebus fi-
ctis dici potest, & negat à quouis ente di-
uisionem, quæ in alio genere entis reperi-
tur, quemadmodum diuisio in plura indi-
uidua conuenit speciei, negatur autem de
singulari natura, & sic in cæteris.

V.

S. Thom.

Dico secundum. Vnitas est negatio
multitudinis intrinsecæ, non extrinsecæ,
materialis, non formalis. Ad sensum hu-
ius assertionis accipiendus est Commenta-
tor, Diuus Thomas & alij, quando vnum
aiunt includere negationem multitudinis,
quod expresse explicat Diuus Thomas
questione 3. de potentia artic. 16. ad 3. &
in 1. dist. 24. question. 1. artic. 3. ad 4. *Vnum*,
inquiens, *non est priuatio illius multitudinis,*
quam constituit, sed multitudinis, quæ negatur
esse in ipso, quod dicitur vnum, negat itaque v-
nitas pluralitatem clausam intra terminos
formæ, quam significat nomen, cui appo-
nitur: verbi gratia, cum dicitur Petrus est
vnus homo, negatur multitudo hominum
clausa intra terminos nature singularis Pe-
tri, non vero hominum, qui sint ab eo di-

uisi, & cum quibus ille tanquam pars possit
componere numerum, siue multitudinem:
non enim ex eo, quod aliquid dicitur esse
vnum, repugnat, vt aliquid sit extra ipsum
quod cum eo constituat multitudinem, sed
negatur diuisio ipsius in multa. Ostenditur
autem, quoniam vnus est priuatio multitu-
dinis, quæ resularet per diuisionem ipsi-
us, si daretur: non enim negat diuisionem
cuiusvis entis, sed sui, hæc autem non est
multitudo extrinsecæ, quam vnum tan-
quam eius pars constituit: sed intrinsecæ,
quæ si contineretur intra terminos ratio-
nis significatæ per nomen dissolueret ratio-
nem vnus. Posterior pars recte ostendi-
tur à Fonseca vbi supra, & sumitur à Diuo *Fonseca*,
Thoma, nam sæpe docet vnum significare *S. Thom.*
negationem multitudinis, vt supra osten-
di, interdum vero idem negat, nempe 1. p.
q. 30. ar. 3. ad 3. & opuscul. 42. capit. 2. & qu.
9. de potentia art. 7. ad 15. & in 1. dist. 24. q.
1. art. 3. ad 2. & reddit rationem, quoniam
vnum est natura, & ratione prius multitu-
dine: omnis autem forma negata est hoc
modo prior sua priuatione; quæ ratio so-
lum procedit de multitudine formaliter
sumpta, quæ est posterior vnitare formaliter
sumpta, non vero de materiali, quæ se-
cundum intellectum est prior, non poste-
rior vnitare, vt dictum est supra. Itaque
quando D. Tho. ait vnitatem nequaquam *Capreolus*,
negare multitudinem, est intelligendus de *Syluest.*
formali, de materiali vero, quando conce-
dit. Idem docent Capreolus vbi supra ar. 1.
Conclusionem 4. & Syluest. art. 2. circa solu-
tionem ad 4. Probatur ratione modo in-
dicata ex ipso D. Tho. Omnis priuatio est
posterior natura, atque intelligentia forma,
cuius est priuatio: vnitas non est posterior
natura, imo prior multitudine sumpta for-
maliter, ergo non est priuatio illius. Hoc
argumentum parui pendunt aliqui recen-
tiores, & ideo quoad hoc reiiciunt senten-
tiam D. Tho. ob hanc rationem negantis v-
num esse priuationem multitudinis, quo-
niam, inquiunt, etiam vnus est priuatio
diuisionis, & prior illa, quod facile proba-
tur, siquidem terminus à quo suapte natu-
ra est prior actione, siue via ad terminum,
& ipso termino ad quem, diuisio autem est
via tendens à destructione vnus ad positi-
onem multitudinis, per diuisionem namque
continui definit esse vnum, & fiunt plura.
Verum, quidquid sit de prioritate quoad
existentiam, de qua modo non est curan-
dum, tamen prioritate nature, & secundum
rationem intelligentiæ, prior est diuisio
quam vnitas: vt sæpe ait D. Tho. & bene o-
stendit Caieta. art. 2. citato circa responsio-
nem ad

nem ad quartum, quidquid enim pertinet ad conceptum quidditativum alterius, nec includit illud in suo, est prius natura illo, qua ratione forma Physica est prior privatione, quamvis hæc via generationis præcedat quoad existentiam, quia privatio non nisi per formam privatam intelligi potest, quapropter non videntur congruenter loqui, cum unitatem constituunt esse privationem divisionis, & nihilominus autem esse priorem illa. Argumentum vero solum probat unitatem quoad existentiam esse priorem divisione, quod nihil interest ad præsens institutum: non enim opus est, ut omne privativum sit quoad existentiam posterius forma positiva, qua privatur subiectum, sed solum, ut sit posterius subiecto, cui inest: & ideo unitas, quæ semper est posterior subiecto, quod denominat, potest hoc modo esse prior forma, qua privatur.

VI.

Quod vero multitudo, quam negat unitas, sit materialis, non formalis facile ostenditur. Etenim unitas opponitur multitudini, quæ per se primo concipitur resultare per divisionem: hæc autem est multitudo materialis, quæ, ut patet ex dictis, est prior formali, & fundamentum eius. Et confirmatur, quoniam illi formæ per se opponitur privatio, quæ est terminus immediatus mutationis à privatione ad formam: at divisio concipitur, ut via quædam ab unitate ad multitudinem: ergo si per divisionem per se primo intelligitur poni multitudo materialis, quam formalis, unitas erit privatio multitudinis materialis, non formalis. Secundo posita multitudine materiali sub aliqua ratione communi concipi simul nequit unitas sub eadem: ergo opponuntur privatione: non enim habent alium modum oppositionis, ut patet. Dicit aliquis hoc idem argumentum probare unitatem opponi privatione multitudinis formali, quoniam nequeunt esse simul sub eadem ratione: respondeo disparem esse rationem, nam forma, & privatio pugnant immediate in eodem subiecto, ratione sui, non alterius, quæ vero pugnant ratione formæ præsuppositæ non proprie dicuntur opponi privatione, ut patet in actuali visione, & cæcitate, quæ nequeunt esse simul in eodem subiecto, nec tamen opponuntur proprie privatione, sed improprie ac secundo ratione potestatis visus ad visionem necessario præsuppositæ, quæ per se primo opponitur privatione cæcitati: eodem modo multitudo formalis repugnat unitati transcendentem, quoniam necessario supponit multitudinem materialem, quæ illi directe opponitur, & hoc intelligit D. Tho. cum ait unitas

te negari privationem, & rem, hoc est multitudinem ipsam materialiter sumptam; si obijcias, unitas est privatio quatenus negat ipsas entitates completas in suo esse, ex vero constituunt multitudinem, quare unitas est privatio multitudinis sumptæ formaliter. Respondeo singulas eiusmodi entitates in eo priore nondum concipi sub ratione unius, quoniam hoc est ratio posterior, quæ divisio, quæ consistit in positione illarum entitatum sub negationibus explicatis, & consequenter entitates ex secundo suam substantiam, & sub mutua negatione consideratæ pertinet ad divisionem, nodum tamen ad multitudinem formalem, quæ secundum intelligentiam est posterior unitate, ut enim ait D. Tho. q. 9. de potentia ar. 7. ad 15. quantumcumque aliqua intelligantur divisa, non intelligitur multitudo, nisi quodlibet diviisum intelligatur esse unum, & ita unitas non est privatio multitudinis formaliter sumptæ, quatenus coalescit ex pluribus unitatibus sub ratione indivisionis, sed materialiter sumptæ quatenus est collectio plurium entitatum, & fundamentum plurium unitatum. Quod ut magis patet apponam verba D. Tho. loco cit. ubi hunc ordinem declarat. *Primum, inquit, quod in intellectu cadit est ens, secundum vero est negatio entis, ex his vero duobus sequitur tertio intellectus divisionis, ex hoc enim, quod aliquid intelligitur ens, & intelligitur non esse hoc ens, sequitur in intellectu quod sit divisum ab eo, quarto autem sequitur in intellectu ratio unius, prout scilicet intelligitur hoc ens non esse in se divisum, quinto autem sequitur intellectus multitudinis, prout scilicet hoc ens intelligitur divisum ab alio, & utrumque ipsorum esse in se unum, quantumcumque, n. aliqua intelligatur divisa non intelligitur multitudo, nisi quodlibet diviisum intelligatur esse unum. Vbi perspicue secundum rationem intelligentiæ divisio præcedit unitatem, & hæc multitudinem & consequenter unitas potest esse privatio divisionis, non autem multitudinis formaliter sumptæ: & sic patet quænam sit forma, in cuius privatione unitas consistat.*

S. Thom.

VII.

Authoritas Auerr. non cogit, ut dicamus unitatem opponi immediate multitudini non interposita divisione, potest enim opponi utrique privatione, sed per se primo divisioni posterius multitudini, ut explicatum est. Ut autem satisfiat rationi dubitandi initio proposita, notandum est discrimen inter divisionem oppositam unitati, & proprias actiones, quæ procedunt à corruptione unius termini ad positionem alterius: nam hæc non proprie, ac per se opponuntur terminis, sed quia termini opponuntur, idcirco positio unius oppositionem habet cum altero illi opposito, di-

uisio autem mentalis consistit in affirmatione, ac negatione, quia scilicet ponit rem, & negatione ipsius, quod duo coherere nequeunt cum vnitae, siquid vnitae non admittit negatione sui, quod non est ipsum, & quia non ipsum, & non non ipsum, per se, & non per aliud opponunt, idcirco vnitae, quae ens dicitur esse ipsum, & non non ipsum, per se primo opponitur diuisioni, quae diceretur ipsum, & non ipsum, non vero ratione multitudinis: nam est prius natura, quae intelligatur multitudo, intelligitur diuisio concipiente intellectu ipsum, ac non ipsum, quin aduertat ad fundamentum negationis eius, quae ens diceretur non ipsum, quod est vnitae aliqua materialis. Ex quo patet solutio ad argumentum: nam quoduis diuisio concipitur a nobis, ut via quidam destructione vnitatis ad positionem multitudinis, tamen ipsa continet formalem oppositionem cum vnitae secundum affirmationem, ac negationem, quia, ut iam dictum est, per diuisionem res est ipsa & non ipsa, per vnitatem vero est ipsa, & non non ipsa. Verum quoniam terminus, vel fundamentum negationis, quod diuisio vendicat, est multitudo materialis, oportet enim ut saltem sint duo entia, ad hoc, ut sit ipsum, & non ipsum, vnum enim nequit subesse terminis contradictorijs, vnitae, quae opponitur diuisioni, opponitur etiam multitudini materiali, in qua vnum ens est ipsum, & aliud non ipsum, diuisio vero continui non terminatur ad plura, quorum singula sint id ipsum, & non ipsum, a quo incipit diuisio, ut explicatum est.

Negatio identitatis cum alio non constituit formaliter rationem vnius, sed illam sequitur.

CAPUT V.

I.

Nonnulli praeter negationem, de qua supra, requirunt ad rationem vnius negationem vnionis cum alio: & ita diffiniunt vnum indiuisum in se, ac diuisum a quolibet alio: per terminum illum diuisum intelligunt negationem vnionis, siue identitatis cum alio. Ita Aureol. in 1. d. 8. q. 3. ar. 2. Bassol. d. 24. q. vn. ar. 1. §. Dico igitur, & ar. 2. Argent. q. vn. ar. 1. & Augustin. Nyphus 4. Metaphys. disp. 3. ca. 4. Quorum sententia probari potest, quoniam non minus est de ratione vnius, ut non sit diuisum a se, quam ut non sit aliud a se: quin vero esse aliud a se reusignat non solum antecedenter, vel consequenter, sed formaliter conceptui vnius, ergo in vno includitur formaliter negatio eius. Patet consequentia, quoniam non est for-

Aureol.
Bassol.
Argent.
Nyphus.

malis, & immediata repugnantia circa conceptus formae positivae, & negationis alicuius, nisi negatio per se formaliter tollat formam positivam. Antecedens vero ostenditur, quoniam hoc ipso, quo res est aliud a se, inuoluitur multitudo: haec autem opponitur formaliter vnitati, ita ut nequeant concurrere in vnam rationem formalem, sed se mutuo destruant, quare conceptus alietatis a se repugnat per se primo, ac formaliter cum conceptu vnius. Maior propositio ostenditur, quoniam in conceptu alius a se includitur ipsum, & aliud ab ipso, quod sunt duo materialiter, & consequenter multitudo opposita formaliter vnitati. Praeterea ipsum, ac non ipsum est idem prorsus quod ipsum, & aliud a se, sed vnitae consistit in eo, ut ens, quod vnum appellatur, sit ipsum, & non ipsum: ergo etiam consistit in eo, ut sit ipsum, & non aliud a se. Denique non minus dissoluitur ratio vnius ex eo, quod ens sit ipsum, ac non ipsum, quam ex eo, quod sit ipsum, & aliud a se: posito enim quod Socrates esset simul Socrates, & Plato, non esset vnus homo: non per se primo ex eo, quod sit non ipse, sed ex eo, quod sit aliud a se, nepe Plato, qui non est Socrates. Si quis respondeat Socratem eo ipso, quo est Plato, esse non Socratem, & consequenter diuisum in multa, non satisfacit, nam in ea suppositione prius est Socratem esse Platonem, & consequenter aliud a se, quam non esse Socratem, ideo enim est non ipse, quia est Plato, qui est alius: negatio enim sui fundatur in affirmatione alterius de se, & in eo priore, quo est alius, definit esse vnus, antequam intelligatur formaliter esse non ipse.

Quidam distinguunt nominis acceptionem, quae multiplex est, nam diuisio ab alio concipi potest per modum relationis ad terminum reale actu existentem, aut per modum negationis, si priore modo accipiatur recte docet non pertinere ad rationem formalem vnius. Ita Mayron. in 1. d. 8. q. 7. ar. 3. I. p. ar. & dist. 24. q. 2. ar. 1. praebulo 3. & 4. & aliqui recentiores. Ratio est, quoniam vnitae rei in se ipsa est prior diuisione eiusdem ab alio: idcirco enim hoc est diuisum ab alio, quia in se tale est: & vnitae est prior multitudine, quam supponit diuisio ab alio, quae vnus relatio est: non enim est aliud nisi per relationem diuersitatis, aut differentiae, quae auctore Philosopho li. 10. Metaphys. cap. 5. fundatur in multitudine. Praeterea nihil supponens necessario existentiam est de ratione vnius, quod est passio entis necessaria abstrahens ab existentia; non enim minus vnus erat Deus ante mundi creationem, ex qua caperunt esse termini reales diuisionis relatiuae, quam fuerit ab aeterno, antequam esset

II.

Mayron.

Aristot.

etier vlla creatura. Deniq; si per impossibi-
le non posset dari vllum ens creatum, ad-
huc Deus esset vnus, nec tamen haberet hu-
iusmodi relationem diuisionis, quare ea
non pertinet intrinsece ad rationem vni-
tatis. Addunt vero hi Authores, cum ex
ratione intrinseca entis secundum totam
suam latitudinem considerari possibilis sit
existentia vnus entis cum alio, ad omne
ens consequi, vt possit esse distinctum ab al-
io, quod vnicuiq; couenit ex eo, quod est
vnus: & hac rōe esse distinctū ab alio, aptitu-
dine ac fundamētaliter posse dici couenire
omni enti quatenus vnus est. Quę doctrina
si intelligatur de fundamēto remoto, qua-
tenus scilicet vnitas est pars multitudinis, quę
est fundamentum proximū diuersitatis, ac
distinctionis, vera est: sed minus propria
locutio, si vero intelligatur de proximo, est
falsa: nam Arist. li. 5. Met. t. 20. ait vnitatem
esse fundamentum identitatis, & qualitatis,
similitudinis, non vero distinctionis, aut
diuersitatis, huius enim fundamentū pro-
ximū statuit esse multitudinem. Quod si di-
uisio sumatur per modum priuationis ad
terminū negatum existentem, idē dicendū
quod de relatione, quoniā coexistentia en-
tiū realium est per accidens, ideoque non
debet pertinere intrinsece ad rationē for-
malem vnitatis, quę per se couenit omni
enti absque respectu ad existentiam.

III.

Heruus.
Gregorius.
Syluest.
Socius.
Fonsca.

Tota dubitatio est, cum sumitur pro
negatione entis realis abstrahendo ab eius
existentia, iuxta hunc sensum, Heruus
quod li. 4. q. 2. Capr. in 1. dist. 24. q. vn. ar. 1.
ante 4. concl. Syluest. ar. cit. Soci. 4. Met.
qu. 23. in fine corporis, & qu. 24. ad 2. & 3.
Fonsca 4. Met. ca. 2. q. 5. f. 5. negant perti-
nere formaliter ad rationem intrinsecam
vnus, quamuis conueniat illi necessario,
consequenter tamen, fundamentū est, quo-
niā esse diuifum ab alio non requiritur,
vt ens sit vnus absolutē, sed vt sit vnus ex
multis, perfecte enim concipitur res vt vnus
na, quando concipitur, vt indiuisa à se, quę
non concipitur, vt diuisa ab alijs. Et con-
firmatur quoniā res est absolutē vna, quę
non sint, aut possint esse alia, à quib. distin-
guatur. Tertio esse diuifum ab alio perti-
net ad vnum, quatenus est principium nu-
meri, vnitas aut transcendens est quod prius,
quę ratio mensurę, quę requiritur ad vni-
tatem, quatenus est principium numeri, de hac
enim loquens Arist. li. 10. Met. c. 9. dixit v-
num opponi multitudini relatiue tanquam
mensuram mensurato.

IV.

Pro explicatione suppono diuifum ab
alio priuatiue sumptū idem esse ac ipsum,
& non aliud à se, nam sicut indiuisum ab a-

lio, si dare, vere esset aliud, & non esset nō
aliud: qua ratione, si de rōibus formalibus
loquamur, sapientia in Deo, vbi non est di-
uisa à iustitia, vere est iustitia, & non est nō
iustitia, in creaturis vero sapientia vere est
sapientia, & non iustitia, quę est aliud à sapi-
entia, itaq; ratio diuisionis priuatiuę, qua
sapientia creata distinguitur a iustitia, con-
sistit in eo, vt non sit iustitia, quę est aliud
à sapientia: quę negatio est distincta for-
maliter ab ea, qua res dicitur indiuisa à se,
quandoquidem hæc consistit in hoc, vt res
sit ipsa, & non sit non ipsa, includens nimi-
rum negationem negationis sui ipsius, illa
vero in eo, vt res non sit aliud à se intrinse-
ce vendicans negationem identitatis, siue
vnitatis cum alio à se, quamuis in ratione
alicuius à se includatur etiā diuisio rei à se:
etenim vt res dicatur alia ab altera, requiri-
tur, vt sint entitates posituę, quarum vna
non sit altera: ita, vt mutua diuisio, siue ne-
gatio sit de intrinseca ratione eius, quod di-
citur aliud, & aliud: quapropter, si eadem
res fingatur alia & alia, necessario sequitur
vt sit non ipsa: contra vero, vt sit non aliud
requiritur, vt non sit non ipsa. Quę duę
negationes non sunt omanino disparate, sed
habent connexionem: nam quę ad modum
hoc ipso, quo res esset ipsa, & non ipsa, esset
aliud à se: quoniā negatio omnis de quo-
libet subiecto reali nititur aliqua affirma-
tione, nō ipsa vero radicari nequit in eo, quod
sit ipsa, nam sunt contradictorię oppositę:
quare fundabitur in eo, quod sit aliud à se:
ita etiam hoc ipso, quo res non est non ipsa
non est etiam aliud à se, & viceuersa, si non
est aliud à se, non est nō ipsa. Verum si for-
maliter considerentur, prior natura est in-
diuisio sui à se, quę significatur, cum dicitur
res est ipsa, & non est non ipsa, quam
diuisio priuatiua sui ab alio, quam explica-
mus dicentes non est aliud, quatenus præ-
cisē negatur identitas cum alio. Fundamē-
tum est, quoniā indiuisio sui à se potest
intelligi absq; existentia, & quauis alia rōe
positiua alterius à se, nam, vt dictum est cap-
it. præced. hoc ipso, quo concipitur ipsum
& negatio negationis ipsius, hoc est non
non ipsum, est ratio vnitatis: ad concipien-
dum vero rem esse ipsam, & non esse non
ipsam, non requiritur alterius rei conce-
ptus: diuisio vero negatiua ab alio intelli-
gitur absque ratione positiua alterius, in
cuius negatione consistit: si enim non est,
aut intelligitur aliud, quomodo res potest
intelligi diuisa ab alio. Deinde notandū
aliud à se posse accipi dupliciter, vel pro a-
lio imaginabili, vel pro alio possibili. Pro
alio imaginabilis sumitur, quando per di-

uisionem oppositam unitati transcendēti concipitur res ipsa, & non ipsa; qua ratione si sub nomine, ac natura Socratis esset plures Socrates, esset ipse, & non ipse, & consequenter alius: pro alio possibili quoties sumitur distincta unitas à priore cum ipsa efficiens binarium, quomodo quando Socrati annumeratur Plato, est distincta unitas utriusque, & unus non est alter, & uterque est alius ab alio.

V.

His positis dico primum, si diuisio priuatiua sumatur posteriore modo, non pertinet ad rationem unitatis, sed est illa posterior, hæc assertio pugnat cum Autoribus oppositæ sententiæ, qui diuisionem ab alio sumūt hoc modo, quando ad rationē unitatis exigunt, ut res sit diuisa in se, & diuisa à quacunque alia: nam in indiuisione in se, iam includitur diuisio ab alio imaginabili, & diuisio à quouis alio includit negationem idētitatis cum quouis alio ente possibili, qua ratione quæuis res vna diuiditur à qualibet alia, cum qua cōstituit numerum. Non pertinere vero diuisionem ab alio priuatiuam hoc modo sumptam ad rationem unitatis constat ex dictis: nam eiusmodi diuisio suapte natura, & secundum rationem intelligentiæ supponit alteram unitatem materiale, qua prior unitas habeat diuisionem, at quæuis res est vna absq; suppositione alterius. Præterea, si unitas includeret eiusmodi diuisionem priuatiuam non minus opponeretur multitudini extrinsecæ & possibili, ad cuius compositionem ipsa partialiter concurrat, quam intrinsecæ impossibilitati cuius oppositum supra ostēdi. Patet sequela, quandoquidem sicut per ipsum, ac non ipsum constituitur diuisio, & consequenter multitudo imaginabilis, cui unitas opponitur, ita per ipsum, & aliud possibile constituitur multitudo extrinsecæ: ergo, si non aliud possibile pertinet ad rationem intrinsecam unitatis, pertinebit etiam negatio multitudinis extrinsecæ resultantis ex ipso, & alio: denique nostro intelligendi modo Deo prius conuenit unitas, quam intelligatur possibilitas alterius rei: ante possibilitatem vero vnus rei non potest esse, aut cōcipi possibilis separatio alterius ab ea, tanquam ab alia: separatio quippe priuatiua vnus rei ab alia supponit utriusque possibilitatem, ergo diuisio ab alio priuatiua ad sensum huius assertionis non pertinet ad rationem unitatis. Consequentia patet, quoniam alioquin daretur unitas absq; eo, quod pertinet intrinsece ad eius rationem formalem, quod est impossibile. Maior propositio ostenditur, quoniam possibilitas rerum non est

ante attributa diuina, quibus continetur vis causandi creaturas: unitas vero nostro intelligendi modo præcedit attributa causalia, & consequenter possibilitatem creaturæ, quæ ex illis pendet.

Dico secundum, si diuisio ab alio sumatur priore modo, pertinet per se ad rationē unitatis: non tamen primo, ac formaliter, sed consequenter, & secundario, ut negatio multitudinis. Hanc solu pband argumēta in cōtrariū adducta. Oñenditur aut prior eius pars, quoniam per aliud intelligibile sub eodē nomine, & ratione additū enti concepto secundu rōem ipsius conflatur multitudo, cui unitas opponitur priuatiue: & tunc in idem fere recidit ipsum, ac non non ipsum, ac ipsum; & non aliud: differunt tamē formaliter, quoniam per verba illa, non non ipsum, explicatur negatio negationis sui ipsius, per illa vero, non aliud, explicatur priuatio unitatis materialis, quæ est fundamentum negationis rei, quæ dicitur ipsa, idcirco. n. intelligitur non ipsa, quoniam intelligitur alia à se, ex quo et patet posterior pars: nam, sicut per ipsum, ac non ipsum nondum intellecto fundamento negationis, quæ negatur ipsum, vere cōcipitur diuisio, quæ destruit unitas, ita in sola huius diuisionis priuatione eadem unitas formaliter cōstitit, ut iam dixi: aliud aut non requiritur formaliter ad eiusmodi diuisionē, sed cōsequenter ad multitudinē materiale, quæ nondum intelligitur per ipsum, ac non ipsum, sed per ipsum, & aliud, & ita diuisio ab alio, quæ explicamus dicētes ipsum, & non aliud, non pertinet formaliter, sed cōsequenter ad unitatē. Et cōfirmatur, quoniam absque eiusmodi negatione constat formaliter ratio vnus, ut patet ex proxime dictis: nondum. n. concepta re, à qua secernitur ens vnum per diuisionē negatiuam & consequenter non intellecta ipsa diuisione ab alio potest concipi indiuisio entis à se, in qua consistit unitas. Et enim eiusmodi indiuisio aliquo modo denominat subiectum, non nisi ut vnum, post hanc vero indiuisiōnem sui à se, antequam accedat diuisio ab alio, necessario cōcipi debet illud aliud: nam si nec esse, nec intelligi potest aliud, nec erit, nec intelligetur diuisio ab eo, relatio enim, & negatio in termino intelligi haudquaquā potest, cumq; omnis habitudo rei ad se fundata immediate in natura ipsius sit prior habitudine iuperaddita ad aliud, prius erit indiuisio rei à se, quæ diuisio ab alio. Hæc autem necessario cōhæret, ut effectus prioris, nam quod est indiuisum à se, necessario est diuisum ab alio, quidquid enim non est non ipsum, ne-

cellario

VI.

cessario est non aliud, sicut enim ex ipso, & non ipso coniunctis necessario sequitur aliud, ita ex ipso, & non non ipso, necessario sequitur non aliud, cumque diuisio priuatiua vnus ab alio explicetur per non aliud, ea erit posterior, & quasi effectus unitatis transcendentis, quæ explicatur per ipsum, & non non ipsum.

VII.

Ad primum argumentum patet solutio ex dictis, nam, si sermo sit de alio à se possibili, id non opponitur per se formaliter unitati, quandoquidem abstrahendo ab ipso intelligi potest ratio formalis unitatis, repugnat autem concipi priuationem, quin indirecte saltem concipiatur forma negata, & ita in hoc sensu negandum est antecedens, cuius probatio non habet vim in eodem sensu: nam supponitur in probatione, quod multitudo formaliter opposita unitati consistat in eo, quod res sit aliud à se, quæ suppositio non est vera, si intelligatur de alio à se possibili, sed imaginabili, si vero obijcias, licet impossibile sit, ut Socrates sit illud aliud à se, quod est Plato, tamē hoc aliud à se non esse impossibile, nam vere Plato est aliud à Socrate, & ita, si per impossibile supponatur Socratem esse ipsum, & simul Platonem, supponitur esse aliud à se, quod in se consideratum possibile est: hac autem suppositione facta vere destrueretur unitas Socratis, nō nisi per positionem alius à se, & ergo ad propriam, & formalem rationē unitatis pertinet diuisio priuatiua ab alio possibili, ita ut ens vnum necessario explicetur per ipsum, & non aliud à se. Respondeo in alio à se possibili, necessario includi aliud à se intelligibile, hoc enim abstrahit à possibili, & impossibili, & eatenus ex suppositione aletatis à se possibili dissoluitur ratio unitatis, quatenus in ea habetur ratio aletatis intelligibilis, quæ sufficit, ac requiritur ad oppositionem cum unitate: & ideo aletas à se possibilis per accidens opponitur unitati ratione aletatis intelligibilis, ipsa vero in se minime requiritur tanquam terminus eius oppositionis, si vero loquamur de aletate intelligibili, iā ex dictis patet opponi per se unitati, non tamen primo, ac formaliter, sed concomitanter, quatenus vel ex ipsa deducitur negatio entis, si n. est aliud à se, est ipsum, & non ipsum, vel ex negatione eiusmodi colligitur aletas, nam si res est ipsa, & nō ipsa, profecto est alia à se. Et ita in hoc quoque sensu negandum est antecedens. Ad cuius probationem respondeo sicut unitati non opponitur per se primo multitudo, sed diuisio, ita neque per se primo formaliter, sed concomitanter opponi eidem aliud à

se, ex quo resultat multitudo, neque semper formaliter opponuntur ea, quæ nequeunt concurrere in eandem rationem formalem, aut se mutuo destruunt: namque negatio passionis, & affirmatio subiecti non opponuntur per se primo formaliter, & tamen se mutuo destruunt, neque possunt conuenire in vnam rationem formalem, eodem modo indiuisio ab alio, & unitas se mutuo destrunt non formaliter, sed consequenter, quoniam ad indiuisiōem ab alio sequitur diuisio à se, quæ proxime & immediate opponitur unitati. Ad secundum distinguenda est maior, nam si intelligatur de identitate materiali, & subiectiua, est vera, falsa vero, si de formali, licet enim res omnis, quæ fingitur esse aliud, & aliud, consequenter sit ipsa, & non ipsa, tamē hæc duo formaliter differunt: nam posterius consistit in positione, ac negatione sui, prius vero in positione sui, & alterius, negatio vero sui, ac positio alterius sunt rationes diuersæ, ut patet.

Ad vltimum respondeo solum probare per indiuisiōem ab alio dissolui quidem rationem vnus: quod autem hoc fiat formaliter non probare: nam re ipsa dissoluitur unitas, tam ex eo, quod sit ipsum, ac non ipsum, quam ex eo quod sit aliud à se, non tamē eodem modo, nam per non ipsum dissoluitur formaliter, per aliud à se materialiter, & consequenter: & fortē in aliquo sensu antecedenter, ut n. in eodem argumento respondebatur, si Socrates esset simul Plato, Socrates non esset indiuisus à se, & ideo formaliter non vnus. Ad huius autem responsionis impugnatiōem respondeo sub alia, atque alia ratione posse duo inter se diuersimode comparari quoad prius, ac posterius, in presenti vero materia via causalitatis prius esse, ut ens sit aliud à se, quā ut sit non ipsum: nam fundamentum, cur negatio conueniat subiecto, est prius ipsa negatione, aletas autem est causa, cur res sit non ipsa: via vero intelligentiæ non est necessarius hic ordo: nam cognita re, hoc ipso est intelligibilis eius negatio, vel priuatio, quin sit opus agnoscere causam ipsius: ut videre est in cæcitate, quæ cognita potentia visiva, & eius subiecto agnosci potest, quin agnoscatur causa, cur non conueniat subiecto, quod in cæteris negationibus faciliè perspicitur, eodem vero modo cognita rei entitate, quæ significamus dicendo ipsum, potest intellectus apprehendere negationem ipsius, quæ exprimitur dicendo, non ipsum, quin prius agnoscat rationem aletatis, quæ est fundamentum eius negationi. Quin vero addo aletatem necessario etiam supponere negati-

VIII.

onem eius, quod dicitur aliud ab eo, à quo est aliud, atque adeo, vt res dicatur alia à se, necessario esse diuisam à se, hoc est ipsam, & non ipsam. Id verò patet, quoniam alietas vel est negatio identitatis, vel relatio distinctionis ab alio, quæ nititur eiusmodi negatione: atque adeo, quod est aliud à se, non est idem secum, & ita nō est ipsum. Ex quo sequitur solam identitatem rei cum re non diuidere formaliter vnum, aut statuere plura nisi adsit diuisio rei à se: quod patet in attributis diuinis, etenim sapientia diuina est idem cum iustitia, nec tamen sunt duo entia, quoniam sapientia non est diuisa à se ex eo, quod sit idem cum iustitia, nam quemadmodum iustitia non est aliud à sapientia, ita neq; sapientia est aliud à se ex eo, quod sit idem cum iustitia, & ita cōsiderata solū rōe huius, & illius nequāq; erit alietas, nisi adsit ratio huius & non huius, quæ proprie pertinet ad diuisionē oppositam formaliter vnitati, cum enim aliud, & aliud duo inuoluat, nempe duas rationes positiuas, & mutuam negationem vnius ab alia per solas rationes positiuas abstractis negationib; nec est multitudo, nec proprie aliud, & aliud: at in negationibus illis mutuis necessario inuoluitur diuisio rei à se: nam si ipsa est aliud à se, non est ipsa, & consequenter est ipsa, & non ipsa, in quo consistit diuisio à se: atque ita formaliter non est indiuisa per solam negationem identitatis cum ratione positiuā alius: sed per negationem diuisionis à se, quæ diuisio est omnino necessaria formaliter, & intrinsece, vt eadem res sit aliud, & aliud.

Deum esse vnum non est per se notum, ostenditur vero primum ex fide diuina, & humana.

CAPVT VI.

I.

Alensis.
Albertus.

Explicata ratione vnitatis transcendētis, restat vt proponatur diuisio ipsius, vt constet vtrum, & qualis vnitās Deo conueniat. Et verò triplex, generica, specifica, indiuidualis, siue numerica, de quibus Alensis l. p. q. 13. m. 3. Albert. l. p. tract. 6. q. 24. membro 1. & alij. Generica importat indiuisiōnem naturæ genericæ secundum propriam rationem formalem consideratā à genus aliud à se: specifica in diuisionem in plures species, indiuidualis siue numerica in plura numero indiuidua. Verū vnitās specifica, ac generica non est vnitās

simpliciter, quoniam non excludit multitudinem numericam, etenim natura indiuisa in plura genera, vel species, diuidi potest in plura indiuidua. Vnitās vero indiuidualis, est vnitās simpliciter, quoniam excludit omnem prorsus diuisionem in plura, quæ de re D. Thom. in 1. dist. 24. q. 1. ar. 1. & Bonau. dist. 31. ar. 2. q. 2. porro vnum numero potest adhuc diuidi bifariam, primo quidem cum D. Thom. 3. p. q. 3. ar. 6. ad 1. primum, & in 3. dist. 1. q. 2. ar. 3. in vnum vnitatē naturæ, & vnum vnitatē suppositi. Vnum in natura solum negat diuisionem naturæ, contra vero vnum supposito excludit diuisionem secundum rationes suppositales, quæ duæ vnitates in substantijs creatis naturaliter coniunctæ sunt, de fide autem constat non repugnare, vt separentur, nam in Deo cum vnitatē naturæ coheret trinitas personarum, in verbo autem incarnato dualitas naturarum cum vnitatē suppositi. Rursus, vt colligitur ex D. Thom. q. 9. de potentia ar. 7. vnum singulare diuiditur in vnum, quod proprie est principium numeri, & vnum quod non est principium numeri prædicamentalis, sed conuertitur cum ente singulari. Vt vero constet quomodo Deus sit vnus, ostendam imprimis vnitatem ipsius autoritate, ac ratione, deinde in particulari explicabo quo genere & gradu sit vnus.

Quamuis, vt ait Magn. Dionysius c. 9. de diuinis nominibus, nihil existentium est non participans vno, quia tamen multiplex est acceptio vnus, & non omnes, qui diuinitatem concedunt, vnum Deum esse credunt, hoc superest demonstrandum. Et rationes adductæ in fine primi libri probant quidem esse aliquam primam causam efficiētem, ac finalem: sed dicere quis posset in qualibet serie causarum recurrendum ad aliquam primam, verbi gratia in generationibus viuientium ad vnam, in motibus ad aliam, & sic in cæteris. Et ex argumentis primo lib. adductis non constat vtrum sit impossibile, dari plures causarū series singulas ad propriam causam primā vltimo terminatas. Ideo oportet ostendere id esse impossibile, & consequenter non nisi vnam prorsus esse causam primam rerum omnium, qui est vnus Deus benedictus in sæcula, & explicare quo genere vnitatis sit vnus. Deum esse vnum ipsidem fere fundamentis ostenditur, quibus probatur esse Deum: nempe fide diuina, atque humana, & rōe naturali à posteriore: non enim est per se notū ex terminis, nec à priore demonstrabile, saltem formaliter nobis viatoribus: non. n. habemus euidentem

notitiam

notitiam Deitatis, ex qua tanquam ex definitione unitas per modum passionis demonstratur: quæ esset demonstratio à priori, ut docet Gulielmus Rubionius in 1. d. 2. quæst. 3. art. 2. conclusione prima. A posteriore vero ex ipsius principijs colligitur unitas, ac Deitas, quin etiam loca Scripturæ, quibus habetur Deum ex creaturis agnosci, indicant cognosci ut vnum: ut ille Pauli ad Roman. 1. ubi dicitur Philosophos esse inexcusabiles, quia cū agnouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt: non enim ipsi reprobabuntur eo, quod non coluerint numen aliquod, fuerunt enim falsorum Deorum cultores, ut constat ex eodem cap. sed quoniam non adorauerunt vnicum Deum verum, quem ex creaturis agnouerunt: & ita cum Paulus ibidem dixit: *Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*, de vno vero Deo loquebatur. Quod etiam colligitur ex altero ipsius dicto. Act. 14. *Semetipsum sine testimonio non reliquit*, reciprocum enim *semetipsum*, non nisi de singularibus dicitur. Itaque ex Scripturis constat posse homines ex aspectu, & consideratione mundi aspectabilis in vnus veri Dei agnitionem venire.

III.

Verum, quoniam non omnium est rationes naturales exactè perpendere, in primis ex diuina auctoritate, & humanis testimonijs, deinde naturali discursu à posteriore hoc fidei, & Theologiæ fundamentum stabilietur. In nostra autem fide hoc passim habetur, in lege Moysis Deut. 6. *Audi Israël Dominus Deus noster, Dominus vnus est*, vnum dicit per oppositionem ad Deos gentium, qui plures simpliciter dicebantur: at Deus Israëlitarum vnus omnino per negationem omnis prorsus diuisionis in plures. Et in Psalm. 85. *tu es Deus solus*: nam dictio exclusiua *solus* addita Verbo Deus excludit ab eo omnem pluralitatem sub ratione, ac natura Dei: quamuis autem addi etiam soleat naturis communibus, & tunc non excludat multitudinem saltem indiuiduorum, ut cum dicitur solus homo est capax risus, cum quo non repugnat ut sint plures homines risus capaces, tamen quando additur termino singulari, excludit prorsus omnem omnino multitudinem, ut cum dicitur solus Dauid interfecit Goliath, omnis alius excluditur à confortio illius facti: pronomen autem *tu* singulare est, & cum dicitur, *tu es Deus solus*, cetera omnia entia excluduntur à real participatione Deitatis præter singulare illud, cum quo loquitur Propheta: in nouo testamento idem expressit Paul. 1. ad

Timot. 6. *Regi sæculorum immortalis & inuisibilis soli Deo*, & 1. ad Corinth. 8. *Nobis autem vnus Deus, & pater ex quo omnia*, hoc ipsum vno ore canit Ecclesia in Symbolo, *Credo in vnum Deum*, nec apud fideles opus est alia probatione. Verum ut eluceat hoc dogma esse maximè conforme lumini naturali vtendum est ad eiusdem confirmationem testimonio eorum, qui inter ceteros mortales sapientia excelluerunt, quibus inter tam densas ignorantie tenebras huius veritatis lumen affulsit, qui cum gentiles fuerint, magnum apud Idolatras auctoritatis pondus habere debent.

IV.

Vt autem singula capita auctoritatis alterius à diuina expendam, ab Angelorum testimonio exordiar. Nam dari substantias aliquas immateriales & intellectivas, omnes admittunt cum Platone, Aristotele, & alijs rectè sentientibus Philosophis, & magis, qui dæmonum responsa consulunt: nec negabunt id, quod omnib; ferè historiarum monumentis proditum est, nempe celebre fuisse apud antiquos mortales dæmonum oracula consulere, ut Apollinis Delphis, Iouis, Ammonis in interiore Lybia, non enim credendum est historicos ijs de rebus, quæ suo tempore celebres habebantur, tam apertè mentitos fuisse; at ipsi dæmones vel inuiti vni, & veræ Deitati testimonium præbuerunt, ut ait Magnus Basil. lib. 2. aduersus Eunomium: celebre in primis est Apollinis oraculum, quod refert Porphyrius lib. 10. *ἐν λόγῳ φιλοσοφίας*, Porphyrius. & ex ipso Eugubinus lib. 3. de perenni Eugubinus. Philosophia cap. 14. rogatus enim dæmon quomodo Deus esset colendus, eum appellat Regem, & patrem omnium, quæ producit, & creat, tum ea, quæ oculis vsurpamus, tum quæ sub aspectum non cadunt, & sola mente percipiuntur, similia ferè respondit idem Apollinis oraculum interroganti, an ipse Deus esset, obscuris sententijs Dei potentiam, immensitatemque commendans: quæ & alia eiusdem generis refert Eugubinus lib. citato, cap. 15. 16. Eugubinus. 17. ex Proclo, Porphyrio, Plotino, & Plutarcho in eo libro, qui inscribitur, *cur Pythia deserit oracula fundere metricè*, inter quæ illud refert responsum à dæmone cuidam roganti, an vlla esset sceleris indulgentia *ἀπαρὰ ἀναγκάων συγχρεῖ θεός*, Deo tribuens potestatem, & vsum remittendi culpas: ite est oraculum, cuius meminit Iustinus martyr in cohortatione ad Græcos: *solus Chaldaus sapit, & Indæ apella per se ipsum gentium regem, Deumque colentes*, hoc argumento aduersus Gentes vsus est Iustinus martyr in oratione ad Gentes proferens oracu-

Lactantius.	lum, quod appellat nymum gloriæ diu- næ: similiter etiam Lactantius Firmian. lib. 1. institut. cap. 7. item lib. de ira De- cap. ultimo, ubi refert insigne testimo- nium ex oraculo Apollinis Milefij Deum regem, & conditorem omnium confiten- tis. Hæc mali Angeli vel inuiti, illabeati: Ego sum Raphael vnus ex septem, qui astamus ante Dominum. Tobia 12. & Apoc. 22. Vide ne feceris conseruus enim tuus sum, Deum adora, sibi cum Ioanne intercedere agnoscit com- munem rationem seruitutis sub Deo, qui adorandus sit. Iam vero Sybillæ, quas non solo humano spiritu locutas supra ostendi, nihil aliud quam vnam diuinitatē frequen- tius inculcant, quarū dicta refert Clemens Alexandr. orat. exhortatoria ad Gentes, & lib. 5. Stromatum, & Lactantius lib. 1. instit. cap. 6. Sybilla, cuius, ut ait Iustinus Mart. in cohortatione ad Græcos, tanquam fati- dicæ Plato, Aristophanes, & alij memine- runt, sic de Deo canit: Est Deus ingenuus ter- magnus solus & vnus, Omnipotens, nunquam spectabilis, omnia cernens, &c. multa alia vi- deri possunt in libris Sybillinorū oraculo- rum, qui habentur in tomo 8. Bibliothecæ sanctorum Patrum initio.	putat, quia de Trinitate edidit oraculum, dicens in Trinitate vnam esse diuinitatē, ipsius testimonia refert Cyrill. Alexandr. lib. 1. contra Iulianum, & alij: de vno Deo testimonium perhibet in Finandro, item in dialogo, qui inscribitur Asclepius: hunc, & Acmonem vetustimum sapien- tem testatur Iustinus in Apologia de ma- iestate diuina vera testimonia edidisse. Post hos sequuti sunt Poetæ antiqui, quos quia Deo hymnos præcinebant, & diui- narum rerum notitiam fabularum integu- mentis hominibus proponebant, Theolo- gos appellauit antiquitas: ij vero Deitatis fuere præcones, ita Sophocles, cuius ver- sus refert Cyrillus, & Iustinus ubi supra, & lib. de Monarchia Dei. Ita Euripedes, cu- ius de diuinitate sententias recitat Clemens ubi supra, Iustinus in lib. de monarchia Dei. Ita Phocylides, cuius plura testimo- nia habentur apud Eugubinum de perenni Philosophia lib. 3. cap. 2. Ita Orpheus, cuius verissimæ de diuinitate sententiæ ex- tant apud Iustinum, Clementem, & Theo- doretum ubi supra, Lactantium cap. 5. Cy- rillum Alexandrinum lib. 1. aduersus Iu- lianum, Homerus autem, ut idem Iusti- nus, & Cyrillus ibidem subdunt, de ve- ra diuinitate etiam meminit, quamuis Lactantius lib. 1. instit. cap. 5. & Theodo- retus ubi supra doceant illū penitus mundi opificem ignorasse: aliorum Poëtarum Theo- doretus testimonio profert Clemens Alexan- drinus, Iustinus lib. de Monarchia Dei, Eu- gubinus ubi proximè, & Martinus Marti- ni lib. 2. Hypotyposeon, cap. 2. Ad Philo- phos autem veniamus: qui post Chaldaeos, & Ægyptios, post Theologos Poetas om- nium mortalium sapientissimi fuerunt, & iure optimo habentur: quorum de diuini- tate mira consensus est, ut videre est apud Lactantium, c. 5. citato, & in primis Pytha- goras Græcæ Philosophiæ princeps, & qui discendi studio, ut auctor est Iustinus ubi supra, Ægyptum peragravit, præclarum testimonium diuinitatis edidit, ut auctor est Euseb. Casariensis lib. 14. de præparat. cap. 6. Iustin. & Cyrill. ubi supra, qui duo illud ad verbum referunt, cuius illud est initium. Sane quidem Deus vnus est, & hunc secuta est omnis schola Pythagorica: nam, cum tantæ apud suos auctoritatis esset, ut simplex eius assertio pro ratione habere- tur, absque dubio ad scholæ successores ea- dem sententia peruasit, & ita discipulus eius Philolaus auctore Philone Iudæo in lib. de mundi opificio: Princeps, inquit, & dux omnium Deus vnus semper existens, singularis, immortalis ipse sui similis, alius ab alijs.
Tobia 12. Apoc. 22.		
Clem. Alex.		
Lactantius. Iustinus.		
V.	Sed iam ad homines veniamus: quo- rum antiquissimi in veritatis indagatione Chaldaei habentur: loquor autem de pro- phanis: nam Patriarchas, ac Prophetas in- ter omnes mundi sapientes fuisse primos ostendit Iustinus cohortatione ad Græcos, Theodoretus lib. 2. de curatione Græca- rum affectionum, qui est de principijs, Cyrill. lib. 1. contra Iulianum, & Tatianus Assyrius oratione contra Græcos tomo 4. Bibliothecæ: nam saltē ante Abrahamum non fuisse vltos sapientes ex ijs, quos Græ- ciæ, & aliarū gentium historiæ celebrant, certum est. Ut itaque de externis loquar Chaldaei sunt omnium antiquissimi, ex qui- bus Zoroastes, cuius magiam non aliud, quam diuinorum scientiam vocat Plato in Alcibiade, insignis est Deitatis assertor fre- quenter vocans Deum creatorem, ac Pa- trem mundi, ut ex ipsius Theologia refert Psellus vidēdus apud Eugubinū de perenni Philosophia lib. 1. cap. 7. similia ferē ex ijs- dem Chaldaeis refert Proclus apud eundē Eugubinum cap. 7. & 9. & post Chaldaeos sapientes sequuntur Ægyptij: quorum pri- mus, & excellentissimus Mercurius termeg- istos, quem omnis antiquitas venerata est, quem apud Ægyptios Deum habitum scribit Plato in Phædro, hic ergo adēd in- diuinitatis notitia excelluit, ut etiam san- ctissima triadis assertor fuerit, ut auctor est Suidas, qui ex eo ter maximum dictum	
Iustinus. Theodoretus.		
Cyrill. Alex. Tatianus.		
Zoroastes. Plato.		
Psellus. Eugubinus.		
Proclus. Eugubinus.		
Mercurius.		
Plato.		
Suidas.		

Item

Item Architas Tarentinus eiusdem schola Pythagoricæ, seu Italicæ Philosophiæ, vt vocat D. August. lib. 8. de Ciuitate cap. 2. Architas inquam, auctore Iamblico de secta Pythagoreorum: *Quicunque, inquit, posuit omnia genera rerum ad vnum, & idem principium resolvere, & rursum componere, & connumerare, is mihi sapientissimus, maximeq; veridicus esse videtur: insuper pulchram speciem reperisse, ex qua posset contemplari Deum. Qui insuper addit hominem à Deo conditum.*

Empedocles item, quem Pythagoræ discipulum fuisse ferunt, honorificam Deitatis mentionem facit in ijs versibus, quos Aristot. refert in compendio de mundo, dum ait ab ipso vno omnia promanasse. Quæ doctrina congruit cum dicto Mercurij appellantis vnitatem rerum omnium radicem, ac principium: quem loquendi modum tenuit Xenophanes, vt in lib. quæstionum Academicarum Marcus Tullius affirmat, & Theophrastus, vt ex eodem refert Simplicius in lib. 1. Physicorum: qui dicunt Xenophanem solitum affirmare ipsam vnitatem, atque vniuersitatem esse Deum. Eius auditor Parmenides fuit etiā vnus Dei assertor, vt probat Simplicius in primum Physicorum. Verum, vt ab Italicis ad Ionios Philosophos gradum faciamus, Thales Milesius vnus est septem Græciæ sapientibus, qui auctore Augustino lib. 8. de Ciuitate Dei, cap. 2. Ionici generis princeps fuit, Deum sæpius appellauit: & Laërtio teste antiquissimum, & ingenitum dixit: & vt interpretatur Marcus Tullius, designauit nomine mentis, quæ cuncta ex aquis finxisset, vt refert Eugubinus lib. 3. cap. 4. Quare miror D. Augustinum loco citato asseruisse hunc Philosophum, & quosdam eius sectatores nihil ex diuina mente huic operi vniuersi præposuisse: quod quamuis de Anaximandro, & Anaximene dici possit, Thales tamē principium efficiens agnouit, quod clarius Anaxagoras quartus à Thalete asseruit, vt loco indicato testatur Augustinus. Idem etiam sensit Archelaus, & Socrates eiusdem disciplinæ hæredes: & de Socrate quidem testatur Arist. lib. 12. Met. text. 49. & Eusebius cap. 6. citato. Ipsius vero discipuli Xenophontis testimonium refert Cyrill. Alexandr. vbi supra; Denique hanc fuisse veteris Philosophiæ sententiam, quā ab antiquis accepit Plato, auctor est Euodorus teste Simplicio in lib. 1. Phys. & præceptor Simplicij Syrianus in lib. Met. Quod etiam notauit Aristoteles vbi supra text. 50. & 51. vbi ait Antiquos tradidisse vniuersam naturā diuinum continere, quamuis cætera fabulis

inuoluerint, & variatis sæpē artibus, ac Philosophia semper veterū de diuinitate opinionones quasi quasdam reliquias saluatas esse, deinde vero concludit: *Paterna itaque, ac priorum opinio intātum nobis manifesta sit. Paternam quodammodo traditionem appellans mortalium de Deo opinionones, & lib. de Cælo vocat antiquos & patrios sermones.*

Et hæc quidem testimonia de Deo prodidit Philosophia adhuc rudis. Nam à tempore Platonis, qui fuit auditor Socratis, sicut ex culta magis, ita plura, & illustriora edidit. Et in primis ipse Plato in Timæo re-Plato. rum omnium diuisionē breui complexus dixit aliud esse τὸ ἐν aliud τὸ γενέσθαι nempe aliud esse ipsum, quod est, aliud, quod fit, ipsum vero quod est, nihil aliud, quam Deum significat: qui hoc se nomine manifestauit Moyse, Exod. 3. interroganti quis es? Ego Exod. 3. sum, qui sum. & hoc esse nomen Dei etiam apud Philosophos percrebuit, vt videre est apud Plutarchum in commentatione de Plutarchus. apud Delphos: Nam cum in templo Apollinis Delphici inscriptam vidisset vocem illam & nimirum *tu es*, ita fuit interpretatus, vt diceret contineri illa responsione ingredientium ad salutationem Dei dicentis *τί σὺ εἶ*, cui illi redderent *tu es*, propria, & germana Dei appellatione. Deinde vero idem Plato in Cratylō mentem, siue iustitiam appellat reginam, & rerum omnium creatricem: idem fatetur in Philebo: nam proponens eam quæstionem vtrum machina vniuersi vi quadam temeraria, & irrationali gubernetur, an vero mens quædam, ac sapientia admirabilis cuncta regat, ac disponat, inducit Protagoram respondentem, & posteriorem dicendi modum approbantem. Longum esset singula ex Platone referre, legatur in dialogo de lege, in Critia, in Symposio, in Phædone. Videndus Eugubinus lib. 5. de Eugubinus. perenni Philosophia, vbi multa ipsius testimonia de vero numine expendit, sanè eius de Deo, ac Theologia dogmata, vt ait D. Augustinus lib. 8. de Ciuitate Dei cap. 5. cæterorum Philosophorum sententijs præponenda sunt. Magistrum Platonem discipuli vnanimi consensu secuti verum Deum, vt ibidem testatur Augustinus, & rerū auctorem, & veritatis illustratorem, & beatitudinis largitorem esse dixerunt. Cū vero Plato discendi studio, vt cap. 4. eiusdē libri auctor est Augustinus, quaquā versus peregrinatus sit, & ab Ægyptijs, Pithagoreis, & alijs veræ, & antiquæ Philosophiæ arcana didicerit, vox eius, vox antiquitatis censenda est: quam retinuerunt

VI.

Plato.

Exod. 3.

Plutarchus.

Eugubinus.

Augustin.

runt

Iamblicus.

Proclus.

Plotinus.

Porphyrius.

Eugubinus.

VII.

Aristot.

Proclus.

Eugubinus.

Theophrast.

Aphrodisæus.

Plutarchus.

Eugubinus.

Epictetus.

runt eius discipuli Iamblicus, Proclus, Plotinus, Porphyrius, & alij, quorum placita referre non oportet, compertum quippe est in Platonis schola recognosci Deitatem. Videatur Eugubinus lib. 6. à cap. 11.

Platone posterior Aristoteles etate non sapientia, ipse quoque fuit diuinitatis assertor, in primis enim lib. 1. Phys. referens antiquorum placita de principiis rerum naturalium quosdam ait dixisse mentem causam fuisse mundi, totiusque ordinis, & hoc censet præ cæteris sapuisse, & bene ac contruē eiusmodi causam statuisse, ex qua scilicet motus existat rebus, hoc est causam efficientem. Quid porro aliud nomine mentis intelligit, quam id, quod antiqui quorū sententiam refert, & commendat? Et ita Proclus docet ex ipso Arist. Anaxagoram primum vidisse mentem fuisse rerum causam, à qua omnia principium habuerint, 12. vero lib. Met. tandem concludit his verbis: *Dicimus itaque, Deum sempiternum, optimūque, viuens esse: quare vita, & æuum cōtinuum, & æterno Deo inest, hoc enim est Deus, & moralium ad Eudemum lib. 5. cap. 15. Deum ait nulla re indigere, moralium ad Nicomachum lib. 7. Deum semper vna, ac simplici gaudere voluptate, lib. 10. cap. 8. Dei operationem, ac felicitatem esse operationem contemplatiuam, & ideo sapientes Deo esse charissimos, & lib. 9. cap. 4. Deum habere bonum, quod ipse est. Mitto sexcenta alia, quæ de diuinitate suis libris interferit. Consulatur Eugubinus 4. lib. de perenni Philosophia, quo nihil aliud, quàm Aristotelis veram de diuinitate sententiam enucleat. Aristotelem sequuti Peripatetici omnes, & in primis Theophrastus scholæ eius successor in lib. de generatione animalium asseruit diuinam esse rerum omnium originem, à qua vniuersa sunt, ac promanant, & in lib. Met. scribit primum, ac diuinissimū velle omnia esse optima, & ipsum esse supra omnem scientiam, & inscrutabile: appellat itē diuinū principium, per quod omnia sunt, ac permanent. Similiter Alexander Aphrodisæus scribens ad Antonium Pium Deum rebus etiam inferioribus prospicere comprobatur, sed longū fuerit Peripateticorum de diuinitate sententias recensere, oēs prorsus Græci, Arabes, ac Latini Deum esse primā rerum omnium causam cum Aristot. recognoscunt. Consentiant in hac veritate Philosophi stoici, Plutarchus vnus diuinitatis assertior. In multis locis, quæ videri possunt apud Eugubinum lib. 6. cap. 6. 7. 8. & 9. Accedat & alter nobilis stoicus Epictetus nomine, qui inter alia relata ab Eugubino lib.*

6. cap. 10. *Monstrant, inquit, Philosophi hoc primum dicere oportere, quod Deus sit, & propriat vniuersis, & non est, qui latere possit eum, sed nec cogitans quidem, ac mente reuoluens.*

Sed iam tandem ad Latinos veniamus, inter quos, tamen maximè idolatria viuerit, ipsa tamē scintilla rationis antiquorum doctrinis adiuta interdum emicabat: ex quo natū est, vt Virgilius optimus Philosophus Deum singulari numero frequenter appellaret *Æneid. 1. Dabit Deus his quogque suum, & Æneid. 6. Numero Deus impare gaudet, & in Georgicis: Deum namque, ut per omnes terras, tractatusque, maris, celumque, profundum. Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum. Quemque, sibi tenues nascentem arce fecere vittas, vnum Deum prædicat, incircumscripsum agnoscit, rerū omnium causam, vitæ fontem fatetur; At vero Marcus Tullius in lib. de legibus, & de quæstionibus Academicis diuinitatis mentionē frequenter facit, vbi semel alludens ad sententiam Antiquorum, qui Deum mentem, siue animam mundi dicebant, quam vim, inquit, animam esse mundi dicunt, eandemque esse mentē sapientiamque perfectam, quem Deum appellant. Et lib. 2. de natura Deorum, & esse præstantē aliquā, æternamque naturam & eam sufficiens, admirandamque hominū generi pulchritudo mundi, ordoque rerū celestium cogit consiteri. Similia proponit in oratione pro Milone, de Aruspicum responsis, & alibi sapienter. Denique, vt hoc post remum ex ipso adducam in Tusculanis quæstionibus: *Nec vero, inquit, Deus ipse, qui intelligitur à nobis, alio modo intelligi potest, nisi mens soluta quadam, & libera, segregataque ab omni concretionē mortali omnia sentiens, & mouens ipsa prædita motu sempiterno. Iam vero Seneca alterum latinæ Philosophiæ lumen in lib. de beata vita: In regno, inquit, nati sumus, Deo parere libertas est. In libro vero de prouidentia tā crebra sit ab eo mentio Dei, vt singulare censerī nequeant, illud sufficiat: hos itaque, Deus, quos probat, quos amat, induit, & recognoscit, exerceat, eos autem, quibus inuigilare videtur, quibus parcere, molles venturis malis seruat. Et lib. 1. naturalium quæstionum Deum appellat mentem vniuersi, & mundum illius opus, quod extra, & intra tenet: porro in Epistolis ad Lucillum innumera continent testimonia Deitatis. Insigne demum testimonium est apud Macrobiū in somniū Scipionis. *Ceterum, inquit, cum ad summum, & principem omnium Deum, qui apud Græcos τὸ ἀγαθόν, & τὸ δίκαιον nuncupatur, tractatus se audeat attollere, vel ad mentem, quā Græci ψυχή appellant, originales rerum species, quæ eadem sunt, continentem, ex somno natā & profectā Deo, cum de his,***

inquam

Virgilius.

Tullius.

Seneca.

Macrobius.

inquam, loquantur summo Deo, & mente nihil fabulosum penitus attingunt: sed, si quid de his assignare conantur, quæ non sermonem tantummodo, sed cogitationem quoque humanam superant, ad similitudines, & exempla confugiant. Hæc Macrobius ingenue falsus Deum esse, & captum humanæ mentis excedere.

IX.

origi.

Omitto plures alios insignes Philosophos Græcos, Arabes, ac Latinos, qui omnes concordī sententia vnum Deum agnouerunt, & scriptis prodiderunt, ita ut merito dixerit Paulus Orosius lib. 6. historiarum, cap. 1. De vno Deo vnam penè omnium esse opinionem, quod, si sapientes maximè sunt digni fide, & præsertim ea de re, cuius notitia longo studio, & commentatione acquiritur, perspicuum manet etiam ex Philosophis, qui Christianam fidem non sunt professi, maiorem, ac meliorem partem vnum Deum agnouisse principem, ac moderatorem rerum omnium, impermissum rebus creatis, & ab operis sui concretionem longissimo non spatij, sed naturæ interuallo separatum: quibus proinde maior fides habenda est, quam imperitæ multitudini vitiorum labe infectæ, & ignorantie tenebris obcæcata. Quin vero etsi paucissimi ex gentibus ad huius principij cognitionem peruenissent, est tanta fidelium sapientium ab initio mundi ad nostra sæcula sibi continuo succedentium auctoritas, ut ea pluris facienda sit, quam gentium omnium consensus: etenim, ut dixi lib. 1. tractat. 7. cap. 12. probitas, & sapientia conciliat auctoritatem, quæ duo in sanctis Patriarchis, Prophetis, Apostolis, & eorum successoribus ita excelluerunt, ut cæteri mortales longo superent interuallo. Probitatis excessum ex eo colligit Augustinus lib. 13. contra Faustum Manichæum, cap. 15. quod religionis nostræ antistites Deo, quem nouerant, non autem fictitijs, & vanis Dijs cultum exhibebant, nec metu mortis, vero cultu, & Deitatis prædicatione deterrebantur. At maior pars gentilium Philosophorum Deum, quem nouerant, timore mortis apertè prædicare non audebant: & quod peius est, idolis sacrificabant, nè ciuium offensio incurrerent; scientiæ vero præstantia colligere ex eo potest, quod eorum, quæ ad veri Dei cognitionem, & cultum pertinent, nostri nihil ab exteris acceperunt: illi si quid habent boni, ex libris sacris, & antiqua nostrorum doctrina hauserunt: idque vel ex eo constat, quoniam omnes magorum, Poëtarum, & Philosophorum iucubrationes, quæ quidem extent, sunt

multo posteriores libris Moyſis ut rectè ostendit D. Augustinus in lib. 18. de Ciuitate, cap. 32. Itaque si credendum est senibus, & antiquis, ut ait Aristoteles lib. 6. Ethicor. cap. 10. si bonis, & sapientibus, ut ratio dictat, cum nulla sapientium turba antiquior, sanctior, & diuinarum rerum cognitione præstantior fuerit, quam multitudo Patrum, & Doctorum veræ religionis à mundi exordio ad hanc nostram ætatem continua successione vnum Deum prædicantium, & colentium, horum sanè auctoritas plus momenti habet ad faciendam fidem, quam infinitus stultorum, & impiorum numerus.

Augustin.

Aristot.

Deum esse vnum est demonstrabile viatoribus, saltem à posteriore.

CAPVT VII.

Vnitatem Dei non esse demonstrabilem asseruit Ochamus in centilogio

I.

conclusionem 2. quodlibet. 1. quæstione prima, quodlibet. 2. quæst. 1. & in 1. dist. 2. quæst. 10. à lit. N. Adamus quæst. vn. art. 2. Bassol. quæst. 3. art. 3. & quidam alius Bassol. doctor apud Toletan. quæst. vn. art. 3. contra secundam Conclusionem, Gulielmus Varro quæst. 1. apud Aquilan. quæst. 1. art. 3. Maior quæst. 1. conclusionem 3. Al. liacensis quæst. 3. art. 3. à lit. DD. Gabriel. d. 2. quæst. 10. art. 2. conclusionem 3. Gaspar Casalius lib. 1. de quadripartita iustitia, capit. 17. & 18. ex doctrina Andree de Nouo Castro. Nouo Castro in 1. d. 2. quæst. 5. ad hoc vero probandum non aliter procedunt, quam soluendo rationes, quæ pro sententia affirmante adduci possunt, maximè eas, quibus Scotus vtitur.

Ocham.

Adam.

Bassol.

Varro.

Al. liacensis.

Gabriel.

Casalius.

Nouo Castro.

II.

Opposita sententia est omninò certa, cui fauent testimonia Scripturæ, & Patrum, quibus lib. 1. tractat. vltim. cap. 5. ostendi Deum esse cognoscibilem ex creaturis: nam omnia illa loquuntur de vero Deo, & vno. Ex instituto vero vnitatem Dei demonstrare conantur, Alensis 1. p. quæst. 14. m. 2. & 3. Albertus in summ. tractat. 6. quæst. 29. m. 1. art. 1. Sanctus Thom. 1. quæst. 11. art. 3. & lib. 1. contra Gentes cap. 42. cum Ferrariens. ibidem, Sanctus Bonauent. in 1. dist. 2. quæst. 1. Egid. 1. p. distinctionis quæst. 1. & quæst. 1. de ente, & essentia. Henric. in summ. art. 25. q. 2. & 3. Richard. in 1. dist. 2. art. 1. q. 1. Durand. & Heruæus q. 1. Scotus quæst.

Alensis.

Albert.

S. Thom.

Ferrariens.

S. Bonauent.

Egid.

Henric.

Richard.

Durand.

Heruæus.

Scot.

Anreol.
Mayronius.
Toletan.
Argentin.
Aquilan.
Bachon.
Anton. Andr.
Marfil.
Hispalens.

quæst. 3. Aureolus d. 3. quæst. 1. Mayronius d. 2. quæst. 4. Toletan. quæst. vnica, art. 2. conclusionem 2. Argent. q. 1. Aquil. q. 1. art. 3. Bachonius d. 2. q. vnica, Antonius Andr. d. 2. q. 3. Marfilius in 1. q. 5. art. 1. conclusionem 4. Hispal. d. 3. q. 3. & alij recentiores. Prima ratio sumitur ex subordinatione causarum secundarum ad primam, quæ in præcedentibus probata est: Nam, vt ex effectis plures causæ primæ asserantur à Philosopho, opus est, vt sint eiusmodi, quæ in vnam referri nequeant: omnia vero, quæ in vniuerso fiunt, optimè reduci possunt in vnam primam causam: nam hæc inferiora pendent à cælo tanquā à causā vniuersali in suo genere: ergo etiam pendebunt à causā prima, cui subordinatur cælū: quidquid enim pendet à causis medijs, pendet à prima, & ideo cum effectus omnes contineantur mundo elementalī, & cælesti, si in vtroque nihil apparet, quod non subordinatur causæ primæ, non erit multitudo causarum primarum, atque adeo neque plures Dij, in natura enim nihil superfluum omnino est: quapropter, si vna tantū causa prima est sufficiens ad productionem omnium effectuum, nō est vnde Philosophus possit asserere plures eiusmodi causas, si enim sol creatura corporea, ac circumscripta in suo genere sufficit ad vicissitudinem generationum & corruptionum, & conseruationem viuientium, cum causā, quo magis vniuersales eo perfectiores sint, profecto causā sole superior, & prima in ordine causarū sat erit ad iuuandum, & determinandum causas omnes intermedias ad proprios effectus producendos. Nec homini ratione vtenti restat via, qua plures Deos indagare, aut asserere possit, vt rectè vrget Tertullianus lib. 1. aduersus Marcionem, cap. 11. 12. & 16. Athanasius oratione contra Idola, S. Edmundus Archiepiscopus Canthuar. in speculo Ecclesiæ, cap. 28. & Ambros. lib. 1. de fide Trinitatis, cap. 2. *Vnum Deum*, inquit, *communis natura testatur, quia vnus est mundus*: At inquiet aliquis impudens, etsi in hoc mundo sit vnus tantum Deus, esse tamen plures mundos pluribus causis primis subordinatos: ita, vt singulæ singulis mundis præsideant, nec in alijs vim vllam, aut causalitatem exerceant. Verū hic concedere saltē debet omnes eos, quos miseri gentiles colunt, non esse Deos, sed figmenta: nam ij non colunt numina aliqua, quæ hunc mundum nihil pertinere credant, sed à quibus vitam, & beatitudinē petunt, & expectant. Deinde, quo fundamento, aut ratione sibi persuadent esse plures alios

Tertullian.

Athanasius.
Edmundus.
Ambros.

mundos singulos singulis causis primis subordinatos? Non est profecto vnde id ratio nostra colligat: nō enim est per se notum, non à priori demonstrabile, non habemus effectus, à quibus id colligere possimus. Itaque sunt hæc mera figmenta somniantium nullo fundamento nixa. Denique illi alij mundi essent nē eiusdē rationis cum hoc, an diuersæ? si eiusdem, cur etiam non potuissent ab eadem prima causa produci? si diuersæ, sanè alij alijs perfectiores: & consequenter primæ ipsorum causæ quoad essentiam, & potentiam inæquales: atque adeo aliæ alijs subordinatæ, saltem quoad genus causæ exemplaris: nam primum in vnoquoque genere est mensura, & exemplar cæterorum: imò etiam finalis: nam minus bonum est propter bonū maius, atque perfectius: quare si primæ illæ causæ sunt quo ad perfectionē inæquales, perfectissima omnium erit finis, & exemplar reliquarum: & ideo simpliciter prima, & sola independens, atque adeo vnus solus Deus benedictus in sæcula.

Ex eadem suppositione colligitur primam causam esse ens necessarium à se: hoc vero non nisi vnum esse potest: quare vnus tantum modo Deus. Maior propositio est euidens: nam quod est, & non ab alio, & à quo cætera omnia sunt, debuit saltem natura præcedere ea, quæ ab ipso sunt: aut ergo fuit à casu, aut per se: à casu esse nequit; tum quia ea, quæ sunt per se, priora sunt ijs, quæ sunt per accidens, vt ait Philosophus lib. 11. Met. sum. 3. cap. 2. ea vero quæ sunt à casu, sunt per accidens: tum quia casus, & fortuna, vt docet Philosophus lib. 2. Physic. cap. 6. sunt in ijs, quæ habent causam, & ideo pertinent ad genus causæ efficientis, causa autem prima est expers omnino causæ: nequaquam ergo potuit esse à casu, si fuit per se, & à se non autem à causa extrinseca: ergo ex proprijs, atque intimis essentia principijs habet adæquatam rationem essendi, & ideo est ens necessarium: quæ enim ex principijs essentia competunt, necessariò conueniunt.

Assumptio vero, nempe quod ens necessarium, & à se non possit esse, nisi vnum, multipliciter ostenditur ex doctrina Diui Thomæ lib. 1. contra Gentes, S. Thom. cap. 42. cum Ferrariens. ibidem. Henr. in summ. art. 25. quæst. 3. & Scot. in 1. dist. 2. quæst. 3. in sexta via. Primo, quoniam si ens, cui per se primo competit esse, non sumitur sub diuisione omnimoda, sed communi: & admittit diuisionem in plura sub eadem ratione formali, ipsum non

III.

IV.

S. Thom.
Ferrariens.
Henr.
Scot.

non includit in se formaliter rationes particulares, quibus in plura diuiditur: nec ab ijs vicissim includetur, quandoquidem differentia diuidentes, & ratio communis ijs diuisa non se mutuo includunt. Ex hoc autem euidenter sequitur nec eiusmodi rationem communem, neque vllum ex particularibus sub ea contentis debere existere necessario: ergo ratio entis necessarij non potest esse communis pluribus, sed debet esse omnino indiuisa atque indiuisibilis. Assumptio quo ad priorem partem ostenditur: quoniam id, quod per se primo est ens necessarium, debet continere necessarium omnem rationem formalem requisitam ad ipsum esse actuale per se: ens verò commune diuisibile in plura non ita continet: quare repugnat, ut sit ens à se, ac per se primo necessarium. Maior propositio est euidentis: nam quod non continet requisitam necessario ad aliquam formam, neque illam per se primo continet, quod enim vendicat formam aliquam, quatenus ipsum, siue per se primo præcisè reliquis omnibus in ipso minime contentis, adhuc illam vendicat ac retinet; quod si non nisi accedente alio illam vendicat, iam non conuenit illi per se primo, sed coniuncto ex ipso, & eo, cuius accessus exigitur. Assumptio probatur, quoniam omne commune, ut existat necessario, vendicat singularitatem, adeo, ut sit aperta contradictio, existere actu rem vniuersalem per se ipsam: id enim, quod est per aliud, dependet essentialiter ab eo, quod est per se: cuncta verò vniuersalia existunt per singularia: ergo prius natura est horum existentia, & ad vniuersalium existentiam omnino requisita. Nihil autem magis commune atque vniuersale continet actu differentias inferiores: sed est quodammodo in potentia ad ipsas, quare non includit ea, quæ prærequiruntur ad actualem existentiam. At responderi poterit, ut forma conueniat alicui per se primo, non requiri ut includat formaliter in sua essentia omnia ad eam requisita: sed sat esse, ut contineat causaliter: qua ratione vis sentiendi, quatenus proprietas, per se primo conuenit animali: nec tamen proportio primarum qualitatum & structura, ac distinctio organorum sentiendi includuntur formaliter in eius essentia, sed solum causaliter continentur. At verò ens necessarium, & à se secundum commune rationem consideratum, licet non contineat formaliter rationes singulas indiuiduorum, continere tamen causaliter eas sibi necessario copulando, quoniam suapte natura existit in om-

nibus, quæ sub communi illa ratione conueniunt. Hæc tamen responsio commentitia est: nam in cæteris rationibus communibus ex parte ipsarum non est vlla connexio necessaria cum rationibus particularibus: cur ergo in hac erit? Deinde est longè diuersa ratio in exemplo adducto: nam omnia requisita ex parte subiecti ad vim sentiendi, licet non includantur intrinsecè in ratione formali animalis, consequuntur tamè necessario ad illam reciproce, ita ut cuiusque conuenit natura animalis, illa conueniant, & vice versa, at in materia præsentia se res habet, non. n. est vlla existentia singularis conuertibilis cum ente necessario communi, sicut est communis ratio complexionis, & organorum animalis propria: & ideo, licet natura entis necessarij copularet sibi necessario plures existentias singulares, ipsa in se non esset per se primo necessaria. Deinde ratio illa communis, vel copulat sibi necessario differentias singulares & indiuiduas, quibus inferiora differunt supposita ipsarum existentia: ita ut existentiam habeant ipsæ ex se; connexionem verò cum ratione communi ex vi propriæ existentia, aut effundit ipsas ex se, ut existant, ita ut effusio terminetur ad existentiam ipsarum. Hoc secundo modo fieri nequit: si fiat priore, existere per se primo non conuenit naturæ communi: nullo igitur modo concedendum est dari rationem aliquam communem, quæ per se primo necessario vendicat existentiam & connexionem cum singularibus. Non posse verò naturam, siue rationem communem effundere ex se existentiam singularium, atque indiuidualium proprietatum constat primo: quoniam res nondum existens non habet vim germinandi ex se alterius existentiam: natura, siue ratio communis in eo priore, quo fingitur antecedere proprietates indiuiduales, nondum existit: quandoquidem caret adhuc connexionem cum existentia singulari, sine qua concipi nequit existere: quare fieri nequit, ut parturiat proprietates indiuiduales. Secundo, quoniam, si in eo priore habet aliquam vim, qua illas continet, absque dubio ipsum solum simpliciter est à se: singularia verò constituta ex ipsa, & proprietatibus singularibus nequaquam erunt à se: atque adeo non erit vllum ens singulare, quoad omnem suam entitatem improductum, & expers causæ, sed secundum quoad rationem communem: id verò non possibile esse cap. sequenti ostendam, & ita manet probata prior pars assumptionis.

V.

Posterior pars, nempe si esse necessarium conueniat per se primo alicui rationi communi, nullum ex singularibus erit per se necessarium, ostenditur in hunc modum. Nullum ens constitutum ex duabus rationibus, quarum altera non est necessaria, habet necessitatem existendi: in casu verò, de quo nunc loquor, quoduis singulare contentum sub ea ratione communi constaret altera parte non necessaria quoad existentiam: ergo ipsum non esset simpliciter necessarium. Consequentia est perspicua, propositio euidens ex terminis: nam, cum pars aliqua totius potest non esse, totum quoque habet eandem potentiam, & ideo non est necessarium: pars autem non necessaria aliter intelligi nequit, quam per potentiam, siue non repugnantiam, ut non sit. Assumptio facile probatur: nam quidquid necessario est, vel est per se primo, vel ratione alterius; si verò rationi communi per se primo conuenit necessitas, eo modo conuenire nequit proprietatibus singularibus, ut patet ex terminis: nam, quod per se primo competit inferiori, competere nequit superiori sub eadem ratione, & vice versa: non competit ratione alterius: ergo nullo modo. Non competere autem ratione alterius suadetur, quoniam vel ratione alterius competit formaliter, vel causaliter, vel formaliter simul, & causaliter, formaliter dicitur competere, quando id, ratione cuius competit, & id, quod competit, est forma intrinseca pertinens ad essentiam: quomodo homini competit esse sensitium non per se primo, sed ratione animalis, cuius forma intrinseca & essentialis homini vendicat per se primo, & intrinsecè rationem sensitui: causaliter solum competit prædicatum ratione alterius, quando ratio conueniendi & forma conueniens est extra rationem formalem, & conceptum obiectuum eius, de quo prædicatur, adest tamen necessario vi alicuius causæ, quomodo esse calefactuum competit igni ratione caloris; formaliter simul & causaliter, quando ratio conueniendi est intrinseca subiecto, forma verò conueniens extrinseca: quomodo risibilitas conuenit Socrati ratione humanitatis. Necessitatem verò existendi nullo ex his modis competere proprietatibus singularibus patet; Nam rationes communes, & proprietates singulares, & quævis aliæ differentiæ inferiores non se mutuo includunt: & idcirco necessitas existendi non potest competere proprietatibus indiuidualibus ratione naturæ, vel

prædicati communis formaliter: quoniam non includunt illud intrinsecè; non formaliter simul & causaliter ob eandem causam, quia desideratur ratio conueniendi per aliud formaliter. Non item causaliter, quoniam ens necessarium ex se nequit villo modo habere causam, quoniam erit à se, & non erit à se; Verum responderi potest non requiri veram causalitatem quoad esse in se, sed quoad conuenire alteri: quia ratione homo non est causa, ut sit animal, sed ut conueniat Petro: & ideo, quamuis sit ratio aliqua, cur indiuiduis conueniat necessitas existendi, non propterea ens necessarium à se haberet veram causam. Hæc tamen solutio rem non expedit: nam quidquid alicui conuenit per aliud extrinsecum à ratione formali indiuidui, eius causalitatem exigit, quomodo enim habere poterit absque causalitate id, quod non vendicat ex intimis essentia principijs, & consequenter secundum ea præcisè consideratum est in potentia passiva ad illud, à qua proinde ad actum reduci non poterit aliter, quam per actiuam. In exemplo verò allato est dispar ratio: nam animal non conuenit Petro causaliter ratione hominis, sed formaliter, homo enim est de ratione intrinseca Petri, & consequenter absque extrinseca causalitate per solam formalem conuenientiam communicat illi gradus omnes sibi intrinsecos: at verò nulla natura communis est intrinseca differentijs inferioribus, aut pertinens ad rationem formalem ipsarum: ideoque, ut illis communicet proprium aliquem effectum formalem, opus est medio aliquo, siue causalitate extrinseca. Respondebit aliquis rationes communes se ipsis immediate copulari cum differentijs inferioribus: & mutuo hoc nexu communicare sibi inuicem suas rationes formales: quomodo animal, & rationale immediate copulantur: ita ut rationale conueniat animali per se ipsum immediate absque interuentu alterius. Et hoc modo rationem communem entis à se necessarij immediate coniungi cum omnibus, ac singulis rationibus particularibus inferioribus. Ex qua coniunctione & hæc participant ab illa necessitatem, & illa ab his determinatum modum existendi. Sed hæc quoque solutio non est sufficiens: nam aliud est loqui de connexionem ad constituendum vnum per se, & mutuam prædicationem secundum non repugnantiam vnius ad alterum, quomodo naturæ communes cum differentijs diuisis coniunguntur, aliud verò de immediate

diara

diata conuenientia secundum quod ipsum, seu per se primo, & de connexione quoad existentiam: nam hæc nequaquam reperitur inter rationes communes, ac differentias diuidentes: etenim animal est per se primo sensituum, non autem rationale, homo est per se primo rationale, non verò animal; & existentia animalis non necessario inuoluit existentiam rationalis: imò vt sit actu animal rationale, opus est causâ producente hunc numero hominem, in quo coniungantur duæ illa rationes, scilicet animalitas ac rationalitas: & ideo, quamuis admitteretur aliqua natura communis, cui per se primo competeret necessitas existendi, non posset ab ea deriuari necessitas per se absque causâ extrinseca ponente in actu existentiam singularem, cui in indiuiduo natura communis copularetur. Et ita repugnat omnino concipere ens necessarium commune, & indeterminatum de se ad plura indiuidua: hoc enim ipso ratio illa abstrahit ab esse singulari ac determinato, sine quo repugnat concipere esse actuale: quam rationem tetigit Diuus Thomas libro primo contra Gentes cap. quadagesimo secundo, dum ait ens per se necessarium habere necessitatem essendi, in quantum est hoc singulare, supponens rationem communem non posse per se primo includere ipsum esse.

VI.

Ex toto hoc discursu euidenter apparet haudquaquam fieri posse, vt sint plura entia necessaria ex se. Sed dicet aliquis esse plura entia eiusdem naturæ, vnum quidem ex se, reliqua verò ab hoc vno tanquam à principio: nam ratio geniti atque ingeni non constituit discrimen essentialitatis: Adamus enim non est genitus ab alio homine, sicut Abel filius eius; & tamen sunt eiusdem naturæ specificæ: quare cum communicatio suæ naturæ sit perfectio viuientium, adesse quoque debet primo enti, & consequenter erunt plura entia necessaria conuenientia in ratione communi deitatis. Hæc etiam responsio eodem argumento impugnatur: nam secundum eam dicendum est dari naturam communem, cui per se primo secundum rationem conueniat essendi necessitas in vno indiuiduo, per id verò cæteris causaliter, quod iam impugnatum est, sed impugnari etiam debet ex proprijs: nam repugnat esse plura singularia sub eadem natura communi in eis diuisa, & vnum ex ijs esse impossibile, alterum producibile, quod hæc responsio admittit. Dixi plura singularia sub eadem natura com-

muni in eis diuisa, ad excludendam objectionem, quæ poterat occurrere ex diuinis personis, quarum prima est ingeniata, duæ aliæ productæ: & nihilominus conueniunt in eadem natura deitatis, quod non repugnat, quia tres personæ non sunt singularia, siue indiuidua contenta sub natura deitatis in ipsis diuisa, non enim in personis diuinis diuiditur, aut multiplicatur essentia, quæ est vna prorsus atque indiuisa in tribus, sed huius explicatio non est huius loci, vbi cum homine infideli agitur secundum lumen naturale rationis, cui euidenter est producibile, ac improducibile non posse conuenire singularibus eiusdem naturæ multiplicatæ in inferioribus: qualia necessario esse deberent ea, de quibus nomen Deus affirmaretur in numero multitudinis. Id verò probatur, namque omnis aptitudo vel repugnantia ad aliquem actum vel passionem prouenit à natura proprii subiecti, quod enim per se conuenit in intimis essentiae principijs radicari debet: esse autem producibile & improducibile per se, ac necessario conueniunt subiectis, vt patet. Nam si per accidens conuenirent, mutari vtique possent de producibili in non producibile, ac vice versa: ex quo sequitur nec antea fuisse eius rationis, cuius esse dicebantur, in indiuiduis autem conuenientibus in eadem natura specifica nõ est ratio determinans naturam per se producibilem ad negationem producibilitatis: ergò fieri nequit, vt indiuidua producibilia sint eiusdem naturæ cum non producibilibus. At dices, naturam secundum se abstrahere ab aptitudine ac repugnantia, vt producat, ratione verò indiuiduorum hæc indifferenter vendicare: falsò tamen, nam aptitudo ad productionem passiuam fundatur in potentialitate naturæ, cui non conuenit per se primo esse; at iam probatum est nullam naturam communem per se primo vendicare ipsum esse: ergò habet proprium fundamentum aptitudinis ad productionem passiuam, & proinde secundum se est producibilis: quare repugnat vt determinetur ad singulare producibile, vel improducibile. Præterea ratio actus puri infert differentiam essentialitatis ab actu non puro: ens necessarium non productum esset actus purus, quia essentialiter includeret ipsum esse: ens productum non esset actus purus, quoniam quod per essentiam est non indiget productione, & vice versa, quod indiget non est per essentiam: ergò different essentialiter, & non sola singularitate. Patet consequentia,

quoniam differentia penes solam rationem indiuidualem in ijs, quæ in cæteris conueniunt, est tantum materialis; nec propriè constituit differentiam essentialem, vt Philosophi loquuntur. Maior propositio patet, quoniam illa differunt essentialiter, quæ differunt actu formali intrinseco, differentia enim essentialis est per formam: sed ratio actus puri est maxime formalis, ab ea autem deficit ratio actus non puri, differunt ergo essentia & natura. Denique quidquid est productum, est etiam propter finem, & consequenter id, quod est efficienter à prima causa, est propter illam, tanquam propter vltimum finem, finis autem vltimus, vt pote bonum, ac perfectio eius, quod est propter ipsum, est alterius naturæ multo excellentioris, quam sit res ad eum ordinata: ergo quamuis essent plura entia necessario producta à primo ente necessario ex se, differunt ab eo essentialiter, & essent inferiora quoad perfectionem essentialem: quare non possent habere nomen, ac naturam Dei?

VII.

Ex his patet responsio ad rationem dubitandi: nam aliud est esse genitum, & non genitum, aliud generabile & ingenerabile, producibile ac improducibile: genitum quippe, & non genitum per communicationem naturæ distinctæ à natura generantis solum differunt penes accedens, actu enim propria generatione gigni est accedens rei generabilis: quæ licet à causa secunda non nisi per generationem produci queat, à Deo aliter heri potest: & ideo Adamus non genitus ad instar hominum reliquorum per veram generationem est tantum à Deo productus: & quia suapte natura generabilis est, & potuit de facto generari, si Deus alium hominem priorem ipso condidisset, ideo cõ conuenit specie cum alijs hominibus: non conueniret autem, si nullo modo secundum se capax esset generationis passiuæ, vt reliqui, quoniam aptitudo ad generationem fundatur in natura specifica constituta ex partibus physicis mutuo separabilibus, quarum vna est in potentia ad aliam: in eptitudo verò in natura ex parte partium eius rationis, sicut igitur generabile & ingenerabile, quia non statuunt discrimen accidentale, arguunt distinctionem specificam, ita quoque essentialiter, & non solum numericè differunt producibile ac improducibile, quæ fundantur in natura distincta penes rationem actus puri & immixti potentialitari, quod non est accidentale discrimen. Ad alteram rationem, quæ

eadem responsione inuoluitur, respondetur communicationem naturæ distinctæ realiter non esse perfectionem simpliciter, sed secundum quid, & ideo ex hac parte non opus esse, vt conueniat enti primo ac necessario. Non est perfectio simpliciter, quoniam supponit potentialitatem in natura, potentialitas verò opponitur rationi actus, in quo est summa perfectio: est autem perfectio secundum quid, quatenus posita potentialitate, corruptibilitate, ac diuisibilitate naturæ perfectio nonnulla est, vt per propriam virtutem & operationem, se ipsam perpetuo conseruet in alijs, atque alijs indiuiduis, quandoquidem in vno non potest: & ideo in substantijs viuientibus materiz & corruptionis expertibus non est huiusmodi perfectio, quoniam in vno indiuiduo conseruari in perpetuum possunt.

Excluditur à diuinitate communitas analogica, generica, & specifica.

CAPVT VIII.

DEmonstratum est absolute Deum non nisi vnum esse posse. Oportet deinde in particulari excludere singulos modos diuisionis in plura: sunt autem tres nempe analogi in analogata, generis in species, speciei in indiuidua, omnibus autem ferè modis conatus est inimicus homo superseminare zizania super purum granum verbi Dei de vnitare eiusdem; Et enim Plato, licet sæpè veram de Deo vno sententiam tradiderit, tamen alibi, vel quod sibi à populo pertimuerit, vel quod tunc veritatem penitus ignorarit, vt ait Theodoretus libr. secundo de principijs multorum Deorum mentionem fecit, quos vocat secundos deos à primo illo ac supremo conditos, illius beneficio immortalitate donatos, cum forent suapte natura mortales: ac proinde specificam inter hos & illum distinctionem & solam similitudinem genericam admittat necesse est, mortale enim atque immortale saltem specie differunt. Platonem aliquo modo imitatus est Valentinus, utpote Platonis: qui vt referunt Irenæus libr. primo aduersus hæreses cap. primo, Tertullianus libr. contra Valentinianos, & Theodoretus libr. primo heretic. fabularum posuit

I.

Plato.

Theodoretus.

Valentin.

Irenæus.

Tertullianus.

Theodoretus.

fuit

Philastrius.
Augustinus.
Theodoretus.
Damascenus.
Eusebius.
Hilarius.

suit 30. Aonas à primo illo principio produci, quorū Aonū meminerūt Philastrius, Augustinus, Theodoretus, Damascenus in lib. de hæresibus, Raban. lib. 2. de instit. cleric. cap. vigesimo octauo, Isidorus lib. octauo Etymolog. cap. quinto. Numericam distinctionem cum vnitatē specifica introduxerunt, qui sexuum distinctionem & generationem cum distinctione personali in dijs commenti sunt: sexuum enim distinctio ac generatio cōmuniter est inter indiuidua eiusdē speciei. Prius autē ratione naturali agam contra eos, qui non recipiunt scripturas: deinde verò ex scripturis contra quosdam hæreticos, qui eas non omnino reiiciunt. Inprimis autem dicam de negatione diuisionis secundum analogiam: ea verè in vniuersum duplex est, altera per attributionem, altera per proportionabilitatem. Pluralitatem verò secundum analogiam per attributionem non cadere vilo modo in ens à se manifestum est: nam ea consistit in attributione ad vnam causam essentia, vel existentia: atque adeo, si sunt plures dijs secundum rationem analogicam, vel omnes habent attributionem ad causam extrinsecam, vel ceteri omnes ad vnum, vel omnes, ac singuli ad principium aliquod ipsi intrinsecum. Primo, vel secundo modo impossibile est, vt ens à se habeat attributionem, siquidem, cum sit à se, non est ex vlla causa: quod autem causa caret, conuenire nequit in ratione, quæ non aliter sumitur, quàm per attributionem ad causam. Neque item tertio modo, quia nihil dicitur analogicè per attributionem ad causam intrinsecam, hac enim ratione etiam vniuoca dicuntur entia à principijs intrinsecis essentia: fieri ergo nequit, vt vnitas analogica per attributionem conueniat deitati.

II. Vt autem ostendatur ens necessarium à se minimè posse habere vnitatem analogicam per proportionem, multa essent tractanda de hoc genere analogia: quod quia alienum est à Theologico instituto, pauca supponam communiter recepta in metaphysica. Primum est huiusmodi rationem vnitatis consistere potius in proportionum similitudine, quàm in ipsa substantia: vt patet in oculo, quatenus analogicè dicitur de oculo corporis ac mentis, inter quæ est similitudo proportionum, vt constat ex Aristotele libro primo Ethicorum cap. sexto, vbi bonum negans esse vniuocum, & modum æquiuocationis indagans, sic ait: *Nunquid eo, quod ab vno sunt, vel ad vnum omnia conferuntur,*

an magis secundum proportionem? nam quemadmodum in corpore est visus, sic in anima est mens, & aliud in alio. Ex quo patet agnoscere analogiam secundum proportionem in oculo & mente: his verò secundum rationem visus non est vlla propria ratio, aut natura communis: sed sola proportio similitudinis secundum propriam cuiusque naturam; secundum est, licet analogia huius generis interdum conueniant in natura aliqua, quouis modo vna, eam tamen secundum rationem illam analogicam confusè & imperfectè concipi atque esse. Tertium nullo modo distingui per differentias ab ea formaliter distinctas, quæ eam in suo conceptu formaliter non includant. Quæ conditiones omnes repugnant naturæ entis ex se. Prima quidem, quoniam si quæ conueniunt in communi ratione entis ex se, substantia vtique, & propria ratione essentia conueniunt: nam enti ex se non est alia substantia, vel essentia, quàm ipsum esse, ipsa ratio actus puri: atque adeo, si plura in eo conueniunt, in substantiali ratione conueniunt. Secunda quoque manifestè repugnat: nam si sint plura entia ex se, ratio communis essendi necessariò erit perfecta atque completa, cui enim deest aliquid complementi in proprio genere, per se esse nequaquam potest: quare vel non est ens ex se, sed ex alio, vel si ex se est, completum in sua ratione est, & consequenter non analogum per proportionem: nam, quemadmodum ens secundum rationem communem analogicam, neque est determinatè substantia, neque accidens, ita ens ex se, si sit analogum, non est determinatè hoc aut illud: atque adeo, cum ad esse actuale necessariò requiratur determinatio, fieri nequit, vt ens ex se concipiatur sub esse analogico confuso, ac determinato.

III. Iam verò enti necessario non tribuendam vnitatem communem vniuocam facile ostenditur: quoniam omne superius vniuocum secundum rationem, & naturæ ordinem, prius est aliquid in se, quàm sit in multis: idcirco enim Philosophus libro quinto Met. cap. vndecimo dixit vniuersalia esse priora secundum rationem, singularia secundum sensum: ex hoc autem sequitur contineri in virtute alicuius causæ, quod repugnat cum ratione entis à se: ergo id nullo modo est, num vnitare communi vniuoca. Maior propositio constat, quoniam aptitudo ad essendum in multis non est aliquid po-

Aristot.

siuium essentiale naturæ vniuersali vni-
uocæ materialiter sumptæ: alioquin
competeret necessario particularibus o-
mnibus sub ea contentis: sed est aliqua
negatio, aut relatio consequens gra-
dum naturæ secundum se spectatæ: er-
gò gradus eiusmodi, quoad suam ratio-
nem formalem est prior omnibus infe-
rioribus. Patet consequentia, quoniam
prior est aptitudo quàm actus, ad quem
est aptitudo: & consequenter prius est
radix aptitudinis, quàm idemmet actus:
sed esse in inferioribus est actus respon-
dens aptitudini naturæ communis, vt in-
sit in pluribus: ergò si hæc supponit tan-
quam fundamentum rationem forma-
lem naturæ, quæ est apta esse in pluri-
bus, profectò ipsa quoque secundum se
est prior ordine naturæ omnibus suis in-
ferioribus. Minor probatur, quoniam
ratio, cur gradus, verbi gratia humanita-
tis, sit aptus diuidi in plura, non est aliun-
desumenda, quàm ab ipsa eius natura:
nam, sicut ex ratione formali proprietatis
indiuidualis sumitur repugnantia di-
uisionis in plura, ita ex propria ratione
gradus communis sumitur aptitudo diui-
sionis in plura, quibus inest. Quin verò,
et si aliquis contendat ipsam aptitudinem
rei vniuersalis, non distingui à natura, si-
ue gradu ipso communi, sed esse modum
illius, vt censent aliqui recentiores, de
quorum sententia non est modò differen-
di locus, adhuc stat vis argumenti, nam
siue aptitudo sit modus naturæ, siue non
repugnantia semper est prior actu, cu-
ius dicitur aptitudo. Ex hoc autem se-
quitur potentiam passiuam respondentem a-
ctiui, in cuius virtute contineatur, vt
dicitur in assumptione principalis syllo-
gismi, ostendo, quoniam natura com-
munis, quatenus prior est suis particulari-
bus, non est actu in omnibus, aut er-
gò tantum in vno: aut in nullo, si in nul-
lo, profectò egebit causa extrinseca, qua
accipiat esse in ipsis: siquidem id, quod
secundum se, & propriam rationem in-
trinsecam non habet esse actu, sed tan-
tum potentia in alio, non potest à se ipso
reduci ad actum, & indiget actione prin-
cipij extrinseci. Sin autem prius natu-
ra est in vno, deinde in alijs, hunc ipsum
ordinem sortiri debet ex causa extrinse-
ca: nam cum natura secundum se ex æ-
quo abstrahat ab inferioribus, non est
vnde prius intrinsecè determinetur ad
extendendum potius in vno, quàm in al-
lio: Quamuis enim inter aliquas eiuf-
dem generis species ratione causalitatis, a-

liæ sunt priores alijs, vt naturalis poten-
tia habita, tamen inter entia à se non po-
test esse ratio causalitatis: ex alio verò
capite particularia omnia naturæ commu-
nis vniuocæ ex æquo conveniunt in ip-
sa: quare non est cur ea sit prius in v-
no, quàm in alio: & consequenter natu-
ra entis à se si sit communis vniuocæ ex
principijs proprijs præcisè, non erit suf-
ficienter determinata ad existendum, sed
egebit auxilio causæ extrinsecæ determi-
nantis, & conferentis esse. Denique na-
tura communis vniuocæ, vt prior suis in-
ferioribus, vel fuit actu, vel non? si fuit:
ergò non communis, sed diuidualia, ni-
hil enim commune existit per se: si non
fuit actu, aut igitur fuit in potentia, aut
non? si non, ergò est ens impossi-
bile, si in potentia, ergò factibile: quare re-
pugnat omnino ens à se esse commune v-
nitatis vniuocæ. Patet consequentia, quo-
niam natura communis in priore, quo an-
tecedit sua inferiora, concipi nequit, vt
ens actu, sed vel concipitur cum ab-
stractione ab actu, ac potentia, vel vt
ens in potentia reducendum ad actum ex-
istendi per causam extrinsecam: vtrum-
que verò repugnat cum ratione entis à
se.

Sed iam videamus repugnantiam ex v-
troque modo vniuersalitatis vniuocæ, ni-
mirum generico, ac specifico. Impugna-
tur autem in primis modus unitatis gene-
ricæ ex ratione communi generis: omne
quippe genus differentijs oppositis & in-
æqualibus distinguitur: at ens necessarium
ex se diuidi nequit per eiusmodi differen-
tias, quare rationem generis habere ne-
quit. Assumptio ostenditur, primo, quo-
niam differentia opposita inducunt in
species, quas constituunt, mutua nega-
tionem: ex quo fit, vt species ipsæ non
sint actus puri atque perfecti, sed poten-
tialitati & imperfectioni permixtæ: hoc
autem repugnat speciebus, quæ sunt essen-
tialiter entia ex se: fingi enim nullo mo-
do potest communitas generica in ratio-
ne entis necessarii ex se. Sequelam maio-
ris ostendo: nam differentia diuiden-
tes ens ex se, debent esse eiusdem gene-
ris, quoniam differentia per se non tran-
scendunt rationem generis, debent quo-
que esse perfectiones simpliciter, quo-
niam habent rationem actus comparatio-
ne generis, quod diuidunt, & contrahunt:
ipsum verò habet rationem materiæ ac
potentiæ: ideoque sunt actualiores &
perfectiores genere, vt discurrendo
per singula genera, & ipsorum diui-

IV.

siones

Ocham.

Bassol.

Aureol.
argum.

argum.

Ocham.

siones perspicuum fiet: at genus ipsum, hoc est ens necessarium à se, est perfectio simpliciter: ergo etiam differentia erunt. Quapropter cum singula species careant differentiis specierum contradiuifarum, singula species entis à se carebunt pluribus perfectionibus simpliciter, & consequenter non erunt actus puri, neque simpliciter perfectæ. Huic, & alijs eiusmodi argumentis respondet Ochamus in 1. distinctione 2. quaest. 10. lit. N. & quodlib. 1. quaest. 1. ad finem & quodlib. 2. quaest. 1. & Bassol. articul. citato ad primam rationem, plura entia à se non per alias formalitates superadditas, sed se ipsis conuenire genere, ac distinguere specie, ac se ipsis esse primo necesse esse. Quæ responsio destruit omnino rationem generis, ac speciei: nam, si in ijs non est aliqua ratio formalis, in qua conueniant, genus illud non habet rationem unam in se communicabilem pluribus speciebus, quod omnino requiritur ad propriam rationem generis, hoc enim est unum aptum esse in pluribus differentibus specie: quare si ab illis pluribus à se non potest abstrahi una ratio communis in qua conueniant, perfectio non habent commune genus, item, si se ipsis sunt primo necesse esse, perfectio ratio essendi ex se non conuenit generi illi per se primo, & ratione eius inferioribus: nam quæ per se primo conueniunt indiuiduis, per accedens se habent ad genus, ac speciem. Ideoque hæc duo non possunt simul coherere, nempe habere commune genus cum differentia specifica, & non habere distinctas rationes formales, quarum una sit ratio conueniendi, altera differentis: & consequenter hoc modo defendi nequit multiplicitas generica entium à se. Secundo, ut recte arguit Aureolus in 1. d. 3. q. 1. art. 1. & Argent. d. 2. q. 1. conclusionem 2. omnis diuisio generis est per differentias inæquales quæ perfectionem essentialem: ideoque, quædam significantur per modum priuationis, eæ nimirum, quæ continent imperfectiorem gradum entitatis, sicut irrationalia, quod Philosophi accipiunt loco differentie constitutivæ brutorum, quæ de causa Aristotel. lib. de sensu, & sensib. c. 4. & lib. 10. met. t. 7. ait nigrum esse priuationem albi: repugnat autem plura entia à se, quæ nomine Dei censentur, esse quoad perfectionem essentialem inæqualia: ergo repugnat ens à se habere rationem generis vniuocam. Maior huius syllogismi non videtur euident, & idcirco Ochamus in

1. distinct. 2. quaest. 10. lit. N. in fine, Gabriel quaest. 10. articul. 2. conclusionem 2. Bassolis quaest. 3. articul. 3. volunt hoc argumentum esse probabile, non demonstratiuum. Nam rationes similitudinis, & æqualitatis sunt diuersæ, & poterit una esse sine alia, quomodo relationes diuinæ quoad esse relatiuum sunt dissimiles, siue disquiparantia, ut vocant, & nihilominus quoad ipsum quoque esse relatiuum sunt æquales: Et eodem modo inquiet aliquis, habere se differentias diuidentes rationem genericam entis à se, ita ut sint essentialiter diuersæ, atque ad id dissimilis naturæ, æquales tamen in ratione entis, siue in virtuali quantitate perfectionis entitativæ. Verum hæc solutio petita ex relationibus diuinis non adhibetur à Philosopho naturali discurrete ex lumine rationis, cum quo nunc disputo, & in naturalibus speciebus substantiarum non est vlla instantia. Deinde, quando similitudo, & æqualitas habent diuersa fundamenta, non se consequuntur necessariò, ut videre est in duobus quoad magnitudinem æqualibus, dissimilibus tamē quoad qualitates, quando verò idem est vtriusque fundamentum, dissimilitudo & inæqualitas se mutuo comitantur: nam, si inter duos est quoad cædoris participationem dissimilitudo, etiam est inæqualitas, & si est similitudo etiam est æqualitas, at verò æqualitas, vel inæqualitas quoad quantitatem non propriam, sed virtualem, qualis est secundum perfectionem entitativam habet idem omnino fundamentum, cum similitudine, unde etiam res, quæ sunt minus inæquales quoad perfectionem substantialem, magis similes appellamus, magis similes secundum substantiam est equus homini, quā sit lapis: nam, cum similitudo, & inæqualitas non sint proprie in substantia, sed in quantitate, & qualitate, quando de substantia dicuntur, fundantur in quantitate, vel qualitate virtuali, hæc autem non est aliud quam ipsa rei essentia, ideoque ea, quæ non solum numero, sed essentia sunt dissimilia, sunt etiam inæqualia secundum rationem entis: nam, si eadem prorsus mensura à non ente recedunt, quomodo differunt in ratione entis? cum itaque maior illa inductione pateat in creatis, & eadem sit in illis ratio dissimilitudinis, atque inæqualitatis, non est de illa dubitandum propter æqualitatem relationum diuinarum: nam propter identitatem cum essentia etiam redundat æqualitas in relationes, præsertim cum relationes perfectionem sumant à fundamentis. Nam, si ex diuinis, & increatis licet

Gabriel

Bassol.

Durand.
Henricus.
Aureolus.
Toletanus.
Argentin.

argumentum sumere ad creatura, etiam contendet aliquis in nobis parit nobilitatis esse intellectum, & voluntatem, scientiam practicam, & speculativam, charitatem, & iustitiam, quoniam hæc in Deo sunt æqualia, quæ collectio inanis esset, & ita secundum lumen naturæ maior illa, *divisio generis sit per differentias inæquales*, certa omnino esse debet, & ut talis assumitur à Durando in 1. dist. 2. quæst. 1. numero 5. & 6. & dist. 44. quæst. 3. Heruæo d. 2. quæst. 1. Aureolo citato, Toletano in 1. dist. 2. quæst. art. 2. conclusionem 2. in ultima ratione Argentin. & alijs. Assumptio autem eiusdem syllogismi patet: nam inæqualitas quoad perfectionem essentialem arguit inæqualitatem quoad perfectiones attributales, & operationes potentiarum naturalium: hæc enim, cum radicentur in ipsa naturæ perfectione, ab ea sumunt mensuram: cum verò inter eas est inæqualitas, potest esse subordinatio unius speciei ad aliam, tanquam ad causam saltem impeditivam operationum ad extra, & perfectivam operationum ad intra, quod omnino repugnat enti à se, & primæ causæ: quare fieri nequit, ut ens à se habeat rationem generis. Posse verò dari huiusmodi subordinationem constat: nam in rebus corporeis, quarum experimentum habemus, quæ polleant maiore vi actiua, agunt vel imprimendo in alias proprios motus, vel eas à suis operationibus extrinsecis impediendo, cur ergò, si ex duabus speciebus entis à se altera est potentior, non poterit vi sua alterius impetum, & actionem ad extra cohibere? Eodemque modo probatur de subordinatione quoad operationes intrinsecas perfectivas: nam homines eiusdem speciei, qui alios intelligendi vi, aut scientia superant; doctrina suorum mentes illustrent, & actus intelligendi perficiunt; similiter ergò, si inter species substantiæ à se aliæ alijs perspicaciores sunt, & plura intelligendo penetrant, aliarum ignorantiam doctrinæ suæ luce depellere poterunt. Quo dato iam in ijs, quæ instruantur, est potentia passiva ad eiusmodi perfectiones: & consequenter nec actus puri, nec entia à se simpliciter dicenda sunt: repugnant ergò simul ratio entis à se cum ratione generis.

V.

Impugnatur deinde excludendo à ratione entis à se duos modos generales unitatis genericæ, scilicet, generis summi, ac subalterni, quoniam in

primis nequit esse genus summum: nam, cum non sit accidens necessarium pertineret ad prædicamentum substantiæ: non esset autem caput omnium substantiarum, quoniam substantiæ generationi, & corruptioni obnoxia non continentur sub ente à se: ergò constitueret aliud prædicamentum substantiæ distinctum, & sic essent duo contra commune placitum Philosophorum, nec fingi possunt differentia vlla generales, quibus ens à se dividi possit in plures species subalternas. Non potest etiam esse genus subalternum, hoc enim est simul species subijcibilis, atque adeo convenit uniuoce cum alijs speciebus contra divisi in genere aliquo superiore: hoc verò repugnat enti à se, quare habere nequit rationem generis subalterni. Assumptionem probo, conceptus obiectivus generis non includit in sua ratione formali differentias diuidentes, quæ semper sunt illi extrinsecæ, & idcirco ratio illa generica uniuoca enti à se, & enti ex alio, si esset, abstraheret ab ente à se, & ex alio: imò verò secundum se sumpta non esset ex se: nam de quavis ratione formali, & gradu entitativo uniuoco affirmari debet altera pars contradictionis: cum itaque de ratione illa generica dici non possit esse à se, necessarium dici debet non esse à se, atque adeo non quidquid est intrinsecum conceptui formali entis à se est ens à se: nam ratio illa generis superioris est illi intrinseca, & non à se: quare totum compositum non erit à se, quando enim pars est ab alio, existentia totius dependet ab eo, à cuius potentia actiua dependet pars. Respondetur rationem communem illam genericam, etsi secundum principia intrinseca non sit ex se, identice tamen propter connexionem cum differentia essentiali entis ex se convenire in eodem modo essendi ex se: nam quemadmodum in ente causabili propter coniunctionem cum eius differentia habet modum essendi ex alio, ita in ente causæ experte habet modum essendi ex se: sicut substantia generis summum secundum suam rationem intrinsecam non est corporea, aut incorporea: est autem in inferioribus pro diversitate differentiarum, quibus contrahitur. Longè tamen diversa ratio est utrobique: nam in alijs prædicatis non importatur dictio determinans ad principia subiecti, cui ascribuntur, sed solum de illo simpliciter asseruntur, ut cum dicitur substantia est

corpo-

corporea, quo prædicandi modo non indicatur ipsi per se primo competere rationem corporeitatis, sed solum verè competere: ad quod non requiritur, ut prædicatum insit ex principijs intrinsecis subiecti, sed ut quomodolibet sit idem cum illo saltem subiecto, at esse ex se est prædicatum tribuens subiecto ipsum esse sub modo determinato, hoc est quasi habitum ex principijs intrinsecis, & non aliunde: qui modus non respicit solam identitatem in aliquo tertio, sed rationem intrinsecam, & radicalem habendi esse: ac proinde, licet verum sit dicere substantia est corporea. i. incorporea, tamen falsum est dicere substantia est ex se corporea. i. incorporea: eodem modo, licet genus illud superius enti ex se esset in ipso idem subiecto cum ratione essendi ex se, non tamen ipsum esset ex se, quoniam ex suis intimis principijs non vendicat esse.

VI.

Denique positio tribuens Deo unitatem specificam, qualem antiqui idolatra supponebant, expositam tot libidinibus, ac flagitijs, adeò absurda est, ut ipsa sua indignitate absque alia impugnatione corruat. Quod fuscè ostendunt Iustinus in Parænesi ad Græcos, Clemens Alexandrin. oratione exhortatoria ad gentes, Tertullianus Apologeticè aduersus Gentes, Athanasius oratione contra idola, Athenagoras Atheniensis in legatione pro Christianis habetur tomo 9. bibliothecæ sanctorum Patrum, Tatianus Assyrius oratione contra Græcos, Theodoretus citatus, sed quod neque absque his scelerum maculis concipi possit multitudo Deorum sub eadem specie ostenditur in primis, quoniam natura specifica est indeterminata ad existendum potius in vno, quam in alio indiuiduo: hæc verò indeterminatio coherere nequit cum ente à se, atque ex intimis essentialibus principijs determinato ad existendum. Deinde probatur idem ex ratione diuisionis numericæ, quæ causari debet ab extrinseco agente: nam id, quod secundum se est indiuisum, non à se, sed ab alio diuidi, ac multiplicari debet: natura autem specifica secundum principia essentialia considerata indiuisa est, & minimè multiplicata, capax tamen multiplicationis: quare ut actum multiplicetur in indiuiduis, indiget externa causa: hoc verò pugnat cum ratione entis necessarij, & à se, quod nulli superiori causæ subordinatur. Quapropter cum eodem pugnat ratio unitatis specificæ. Responderi poterit naturam specificam secundum principia in-

trinseca, atque formalia non esse actum, sed virtute diuisam, & idè in posteriore naturæ effundere ex se singulares proprietates, quibus in plura diuiditur: qua ratione homo secundum principia intrinseca humanæ naturæ non est formaliter risibilis, sed virtute quatenus ridenti potentiam continet causaliter, & in secundo signo naturæ eam cum cæteris proprietatibus germinat. Sed nec instantia, nec solutio est ad rem: etenim humana natura, & quæuis alia proprietates suas non continet solum materialiter, sed efficienter; Et ratione virtutis actiue eas ex se emittit: at naturæ superiores differentias, & proprietates inferiores non continent instar efficientis, sed materiæ, seu potentiæ passiuæ, quæ modus cōtinendi non facit ad actualem existentiam illarum, nisi accedat agens extrinsecum. Deinde verò, licet admittamus naturam specificam continere in potentia actiua indiuiduales proprietates, opus est ad actualem productionem ipsarum, ut ipsa eas secundum existentiam præcedat, nihil enim non existens per se, vel suam virtutem agere potest, quomodo igitur existit? num per se seorsim absque vlla differentia indiuidante; at hoc vniuersa Philosophia, & lumen rationis, ut falsum excludit, num coniuncta alicui ex ijs proprietatibus? At neque hoc intelligi potest, de hac enim ipsa interrogabo à quoniam agente producta sit, & naturæ communi coniuncta. Nam, si natura non est per se singularis, sed ad plura indifferens, alterius ope indiget, ut singularis fiat. Præterea coniunctio, cum hac potius determinata indiuiduali proprietate, quam cum alia est ne à casu, an ex necessitate naturæ, ita ut hanc sibi primo vendicet? A casu esse non potest, quoniam necessaria non pendent ex ijs, quæ sunt à casu: quare cum natura illa sit ens necessarium, & à se, pendere non debet à fortuita coniunctione cum hac proprietate indiuiduali. Præterea casus coniunctus est cum actione agentium naturalium, ita ut prius natura sit res aliqua, & eius actio, quam casus, at antè existentiam primi entis à se, ac necessarij non potuit esse res vlla, aut agens naturale, ad cuius actionem sequat hic effectus casualis, si verò fuit ex necessitate naturæ: ergò vel causalitate ipsius naturæ specificæ effundetis ex se eiusmodi proprietatem, & hoc esse nequit, quia nondum existit: aut alterius causæ intrinsecæ, vel extrinsecæ, & hoc minus, quoniam ens à se nulli alterius actiuitati subditum est: aut quia natura de se est hæc, &

singul-

singularis, quod etiam destruit rationem effusionis, quod enim à se necessario est hoc, non effunditur à se, itemque rationem vnitatis, & multiplicatis specificę, natura enim in plura multiplicabilis non est de se hæc. Denique, si primo vendicat existentiam in hoc, oportet ut id sit à se tam quo ad naturam specificam, quam quo ad proprietatem indiuidualem, & consequenter ut sit increatum, atque improductibile: cetera verò, quia ad hoc, vel à natura specifica, ut est in eo, effunduntur, saltem quoad indiuiduales proprietates erūt producibilia: atque adeò distincta specie, ut iam supra ostensum est: quare entī à se repugnat vnitās specifica cum multiplicitate numerica.

VII.

Restat adhuc vna responsio: nempe proprietates ipsas indiuiduales singulorum esse à se, atque improductas: & vnamquamque sua existentia copulari necessario naturæ cōmuni determinando eam ad existendum, & ita non contineri virtualiter in illa, neque ab æterna causa produci, sed simul cum natura cōmuni, ex se ipsis in singulis indiuiduis habere esse. Sed enim hæc ipsa responsio destruit suppositionem in qua loquimur. Ex ea enim planè sequitur non dari naturam specificam communem pluribus entibus à se: quandoquidem nulla ratio propria naturæ specificę conuenit per se primo proprietatibus indiuidualibus, quæ sunt extra propriam rationem formalem speciei, neque illam in suo conceptu formaliter includunt. Ex data autem solutione habetur proprietates indiuiduales singulorum entium à se sub natura specifica contentorum, prout ab ipsa natura distinguuntur, esse à se: ergo ratio entis à se non est communis secundum vnitatem specificam. Id verò sequi ostēdo, quoniam id est à se, quod non accipit esse ab alio, neque est ratione alterius, quod à se actu est. Ex responsione verò data proprietates indiuiduales, prout à natura cōmuni distinguuntur, neque sunt ab alio principio extrinseco, neque ratione ipsius naturæ: nam si ratione illius essent, illa utique prior esset, & haberet ad ipsas modum aliquem principij: quare, cum simul cum illa esse dicantur, sunt ratione sui, & à se, atque adeò ratio essendi à se non est specifica.

VIII.

Durand.
Scot.
Mayron.
Toletan.
Argentin.

Tandem ut argumentatur Durand. in 1. dist. 2. q. 1. numero 8. Scot. qu. 3. in 6. via, Mayronius q. 4. Toletan. q. vnica artic. 2. conclusionē 2. in vltima ratione, Argentin. quæst. 1. conclusionē 1. si natura diuina non habet nisi vnitatem specificam, planè erunt numero infiniti Dij, species enim, quæ multiplicationis est capax, non ha-

bet vllum terminum multiplicationis, cur enim potius erit status in vno numero finito, quam in altero, & cur natura creata erit capax infinitæ multiplicationis indiuiduorum, & non diuina? quare, si diuina multitudinem numericam admittat, perfectius est, ut sine termino potius quam cum illo eam recipiat: quod si illius capax est, erunt de facto infiniti Dij: nam, cum Deus sit ens necessarium, quoduis indiuiduorum deitatis erit necessarium; & consequenter, si sub specie deitatis, quam fingunt, dari possunt infinita indiuidua, iam modo dantur, quandoquidem in necessarijs esse, ac posse idem est. Quo argumento vtitur Prudentius in Hamartigenia his versibus:

*Si duo sunt igitur, cur non sunt multa Deorum
Millia? cur numero deitas cōtētā gemello est?
An non in populos dispersa iū numina Diuum
Fundere erat melius, mundumque implere ca-
pacem
Semideis passim nullo discrimine monstru?*

Infinitatem verò Deorum nec ratio agnoscit, nec mens capit, nec natura patitur, neque ordo rerum admittit. Etenim mens non potest in infinitis rationem primi adinuenire: nec natura id, quod magnitudine, ac perfectione infinitum, & ambitu suo omnia continet, diuidi patitur in infinitum, nec ordo constare vllus potest, vbi cum pari potestate multarum fuerit diuersitas voluntatum, & quod vnus facere vult, alter voluerit impedire, quid enim si in eodem mundi spatio singuli ipsorum vno, eodemque momento velint singulos creare mundos, ita ut alij velint esse noctem, quando alij diem constituunt, alij hyemem, quando alij æstas placet; alij ventos, ac pluuias, quando alij sudum, ac serenum tempus exoptant? esset profecto aut nouum chaos, aut noua aliqua Theomachia, vtrumque Deo indignum. At non cadet eorum animos hæc dissentio; hoc verò libere fingitur: nam cur idem omnes necessario volent, si liberi sunt, & nullus est regulæ ceterorum? maxime si quod posita distinctione naturæ fieri potest, singuli ignorent, quid ceteri concupiscant. Hac ratione sumpta à perfectione, & ordine monarchiæ vtitur Lactantius lib. 1. institut. cap. 3. Cyprianus lib. de idolorum vanitate, Athanasius oratione contra idola post medium, Damascenus lib. 1. de fide cap. 5. & Sanctus Thomas 1. par. q. 103. art. 3. & lib. 1. contra Gent.

cap.

Lactantius.
Cyprian.
Athanas.
Damascen.
S. Thomas.

cap. 42. Restat ergo, vt natura diuina sit indiuisa prorsus, atque indiuisibilis, vna numero perfectionem omnem essendi complectens. Quæ conclusio ex partium enumeratione deducitur: nam causa prima est ens aliquod vnum, non vnitae analogica, generica, ac specifica, vt probatum est: ergo numerica.

Non sunt plures Dij sibi contrarii.

CAPVT IX.

I. QVONIAM plures Deos non gentiles solum, qui sacra Scripturæ auctoritatem non recipiunt, sed etiam hæretici aliqui asseruerunt, postquam rationibus naturalibus aduersus illos demonstrata est omnimoda vnitae deitatis, ex scripturis, ac ratione idem contra hæreticos probandum. Omisso autem Valentino, qui plures æonas, ac demiurgos statuit, quem superius cum gentilibus refutauimus. Alij hæretici archæ fuerunt, qui plures Deos sibi inuicem contrarios asserbant. Porro contrarietas substantiarum, quæ sumitur ex oppositis operationibus, carumque principijs, duplex esse solet, alia naturalis, alia moralis: prima per conflictum qualitatum oppositarum in mutuam contrariorum perniciem vergit, qualis inter aquam & ignem intercedit, quæ duo elementa actione frigoris & caloris se inuicem carpunt, & extinguunt. Secunda per voluntatum contrarietatem salua substantia, in dictis, factis, eorumque motibus dissentionem nutrit animorum. Vtroque modo Manichæus posuit duo prima rerum principia sibi opposita, bonum scilicet, & malum: & huc quidem deum tenebrarum corporeæ, visibilisque authorem creaturæ, illum verò Deum lucis incorporeæ, atque inuisibilis conditorem appellauit: inter quos perpetuum bellum in mutuam saltem partialem perniciem substantiæ commentus est. Posteriore modo duos Deos contrarios esse docuit Cerdon, vt refert Irenæus lib. 1. cap. 28. Eusebius lib. 4. histor. cap. 10. & Epiphanius hæresi 41. & post ipsum Marcion, vt refert Irenæus lib. citato cap. 29. Tertullianus lib. 1. aduersus Marc. cap. 6. & Epiphanius, atque Eusebius citati, duos enim Deos agnoscunt alterum noui, alterum veteris testamenti authorem: ita vt hic sit iustus, hoc est amans vindictæ, punitor scelerum, ille bonus, hoc est mitis, misericors, & facile in-

dulgens: quam distinctionem Deorum ex quam tenui, vel potius nullo fundamento eruerint piget referre, cum in ipsa meridiana luce tenebras offenderint: Sed nihil mirum, quoniam ebrijs, ac lippientibus singularis lucerna numerosa est, vt ait Tertullianus lib. citato cap. 2. Manichæus igitur, cum videret mala esse in mundo, nec existimaret fieri posse, vt Deus bonus eorum author esset, intulit esseandum principium aliquod malum, quod esset à se ipso, & à quo cætera mala forent: vt indicat August. lib. 2. de moribus Manich. cap. 2. Marcion verò ferè ex simili fundamento in fraudem inductus est: nam legens in veteri testamento plurima mala pœnæ tribui Deo auctori vindictæ, qui proinde à propheta dicitur Psal. 93. *Deus ultionum Dominus*, & Exod. 20. vindicare peccata Patrum in filios vsque in tertiam, & quartam generationem, in nouo autem nihil huiusmodi Deo tribui, sed misericordiam, ac mansuetudinem, ob quam causam ab Apostolo Paulo, secundæ ad Cor. 1. dicitur, *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis*, cum autem intellexeret quod non potest arbor mala bonos fructus facere, nec bona malos, & quod ex fructibus arbor agnoscitur, vtriusque testamenti diuersum authorem Deum finxit, vt Tertullianus vbi supra cap. 2. docet: quæ in re etiam Manichæi consenserunt, vt notat Augustinus de moribus Ecclesiæ Cathol. cap. 10.

Vtraque hæresis stulta, & infana est: nec vlllo fundamento nititur, non enim illud habet in scripturis, aut creaturis, non in creaturis: ex his enim, vt iam ostendi, vna solum causa, vnum principium rerum colligitur, quod si hæc inferiora Deus ille tenebrarum condidit, vt aiebat Manichæus, sanè Deum lucis non habet vnde inuestiget, nec enim ratio naturalis habet, vnde ad inuisibilem notitiam perueniat, quam ex visibilibus, hæc autem ducunt in agnitionem boni, ac summi Dei, quem omnes adorare, & colere tenemur, de quo loquitur Paulus ad Romanos 1. *Inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus, ac diuinitas, ita vt sint inexcusabiles, quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt. Iam verò Marcion, cum Deo vtriusque testamenti tribuat superioritatem in homines, vnum sanè, ac eundem esse concedat necesse est: nam, si Deus scriptura veteri celebratus mūdum eluione deleuit, infames Ciuitates cum*

Augustinus.

Psal. 93.

Exod. 20.

2. ad Cor. 1.

II.

Ad Rom. 1.

ciuibus

Cerdon.
Irenæus.
Eusebius.
Epiphanius.
Marcion.
Irenæus.
Tertullianus.
Epiphanius.
Eusebius.
Tertullianus.

ciuibz igne caelesti consumpsit, Pharaonem, & exercitum eius demersit in mare, & pleraque alia id generis exempla iustitiae punitivae edidit, illi profecto caelum, terra, & vniuersa creatura subiecta est: atque adeo non relinquitur ulli alteri vis dominandi in creaturas: scimus autem Deum noui testamenti in eadem dominatum habere: ergo non alter ab illo, sed idem prorsus est. Parere autem Deo noui testamenti creaturas patet ex infinitis Christi miraculis supra vim, ordinemque causarum naturalium factis: quomodo enim aegris sanitatem, caecis visum, mortuis vitam solo imperio redderet, nisi illi mors, vita, & omnis creatura subderetur? quomodo imperaret ventis, ac mari, nisi eius imperium recognoscerent? quomodo compelleret daemones ab obsessis corporibus exire, nisi vim cogendi haberet? Itaque si iidem effectus nequeant in plures causas primas reduci, si vna causarum series, & concatenatio non nisi ab vno principio pendet, vnus & idem est veteris ac noui testamenti Deus, creator caeli ac terrae, visibilium omnium, atque inuisibilium.

III.

Sed planius ex scripturis vterque error conuincitur: & in primis insania Manichaeorum, quoniam Paulus non alium Deum quam bonum praedicabat, & tamen Act. 17. testatur ipsum caeli, terraeque conditorem, ac Dominum, Deus inquit, qui fecit mundum, & omnia, quae in eo sunt, hic caeli, & terra, cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, de eodem loquebatur Christus Matth. 6. cum dixit: si autem fornem agri, quod hodie est, & cras in cilicium mittitur, Deus sic vestit, authorem plantarum praedicans, & auum cum dixit: nomen quique passeris vaneunt dipondio, & vnus ex ijs non est in oblivione coram Deo, denique idemmet dicitur Genes. 1. fecisse lucem, eamque a tenebris diuulsisse, & appellasse lucem diem, tenebras vero noctem: at diuisio seu dispositio, & nominis impositio verum indicant dominatum, vt tradunt authores in illud Genes. 2. vt videret quod vocaret ea, & D. Basiliius homilia, quod Deus non sit author mali ex hoc sumit argumentum ad probandum non esse duos Deos alterum boni, alterum mali authorem, qui dicit inquit, Ego facio lucem, & preparo tenebras, creationis authorem sese per haec, non mali alicuius conditorem significat. Ne ergo existimes aliam lucem, aliam tenebrarum causam esse: se ipsum dixit eorum quae contraria inter se videntur, secundum creationem factorem, & opificem esse. Error autem Marcionis apertissimis etiam conuincitur testimonijs sacrarum

literarum, in prim. Pauli ad Hebr. 1. multi-
sariam, multisq; modis olim loquens Deus Patri-
bus in Prophetis nouissime diebus istis locutus est
nobis in filio, idem qui loquebatur in pro-
phetis, & non alius locutus est in filio, idem
qui loquebatur Patribus, adest factus caro
post Patriarchas, & Prophetas in terris vi-
sus, & cum hominibus conuersatus. Deni-
que Deus noui testamenti est Deus, & Pa-
ter Domini nostri Iesu Christi, idem vero
est Deus veteris testamenti, quem Iudaei
Deum suum esse gloriabantur dicentes:
Nos scimus, quia Moysi locutus est Deus, vt con-
stat ex verbis Christi Domini Ioan. 8. Est
Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis
quia Deus noster est, constat ergo ex fide v-
trumque esse vtriusque testamenti Deum.

Sed quoniam scripturae solum fidem
faciunt fidelibus, ex lumine rationis con-
tra vtrumque errorem disputandum est.
Pro quo supponendum in primis est, quid
Dei nomine intelligat, vt enim recte Ter-
tullianus lib. 1. aduersus Marcion. cap. 3. De-
um vt scias vnum esse debere, quare, quid sit De-
us, & non aliter inuenies, quantum humana con-
ditio de Deo definire potest, id definitio, quod &
omnium conscientia agnoscat, Deum summum
esse, magnum, in aeternitate constitutum, immatum,
infectum, sine initio, sine fine. Priora duo tan-
git Augustin. lib. 2. de moribus Manich. c. 1. Quod
semper eodem modo sese habet, quod om-
ni modo sui simile est, quod nulla ex parte corripi,
ac mutari potest, quod non subiacet tempori,
quod aliter nunc se habere, quam habebat antea,
non potest, id enim est, quod esse verissime dicitur:
subest enim huic verbo manentis in se, atque in-
commutabiliter sese habentis, natura significatio:
hanc nihil aliud, quam Deum possumus dicere. Et
Tertullianus vbi supra, Deum summum esse,
magnum, in aeternitate constitutum, immatum, in-
fectum, sine initio, sine fine, quae est quaedam cir-
cumscriptio entis necessarij, & aeterni. Vbi
etiam subdit Deum summum, magnum, & ra-
tione, & vi, & potestate: nam summum for-
ma idem est, atque essentia infinitum, sum-
mum ratione idem ac sapiens, summum
vi, & potestate, indicat infinitam potenti-
am. Quae omnia ex ratione primae causae
deducuntur, quae cum non ex alia, sed a se
ipsa sit, debet esse sufficiens existendi ratio:
quare, si non erit, si contingens sit: nam hoc
cum sit indifferens ad vtrumque indiget
principio extrinseco, quo determinetur ad
esse, & ita ratio contingentiae repugnat cau-
sae primae. Quod si est ens absolute neces-
sarium, aeternum quoque esse debet: si qui-
dem nec desinere potest, cum sit necessari-
um, nec incipere, quoniam tunc ab alio qua-
a se acciperet existentiam, debet etiam esse
infini-

Act. 17.

Matth. 6.

Genes. 1.

Genes. 2.
Basiliius.

ad Hebr. 1.

Ioan. 8.

IV.

Tertullian.

August.

infinita quo ad essentiam, quoniam aliter clauderetur certis limitibus, nec posset esse exemplaris causa rerum omnium possibilem, infinita quoad bonitatem, quoniam est rerum omnium finis ultimus, qui satiat, atque explet appetitum omnis omnino creaturæ: nam, si sit finitæ bonitatis, tot bona possunt ex altera parte cumulari, ut bonitatem illius exæquent, aut etiam superent: & consequenter non minus ac illa expleant appetitum rationalem, quo dato iam bonum finitum non necessario appetitur, & proinde non erit finis ultimus rerum omnium.

Hoc argumēto utitur Augustinus lib. 1. de moribus Ecclesiæ Catholice ca. 11. Denique summe potens, ac sapiens esse debet, ne in suis operibus, vel ignoracione erret, vel ex imbecillitate deficiat.

Hoc posito iam patet malum illum Deum oppositum bono nec esse, nec intelligi posse, quoniam summæ essentia contrarium nihil omnino est: esse enim non habet contrarium nisi non esse: & proinde Deo nulla est natura contraria, ut arguit Augustinus, citato libro 2. de moribus Manichæi. cap. 1. *Non igitur Deus ille malus est ens, quoniam malum defectus entis est: Quod si ens fingatur esse, non poterit esse ens à se, malum enim, ut potest non existens per se, sed in subiecto, posterius est bonitate subiecti, quo nititur, & ita ex se non habet sufficiens existendi fundamentum; nec sine bono incipere, & conseruari potest, ut rectè Basil: homil. 9. Quod Deus non est autor malorum post medium, non enim subsistit, inquit, velut animal, iniquitas, neque ipsius essentiam enipostat on statuere possumus: nam malum boni priuatio est, oculus creatus est, cecitas ex oculorum perdicione prouenit: ex quo, nisi oculus corruptibilis fuisset natura, nunquam cecitas successum habuisset: sic & malum in propria subsistentia non est, sed in anima lesionibus gignitur, non enim ingentum est, ut impiorum est opinio, par conditione bona natura malum ponētum, si malum itaque non subsistit per se, necessario supponitur bonum, cuius existentia fulciatur: non inest autem summo bono, quod est prorsus incapax mali: ergo sequitur ad bona alia inferiora, quæ à bono ad malum, & ab hoc ad illud mutuo traducuntur, & ita cum inferiora bona non sint simpliciter necessaria, nulla est radix necessitatis mali, si verò Deus ille malus necessarius non est, æternus quoque, aut immutabilis non erit, sed corruptioni obnoxius: Non etiam erit infinitus: non in primis in genere boni, quia tunc iam non esset malus: non potest autem dari infinitum in genere mali: nam quemadmodum infini-*

tum bonum excludit omne malum, ita quoque infinitum malum excludit omne bonum, ubi autem nullum est omnino bonum, nulla est entitas, omne enim ens bonum est: restat ergo, ut Deus ille malus non sit ens, sed chimæra Manichæi. Quod si quoad substantiam infinitus non est, nec quo ad bonitatem, nec quo ad sapientiam, nec quo ad potestatem erit: non enim rami vim, succumque radices excedunt: quod verò summe bonus minimè sit ipsi concedunt, qui malum vocant, & oppositum summo bono, quod si non bonus, neque Deus, ut arguit Basilus citatus. Deus igitur ille Manichæi non solum non Deus, sed nihil omnino est: quia Deus, si non bonus est, non est: dignus enim creditur non esse, quodcumque non ita fuerit, ut esse debeat. Hæresim Manichæi impugnant Athanasius oratione contra idola, post principium: Nyssenus lib. contra Manichæos cuius fragmenta habentur tomo 3. bibliothecæ sanctorum Patrum Gulielmus Parisiensis primæ partis de vniuerso p. 1. à ca. 2. ad 10. Alensis 1. p. q. 14. m. 3. & 2. p. q. 1. m. 2. art. 1. Albert. in sum. tract. 6. q. 29. m. 2. in 2. particula, & in 1. d. 2. art. 21. Henricus in sum. ar. 25. q. 2. à solutione ad 3. & Argentinus in 1. d. 2. q. 1.

Hæc verò non ita militant contra Marcionem, nisi quatenus ab alterutro Deo perfectionem virtutis excludit. Nam vel ita fingit duos illos Deos quo ad iustitiam, & misericordiam oppositos, ut Deum legis scriptæ neget esse misericordem, & Deum Euangelij iustum: vel ita, ut Deus Euangelij ad misericordiam, Deus vero legis scriptæ ad puniendum magis procliuem se ostenderit, si in priore sensu loquatur, rationi, ac scripturæ repugnat. Rationi, quoniam vtrumque Deum imperfectum credit vnum iustitiæ; alterum misericordiæ exortem: at iustitia sola sine misericordiæ societate in hominibus etiam crudelitas appellatur: misericordia verò sine iustitiæ temperamento remissio: cum itaque vtrique sit perfectio simpliciter, vtraque in summa rerum causa, atque principio reperiri debet. Et idcirco, ut rectè notat Tertullianus lib. 1. citato cap. 2. & 3. Marcion duos astringens deos vtrumque negauit: primum, quem fateri cogebatur, de malo infamando destruit: alterum de sola, ac pura benignitate commendans iustitiæ finxit expertem. Quo argumento etiam utitur Irenæus lib. 3. aduersus hæreses cap. 42. Lactantius libro integro de ira Dei, & Origen. in calce dialogi primi, & initio secundi contra Marcionistas. Repugnat etiam scripturæ:

Basilus.

Athanasius.

Nyssenus.

Guliel. Paris.

Alensis.

Albert.
Henric.
Argentin.

VI.

Tertullianus.

Irenæus.

Lactantius.
Origenes.

Apocal. 6.

Plal. 114.

Augustinus.

rent sancti Martyres, cum illum orant in patria, ut suum sanguinem vindicet, ut dicitur Apocal. 6. itaque Deus testamenti veteris non propterea malus censeri debet, quia intulit malum poenae, non enim actus iustitiae est fructus malus, sed optimus, atque pulcherrimus: & proinde Deus idem veteris, ac noui testamenti bona est arbor vitae, ac virtutis ex eadem radice iustitiae, ac misericordiae fructus germinans: *quia misericors Dominus & iustus, & Deus noster miseretur*, repetit sanctus Rex Plal. 114. contra cuius testimonium blasphemare audet Marcion, & contra sexcenta alia, quibus Deo veteris testamenti non minus misericordia, quem iustitia tribuitur, sicut & in nouo Christi iustitia commendatur, quare cum non solum in hoc, sed in ceteris omnibus tanta sit vtriusque paginae consensio, ut ne vel in minimo quidem iora repugnent, planum restat eundem esse Deum, qui multifariam, multisque modis olim locutus est Patribus in Prophetis, & nouissime in filio suo Iesu Christo, qui est super omnia Deus Benedictus in saecula. Quo argumento vtitur Augustinus lib. i. de moribus Ecclesiae Catholicae contra Manichaeos, quod adductis plurimis vtriusque instrumenti testimonijs fuse prosequitur, atque confirmat, atque adeo ex dictis constat vnum esse Deum, quem mundi machina praedicat, ratio suadet, Philosophia docet, vtriusque testamenti pagina commendat.

Deus est vnus per se vnitae singulari, ac numerica.

CAPVT X.

I. IN superioribus reieci à Deo omnem prorsus multitudinem sub eodem nomine, ac ratione. Nunc explicandus est proprius modus vnitatis diuinae. Non est verò vnitae per accidens; primo quoniam, cum omne per accidens supponat id, quod est per se, si Deus esset vnus per accidens daretur aliud ens per se prius ipso, quod est contra rationem primae causae. Secundo quoniam alioquin erunt simpliciter plures Dij, vel Deus constitueretur in se in se ex ente creato, quorum vtrumque est absurdum: primum quia contra fidem: secundum quia ens creatum est dependens, potentiale, corruptibile: atque adeo si est de intrinseca ratione Dei, ipse quoque erit corruptibilis, quod abhorret omnino à natura entis primi à se, ac necessarij. Sequi verò alterutrum illorum patet: nam v-

num per accidens coalescit ex pluribus entibus per se completis in sua ratione essentiali: quare, si Deus est vnus per accidens constat ex pluribus per se: aut ergo singula vendicant sibi nomen, ac naturam Dei, & ita erunt simpliciter plures Dij, aut inter ipsa est aliquod ens creatum, & ita Deus constitueretur intrinsece ex ente creato.

Non esse verò vnitatem Dei genericam, vel specificam probatum est superius hoc ipso tractatu, & constat ex sacris literis toties inculcantibus vnitatem Dei. Porro, ut notat Diuus Bonauentura in i. distinct. 31. artic. 2. quaest. 2. nomen simpliciter dictum stat pro potiore significato: & ideo, quando simpliciter alicui enti additur terminus vnus, indicat vnitatem simpliciter, quam numericam, siue indiuiduam appellamus. Nec verò intelligenda est vnitae Dei singularis ad modum, quo homo est singularis in quouis indiuiduo naturae humanae, haec enim vnitae cōpetit ipsi, per accidens, per se verò specifica: deo verò conuenit per se vnitae singularis, quoniam secundum propriam naturam est incapax omnis omnino diuisionis, sicut est Petrus, Paulus, & quoduis aliud indiuiduum sub natura specifica constitutum. Nec verò huic veritati obstat, quod vnitae importare videtur determinationem, ac limitationem, quae repugnat enti infinito, qualis est deus: ut enim recte respondet Henric. in summ. art. 31. quaest. 1. duplex est limitatio, altera secundum rationem quantitatis discretæ, altera secundum rationem continuæ, siue propriae, siue virtualis, atque Metaphoricae, quae ratione perfectio cuiusque rei potest dici quantitas ipsius, ut dicam in tractat. de perfectione dei, limitatio secundum rationem quantitatis continuæ sonat imperfectionem: nam, qui habent terminum perfectionis in genere sapientiae, aut cuiusuis alterius perfectionis simpliciter, non carent imperfectione, & haec limitatio longe abest à natura diuina: limitatio verò secundum rationem quantitatis discretæ non est imperfectio, imò perfectio: negat enim diuisionem, pluralitatem, & similes imperfectiones, quae accidunt rei numerabili: & solum dicit certam, & singularem rationem essendi, & ideo ex hac parte non repugnat deum esse vnum.

Nunc restat videndum quomodo sit vnus vnitae indiuiduali, & numerica: constat verò in primis non esse vnum numero vnitae suppositi, ut in materia de Trinitate ostenditur. An verò sit proprie vnum

II.

S. Bonauent.

Henricus.

III.

S. Thomas.

vnitate naturæ individuali transcendentali dubitari potest: Negarunt aliqui antiqui, quorum meminit Diuus Thomas q. 9. de potentia art. 7. existimantes non esse discrimen inter vnum, quod est principium numeri, & quod conuertitur cum ente: atque adeo omnem unitatem numericam addere aliquod esse accidentale supra substantiam, quæ denominatur vna: cum verò Deo nihil accidentale conueniat, inferebant non esse propriè vnum, sed dici ita metaphoricè ad remouendam multitudinem à natura diuina, quemadmodum propriè sumptum, dicitur de creatura ad remouendam multitudinem discretam. Eandem sententiam ex alio fundamento tuctur Iandunus lib. 4. Met. qu. 4. ad primam rationem tertiæ cōclusionis asserens vnum dici æquiuocè de Deo, quia in illum non cadit priuatio, quæ sapit imperfectionem: vnitas verò propriè dicta est priuatio: quare vnitas diuina sumitur ab aliqua ratione positiua, idque probatur quoniam vnitas dicitur in abstracto de Deo, vt constat ex Philosophis, & Patribus referendis cap. vltim. numero 6. nulla verò priuatio dicitur in abstracto de ente positiuo.

IV-

S. Thom.
S. Bonauent.
Durand.
Henricus.
Bassol.
Gregorius.
Marfil.

Dico primum, Deus est propriè vnus unitate individuali transcendentali. Hæc asseritur expresse à Diuo Thoma q. 9. de potentia art. 7. & in 1. distinct. 24. quæst. 1. ar. 1. Bonauent. art. 1. quæst. 1. Durand. quæst. 1. numero 6. Henricus quæst. vnica. §. *Quantum ad secundum*, Bassol. quæst. vnica art. 2. Gregorio qu. prima artic. 1. cōclusionione 4. Marfilio quæst. 27. art. 1. ad finem cōclusionione prima, & artic. 3. ad secundum dubium, & communiter ab alijs recipitur. Fundamentum est: quoniam vnum, quod conuertitur cum ente, non est accidens superadditum substantiæ rei, quæ dicitur vna, sed solum addit indiuisiōem ipsius: hæc verò non minus conuenit Deo, quam cuius alijs enti: ergo est vnus unitate propria transcendentē. Secundo id, quod est primum, & quasi mensura reliquorum, non metaphoricè, sed propriè vendicat formā, secundum quam est mensura: vnitas verò diuina est prima, & maxima omnium unitatum, & mensura ipsarum, vt patet apud Auerroem lib. 10. Metaphysicæ: com. 7. ergo non metaphoricè, sed propriè est, ac dicitur vnitas. Tertio ad propriam rationem alicuius prædicati, non requiritur conuenientia vniuoca in forma, sed sufficit analogica secundum proportionem: vnitas verò diuina, & creata saltem conueniunt analogicè, vtraque enim consistit in negatione diuisionis à se: atque adeo, quemad-

Auerroes.

modum natura diuina, & creata in ratione entis conueniunt analogicè, ita indiuisio vtriusque à se conuenit analogicè: & consequenter vnitas in indiuisiōe consistens propriè conueniet Deo secundum rationem analogicam.

Fundamenta oppositæ sententiæ facillè dissoluntur: primum quidem negando simpliciter, cum communi sententia Philosophorum, & Theologorum numerum prædicamentalem constitui ex quatuor unitate, censent enim componi solum ex unitatibus materialibus quantitatis: & ita illum à transcendentē distinguunt, sed quid sit dicendum de essentia numeri prædicamentalis, hoc certum omnino est transcendentem præter priuationem non exigere rationem positiuam accidentalem distinctam à substantia rei, quæ dicitur vna, vt docet D. Thomas q. 9. de potentia art. 7. ad tertium, ideoque ex hoc capite non excluditur Deus à propria ratione vnus. Ad fundamentum Ianduni respondetur cum D. Thoma q. 9. de potentia art. 7. ad 11. unitatem non esse priuationem propriè dictā, quæ supponit in subiecto aptitudinem ad formam negatam, sed esse priuationem lato modo, vt dictum est cap. 3. numero 3. & idcirco non opus est, vt vnitas in Deo consistat in sola ratione positiua, sed consistit etiam in indiuisiōe sui à se: Ad alia confirmationem respondeo, cum priuationes simul inuoluant fundamenta, ratione ipsorum dici nonnunquam de Deo in abstracto, qua ratione etiam Deus interdum dicitur ipsa simplicitas, ipsa infinitas: quæ duo, vt docet communis sententia Theologorum, negationem significant: in rigore verò si attendatur formale significatum non est ita loquendum.

An verò vnitas numerica, quæ est principium numeri saltem transcendentis, simpliciter Deo conueniat, maiori cum fundamento dubitari potest. Negant simpliciter Bonauentura in 1. dist. 24. art. 1. q. 1. & lib. 1. compendij Theologicæ veritatis cap. 2. quod habetur in appendice opusculorum, Henricus in summa artic. 29. q. 7. in fine corporis, Richard. in 1. dist. 24. art. 1. q. 1. Aureolus q. vnica art. 4. propositione 1. Scotus q. vnica Bassolis. q. vnica art. 2. Huic sententiæ patrocinari videntur nonnulli Patres negantes Deum esse vnum numero. Ita Rufinus in expositione symboli super illa verba, (in vnum Deum) Hoc modo, inquit, intelligendum est, vnum non numero dici, sed vniuersitate, verbi gratia si quis dicit vnum hominem, aut vnum equum, hic vnum pro numero posuit: potest enim & alius homo esse, & tertius,

V.

S. Thom.

VI.

S. Bonauent.

Henricus.

Richard.

Aureol.

Scot.

Bassol.

Rufinus.

trinus, vel equus: vbi autem secundus, vel tertius non potest iungi, vnus si dicatur, non numeri, sed vniuersitatis est nomen, id est, qui propterea vnus dicitur, quod alius non sit, Ambrosius lib. 8. in Lucam in id cap. 18. Nemo bonus nisi solus Deus, Deus, inquit, vnus est, non vnus est numero, ita & Dei filius quasi vnus exceptus est, non quasi vnus ex multis etiam vngenis est, non vnus ex genitis, & Angelomus in lib. 1. Regum, vnus inquit, appellatur Deus nō de numero, & Glossa ordinaria in id 1. Regum 1. Fuit vir vnus, vnus, inquit, dicitur Deus, non numero, sed quia nunquam mutatur. Varia sunt fundamenta, propter quæ scholastici citati hanc sententiam secuti sunt. Bonauent. in d. 19. 2. p. distinctionis q. 4. & Bassol. vbi suprà ita sentiūt: quoniam vnitatis numeralis siue transcendens, siue de genere quantitatis addita alteri vnitati, semper facit aliquid maius, & perfectius, quam vna solū vnitatis: at verò, si Deus connumeretur creaturæ, cōiunctio ex ipso, & creatura non est quid perfectius solo Deo, Richard. autē, Henr. Scot. & Aegid. in l. d. 2. q. 1. ad quartū, probant idem quoniam Deus nō numeratur cū creatura sub aliquo communi vniuoco, vnde propriè loquendo hæc propositio est falsa, Deus & lapis sunt duo; denique Aureol. quoniam rationem formalis vnitatis sentit esse expressam clausionem alicuius indiuisi in sua indiuisiōe, nihil verò quod est indistinctū in Deo potest à mente præcisè concludi in sua indistinctione: quoniam cum Deus concipitur, ita intelligitur indistinctus, vt actu sit trinus, de conceptu enim Dei est trinitas actualis. Probari etiam potest, quoniam vnitatis numerica addit suprà terminum, cui additur, aliquid posituum re, vel ratione distinctum: in Deo verò nil essentialē est re, vel ratione distinctum à completa, & adæquata forma deitatis: ergo non conuenit illi vnitatis. Maior propositio patet inductione: nam, cum dicitur Socrates est vnus homo. Bucephalus est vnus equus, terminus vnus, appositus terminis illis communibus, homo, & equus, addit differentias indiuiduales, quibus Socrates constituitur in esse huius hominis, & Bucephalus in esse huius equi, & sic in cæteris: in Deo autem præter adæquatam rationem essentialē, quam nomine, Deus, significare intendimus, nihil prorsus posituum est re, vel ratione distinctum, à quo vnus dici queat: nam quidquid Deo competit, aut essentialē, aut notionale est: notionalia non dant vnitatem, essentialia clauduntur intimè in ratione deitatis: quapropter nihil huic aduenire intelligitur, quo constituatur in ratione vnius. Deniq;

impossibile est Deum connumerari alijs: nam, si connumeraretur maximè sub nomine entis, quod repugnat: non enim id, quod est per essentiam, connumeratur ijs, quæ sunt per similitudinem: vt videre est in homine vero, ac picto: non enim Alexander connumeratur sub ratione hominis cum sua statua: Deus autem vt constat ex superioribus, est ens per essentiam, creaturæ secundum similitudinem, ac participationem: ergo nequit adnumerari ijs sub nomine, ac ratione entis.

Dico secundum, Deus non dicitur propriè vnus numero iuxta receptionem acceptionem numeri: dicitur tamen, si numerus extendatur ad transcendentem. Prior pars est Diui Thomæ 1. part. quæst. 11. art. 3. ad secundum, in 1. dist. 24. q. 1. art. 1. ad primum & q. 9. de potentia art. 7. Aegid. in 1. dist. 24. 1. part. distinctionis quæst. 1. ad primum, & secundum, & quæst. 2. Durand. quæst. 1. Argentinatis qu. vnica art. 4. Capreol. quæst. vnica artic. 2. Hispanens. quæst. vnica art. 1. conclusionē 2. art. 3. notabil. 2. & artic. 4. ad argumenta contra secundam conclusionem, Henric. in summa art. 25. q. 1. ad tertium. Et facile constat ex vsu vocabuli: numerus enim apud Philosophos propriè accipitur pro multitudine discreta, quæ constat vnitatibus quantitatis, vt patet ex Philosopho in prædicam. cap. de Quantit. qui numerum recenset inter species quantitatis, & facit obiectum arithmetice: quæ licet abstrahat à materia sensibili, non tamen ab intelligibili, ex quo perspicuum est numerum prædicamentalem, siue propriè dictum de mente ipsius non nisi ex vnitatibus materialibus coalescere, atq; aded non posse dici propriè Deum esse vnum numero. Confirmatur auctoritate Sancti Basilij Epistola 14. quæ est Apologia ad Cæsarianos circa principium: Non est, inquit, Deus vnus numero, & infra rationem subdit: est namque numerus corporalis, natura, neque obstat quod ibi dicat Angelum esse vnum numero, in ea enim fuit sententia, vt existimaret Angelos fuisse corporeos, vt refert Ioannes Episcopus Thessalonicensis in 7. synodo actione 5. vnde immeritò ab aliquibus recentioribus trahitur in oppositam sententiam, ex eo, quod homil. quod Deus non est author malorum, circa medium diuidat creaturam in corporealem, & spiritualem: ibi enim tantum diuidit in intellectiuam, vel intelligibilem, & corporealem: at in intellectu ibi includit naturam humanam, quam manifestum est non esse spiritualem. Po-

VII.

S. Thom.

Aegid.

Durand.

Argentin.

Capreol.

Hispanens.

Henric.

Aristot.

Basilij.

Ioan. Thessal.

Alens.
Mayron.
Gregorius.
Marfil.
Hispalens.

terior pars est Alens. i. part. quaest. 13. membro 3. ad finem Mayronij quaest. 4. prologi, §. *Tertium fundamentum*, Gregorij in dist. 24. quaest. 1. articul. 2. conclusione 4. & Marfilij quaest. 27. art. 1. ad finem conclusione 3. & est de mente Hispalens. vbi supra, concedit enim numerum transcendente in alijs entibus à quantitate. Est verò manifesta: nam ex omni unitate multiplicata potest coalescere multitudo, & idèd, si Deo propriè còuenit vnitas transcendens, potest cum alijs eiusdem generis unitatibus constituere multitudinẽ transcendente: nam omnis entitas comparata entitati, ab eaque diuisa multitudinem constituit: vbi verò multitudo conceditur, numerus etiam concedi potest, omnis quippè multitudo potest suis unitatibus numerari. Idque constat ex scripturis, v. s. Ecclesiæ, Patrum, & scholasticorum: nam personas diuinas simpliciter appellant tres, naturas, & voluntates Christi duas, trinitas verò, ac dualitas non nisi numerando concipiuntur. Denique quotiescunque sub aliquo nomine, ac ratione res vna diuiditur, ac fecernitur ab alia, ita vt in vtraque sit vera negatio vnus de altera, ibi est vera diuisio, & connumeratio vnus cum altera, & vera ratio numeri transcendente: at sub nomine, ac ratione entis verè fecernitur Deus à creatura, & Deus non est idem ens, quod illa: quare, cum per intellectum creatura Deo additur, verè fit numerus transcendens.

VIII.

Vt verò explicetur mens Patrum negantium Deum esse vnum numero, obseruandum est aliquid appellari vnum numero duobus modis: nempe vel simpliciter, & absque addito, quomodo dicitur, Socrates est vnus numero: vel sub determinata forma, qua ratione idem Socrates dicitur vnus numero homo. Inter quæ, hoc est discrimen, quod priore modo non requiritur vlla determinata forma, vel ratio, sub qua res habeat unitatem: sed sufficit ratio communis entis: nam de quocunque ente singulari sub actuali diuisione in plura verè dicitur, quod sit vnum numero. Posteriore verò modo opus est, vt sit vnum numero sub forma eius prædicati, cui additur terminus ille, *vnus numero*, verbi gratia si dicitur, Socrates est vnus numero homo, sensus est ipsum habere unitatem numericam sub ratione hominis; eodemque modo cum dicitur Gabriel est vnus numero Angelus, designatur vnitas numerica sub natura Angelica: hæc verò dari nequit, si natura, vel ratio est intrinse-

ce indiuidualis, & non multiplicabilis in plura, & consequenter non numerabilis: qua de causa ineptè dicitur hic est vnus numero Socrates: nam Socrates non recipit numerum, & consequenter ipsius natura est singularis vnus numero hominis, non verò per alias unitates numerabilis: aptè verò dicitur vnus numero homo, angelus, equus, & sic de cæteris prædicatis communibus. Hoc posito apparet non incongruè dici, Deus est vnus numero absque addito, quoniam saltem sub ente numerari potest cum alijs, at non aptè dicitur Trinitas est vnus numero Deus, ita vt terminus ille (vnus numero) determinet Deum ad unitatem numericam, quasi secundum se illa careat: & hoc modo Patres negarunt Deum esse vnum numero intelligentes non esse vnum de numero plurium contentorum sub nomine, ac ratione Deitatis, quomodo Socrates est vnus numero homo, quia naturam humanam suapte natura multiplicabilem ipse sub diuisione numerica participat: Deus autem longe aliter diuinam naturam habet indiuisam, scilicet ex se, & nullo modo in plura multiplicabilem, cuius totam perfectionem vnica ratione adæquata concludit. Qua de causa à Rufino vbi supra dicitur vnus vniuersitate, hoc est tali unitate, quæ sola contineat totam amplitudinem naturæ diuinæ: quod post Rufinum D. Bernardus lib. 5. de consideratione cap. 7. explicat similitudine solis, qui est vnus non numero, nec enim cum alijs eiusdem naturæ connumerari potest: sed vniuersitate, quia in ipso solo natura solis reperitur: qua ratione Petrus, aut Paulus non sunt vnus homo. Quæ similitudo multò melius rem declarat posita sententia Philosophi existimantis eiusmodi res necessarias, & æternas non esse multiplicabiles: nam, sicut secundum hanc sententiam sol ita est vnus, vt plures esse nequeat sub eadem natura, ita Deus perfectè, & adæquate habet totam naturam deitatis, & idèd non nisi unitate vniuersitatis vnus est. Quia tamen nihil creatum est omnino simile Deo, deficit hæc similitudo: quoniam ipsa natura solis de se ad vnum solum indiuiduum determinata concipi adhuc potest sub ratione communis abstracta à conditionibus indiuidualibus: natura verò diuina hoc modo concipi nequit, quoniam se ipsa est singularis, neque distingui in ea potest ratio communis.

Ad

IX.

Ambrosius.

Ad hunc modum intelligendi sunt Patres, quando negant Deum esse vnum numero, ut patet ex verbis Ambrosij, nam cum dixisset Deum esse vnum, non verò vnum numero subdit, *ita & Dei filius quasi vnus exceptus est, non quasi vnus ex multis, & vnigenitus est, non vnus ex genitis*, quemadmodum ita filius dicitur vnigenitus, non quia sit vnus ex multis genitis, sed quia est indiuisus in ratione geniti, ita est vnus Deus, quia indiuisus in ratione deitatis, non quia vnus ex numero plurium, qui sint Dij. Verum quoniam gentiles multos Deos nominant, & ex modo loquendi nomen Deus propter hominum abusum non videtur determinatum ad singularitatem, idcirco ad tollendam ambiguitatem scriptura, & Ecclesia addunt illi terminum *vnus*, ad ostendendam singularem ipsius vnitatem: quæ additio minimè necessaria esset, si rem significatam perciperemus, nam terminis significantibus res singulares non addimus terminum, *vnus*, quoniam ipsi per se indicant singularitatem, & vnitatem, & ita non dicimus vnus Socrates, aut vnus Plato, nisi quando idem significat quod solus, communibus tamen addimus terminum, *vnus*, cum volumus designare certum indiuiduum, ut ita determinatè accipiantur, quomodo dicit Ennius: *Vnus homo nobis cunctando restituit rem*. Indicare volens certum ac singularem hominem, nempe Fabium, & cap. 14. Iudith. dixit Vagao Eunuchus: *Vna mulier Hebraea fecit confusionem in domo Nabuchodonosor*. Designans nempe Iudith, ita propriè loquendo, quia Deus est terminus omnino singularis, si singularitas eius nota esset omnibus, non oporteret addere terminum, *vnus*, sed suapte significatione indicaret nobis vnitatem Dei, quemadmodum quia solem vnum omnes agnoscimus, cum de ipso loquimur, non addimus terminos designantes vnitatem, quia audito solis nomine solem hunc singularem concipimus; & hoc modo frequenter loquitur scriptura, ut vel in ipso eius principio Genes. 1. ac 2. videre est: *In principio*, inquit Moyses, *fecit Deus calum & terram*, & infra, *dixit q. Deus*, quæ verba frequenter repetit, satis indicans loqui se de natura singulari, cui actiones, locutionesque tribuit: nam alioquin inepta, confusa, & obscura esset narratio: si quis enim ita suam historiam exordiretur: initio anni homo sumpsit insignia Regis, & cæter. ineptus omnino esset, & nihil significaret: nam cum sint multi homines, & ex modo loquendi non constet, de quonam sermo ha-

beat, totus historiae contextus vanus esset, & fides eius incerta, quæ vitia nequam sunt admittenda in sacris literis. Et ideo Moyses congruenter admodum locutus est, quando quidem vsurpans terminum singularem per se non debuit addere terminos designantes singularitatem. Ad dederim terminum, *vnus*, maximè quando additur nominibus singularibus idem significare ac terminus *solus*, & hac ratione propriè termino, *Deus*, additur, *vnus*, quod Diuus Ambrosius lib. de institutione Virginis cap. 10. probat ex pluribus locis scripturæ, maximè ex illo Ecclesiast. 4. *Est vnus, & non est secundus*. Denique vnum numero dupliciter accipi potest positivè ac negativè, positivè est vnum numero, quod habet vnitatem connumerabilem alijs, qua ratione Socrates est vnus numero homo: negativè verò id, quod est quidem vnum in se secundum aliquam formam, sub qua connumerari nequit alijs, & ideo dicitur vnus numero, non quasi sit vnus ex aliquo numero, sed quia in se ipso caret numero, quomodo sol est vnus numero sol. Priore modo non est dicendus vnus numero, *Deus*, sed posteriore, quoniam ita secundum formam Dei est vnus, ut sub ea nulli omnino rei connumerari queat.

Ambrosius.

Ecclesiast. 4.

X.

Ad argumentum Bonavent. & Bassolis dicendum vnitatem numeralem additam alteri non necessario constituere maius intensivè, & secundum perfectionem, sed solum extensivè, quo pacto Deus & creatura sunt plura extensivè, quam solus Deus, ut explicabo in tractatu de perfectione diuina. Ad argumentum Richardi, & aliorum neganda est consequentia: namque ad vnitatem numericam non requiritur convenientia in aliquo vniuoco, sed sat est, ut sint plura ab inuicem diuisa sub vna ratione analogica, ut ipsemet Richardus vbi supra tandem concedit: nam, cum vnitatem transcendens sit passio entis, quod analogum est, non debet ad ipsam exigi omnimoda convenientia eorum, quæ dicuntur plura, sub ratione, quæ est fundamentum ipsius vnitatis. Ad fundamentum Aureoli explicandum opus esset expendere id, quod supponit, nimirum personas diuinas esse de intrinseca ratione, & conceptu deitatis, quod in materia de Trinitate explicari solet, & sententia negatiua est admodum probabilis, quam qui tenuerit, facile eludet argumentum negando suppositionem: sed, ut hoc sponte illudemus, adhuc eo supposito argumentum

Richard.

D d d 4

non

non concludit: namque ad vnitatem numericam fat est expressa, & omnimoda clausio in sua indiuisione secundum eam rationem, secundum quam res dicitur vna numericè: namque ea sola exclusio ab indiuisione dissoluit vnitatem numericam, quæ admittit diuisionem eiusdemmet rationis, secundum quam res dicitur vna numero, quamuis admittat diuisionem secundum alias rationes: quo pacto vnitas specifica transcendens non dissoluitur, etiam si adsit diuisio numerica. Etenim humana natura diuisa actu per plura indiuidua adhuc est vna specie, quoniam clauditur in sua indiuisione secundum rationem specificam. At verò, etsi demus naturam diuinam includere intrinsecè personas diuinas, quæ secundum rationem personalitatis sunt diuise abinuicem, ipsa tamen omnino clauditur in sua indiuisione sub ratione naturæ, quæ non multiplicatur in personis, sed omnino indiuisa communicatur: & ita cum Trinitate personarum manet vnitas numerica naturæ, si quis dicat exemplum vnitatis specificæ non esse ad rem, namque natura specifica non includit intrinsecè in suo conceptu indiuidua, sicut nunc admittitur naturam diuinam includere tres personas. Respondetur exempla non debere esse prorsus similia, sed solum secundum id, ad quod assumuntur: Exemplum verò vnitatis specificæ coniunctæ cum diuisione numerica solum adduxi, ut ostenderem non dissolui vnitatem per quamlibet diuisionem, sed solum per eam, quæ separat rationem, secundum quam res dicitur indiuisa: quod verò in creatis non sit exemplum vsquequaq; simile diuinis non obstat, quo minus conuenire possint quoad ea, in quibus est aliqua similitudo.

XI.

Ad penultimum argumentum respondeo, maiorem, si absolute sumatur, esse falsam: nam vnitas transcendens, ut patet ex cap. 2. non addit aliquid positium supra ens: & ita, cum aliquis dicitur simpliciter vnus, præter entitatem eius propriam non requiritur aliquid positium re, aut ratione distinctum ab entitate subiecti, quod denominatur vnum. Veruntamen, si res dicatur vna sub aliquo nomine communi multis opus est, ut præter rationem communem significatam per nomen, cui additur terminus vnus sit aliquid re, vel ratione distinctum, quod sit fundamentum vnitatis, ut cum dicitur, Socrates vnus numero homo, aut Gabriel vnus numero Angelus: non ad vnitatem numericam siue hominis, siue Angeli præter rationes communes ijs nominibus. significatas addi oportet conditiones indiuiduales, quæ sunt funda-

mentum vnitatis numericæ: Deus autem non est hoc modo vnus numero, ut constat ex dictis: ideoque ad hoc, ut vnus sit, ac dicatur non necesse est, ut habeat aliquid positium non intimum essentia ab ea re, vel ratione distinctum. In forma neganda est maior propositio: cuius probatio solum conuincit id, quod modo dixi, scilicet quando res dicitur vna sub aliqua communi forma vendicare aliquid positium ab ipsa saltem ratione distinctum, quod sit fundamentum vnitatis, ut patet in exemplis adductis in ipso argumeto; si verò obijcias Deum esse vnum ens, & vnam substantiam, & ideo debere ipsi aliquid inesse distinctum à ratione essentia ac substantia, ijs minimè intrinsecum. Respondeo, si essentia ac substantia sumantur sub abstractione communi Deo & creaturis, verè per terminum vnus, quando Deus dicitur vnum ens, aut vna substantia, designari aliquid positium ratione distinctum ab essentia, & substantia in communi, quod sit fundamentum eius vnitatis: id verò est peculiaris ratio essentia ac substantia diuinæ, qua Deus distinguitur à quouis alio ente ac substantia, quod locum non habet, quando dicitur vnus Deus: nam vnitas saltem fundamentaliter importatur ipso nomine Deus: cuius obiectum, seu significatum est intrinsecè singulare atque indiuiduum, quod non habet essentia, vel substantia simpliciter dicta. Ad vltimum dicendum est ea, quæ dicuntur per similitudinem ad alia, esse in duplici differentia, quedam enim non participant formaliter eandem formam communem, sed solum dicuntur talia per attributionem ad veram formam: quomodo se habet homo pictus comparatus vero, & hæc connumerari nequeunt simpliciter sub eadem ratione communi: quedam verò conueniunt formaliter in ratione communi saltem analogica, qua ratione accidentia, etsi dicuntur entia per attributionem ad substantiam, connumerantur tamen cum illa, quoniam formaliter conueniunt in ratione formali communi entis: hoc autem modo se habent creaturæ ad Deum, cum quo habent analogiam sub ente, non solum per attributionem, sed etiam per proportionem, & ita non repugnat sub eadem ratione connumerari

Deum cum creaturis,
& dici vnum numero ens.

(?)

Vnitas Dei est omnium
maxima.

CAPVT XI.

I. **P**erspecto fundamento ac radice vnitatis diuinæ, considerandus est modus ipsius per comparationem ad alia. Porro comparatio fieri potest, vel cum personis diuinis, & earum proprietatibus, vel cum creaturis. Inprimis autem vnitatem non suscipere magis aut minus, ideoque secundum ipsam non posse fieri comparationem, atque adeo neque dici Deum esse maximè vnum, suadet, quoniam vnitas est pura negatio diuisionis, puræ verò negationes non suscipiunt magis ac minus: nam si ad sit forma negata, etiam in minimo gradu, non est negatio, erit autem, si illa omnino absit: at, cum forma penitus absit à subiectis, negatio ipsi omnibus competit ex æquo. Quæ ratione, si res habet aliquid diuisionis, quam priuat vnitas, nequaquam erit vna, si verò nihil omnino diuisionis habeat, erit æquè vna, ac quolibet alia maximè vna. Quod attinet ad personas maiorem esse ipsarum, quam naturæ vnitatem probari potest, quoniam persona est vltimo terminata & omnino incommunicabilis, nec admittit distinctionem realem eorum, quæ sunt idem quod ipsa, nec vllus numerus de ipsa prædicatur: quæ tria non conueniunt naturæ diuinæ: quapropter erit maior vnitas personæ, quam naturæ. Consequentia est manifesta. Nam ea vnitas est maior atque perfectior, quæ plus distat à diuisione, distinctione, ac numero. Maior etiam propositio per se patet. Assumptio ostenditur, siquidem natura diuina est communicabilis, & subsistit in tribus personis, & ideo non est per se vltimo terminata. Item deitas, & trinitas sunt omnino idem, absque vlla distinctione, ex natura rei: & tamen Trinitas inuoluit distinctionem realem; atque adeo personæ, quæ sunt idem, quod essentia diuina, realiter differunt: denique Deus est, ac dicitur trinus, & ita vnitas ipsius non repugnat cum numero, sicut vnitas personæ. Quod verò attinet ad ipsas proprietates personales præter rationem adductam, quæ quoad eas etiam procedit, est alia: quoniam proprietates excludunt omnem distinctionem, etiam virtualem: non enim paternitas, quatenus præcisè est relatio, admittit eiusmodi distinctionem, aut potest terminare plures conceptus non synonymos, sicut natura

diuina: quo magis autem res distat à distinctione, eo magis in se ipsis indiuisæ, & consequenter vnæ sunt: si verò de rebus creatis loquamur, plurimæ sunt, quæ & sunt diuisæ à quouis alio ente, & in se nullam habent compositionem, aut diuisibilitatem: quæ duo imminuunt aliquid de ratione vnus, quapropter habent maximè perfectam rationem vnitatis, & consequenter vnitas diuinæ essentia non erit maior. Antecedens suadet, nam anima rationalis, & Angeli non habent vllam compositionem actualem, nec admittunt vllam diuisionem: & ideo sunt indiuisibiles actu & potentia. Si quis autem dicat pati compositionem cum accidentibus, quæ sunt perfectiones extrinsecæ essentie, & ab ipsa ex natura rei distinctæ, non soluit argumentum: nam eiusmodi compositio imminuit quidem vnitatem compositi per accidens ex substantia Angeli, & perfectionibus accidentalibus, non tamen substantiæ ipsius: quæ licet non posset venire in eiusmodi compositionem, non magis esset vna, quam est modo: neque ea compositio inuehit multiplicitem in natura Angeli, sed in composito per accidens ex ipsa, & accidentibus, ideoque propterea non est minus vna. Si quis respondeat admitti compositionem ex genere, ac differentia, essentia, & esse: quæ non cadit in Deum, non omnino satisfacit: nam saltem ipsa differentia, & ipsum esse non patiuntur vllam aliam compositionem, & ita excludunt omnem prorsus diuisionem actualem & potentialem, ideoque attingunt summam, & maximè perfectam rationem vnitatis.

Vnitas, vt ex superioribus constat, formaliter consistit in negatione diuisionis, seu multitudinis eius rei, quæ dicitur vna: & ideo ex varia ratione diuisionis, seu multitudinis intrinsecæ, quam negat vnitas, expendi debet perfectio atque excellentia ipsius. Porro, cum Deum dixerimus esse vnum per se, & suo modo vnum numero, non est cur quoad vnitatem comparatur cum ipsis, quæ sunt vnum per accidens, aut vnum specie, genere, vel analogicè: His enim modis omnibus vnitatis, perfectior ac maior est vnitas per se numerica. Porro singularium per se multiplex fingi potest diuisio, adæquatè tamen diuiditur in eam, quæ tendit ad realem separationem, & eam, quæ perficitur actuali distinctione ex natura rei; Prior semper facta separatione terminatur ad plura, nullo singulari nexu copulata, vt

cum

II.

cum continuum diuiditur in plures partes, quæ postquam sunt diuise, manent simpliciter distinctæ. Posterior cum actuali distinctione patitur vnitatem naturaliter inseparabilem, qua ratione cælum admittit distinctionem, & consequenter diuisionem, de qua sermo est, inter materiam & formam: & nihilominus iuxta sententiam, quæ asserit esse incorruptibile, nunquam admittit vtriusque separationem. Itaque prior dici potest diuisio separabilitatis, posterior diuisio distinctionis ex natura rei. Prior etiam duplex est, altera actualis, qua vnum diuiditur in plura, & definit esse vnum, qua ratione continuum diuiditur actu in plura, quæ antè diuisionem erant partes vnius totius, ea verò peracta singula per se habent rationem totius: altera potentialis, quam habent partes in ipso continuo, in quo, sicut sunt plures potentia, ita quoque vendicant potentialem diuisionem, quæ est fundamentum pluralitatis. Ad hanc diuisionem pertinet etiam diuisio totius physici in suas partes, nam quamuis post separationem plerumque non maneat vtraque pars, vt contingit in corruptione omnium viuientium præter hominem, & ea, quæ manent, non habeant rationem & vnitatem totius, tamen per eiusmodi separationem verè dissoluitur ratio vnius: nam cum hæc resultet ex mutua copula partium, ea dissoluta perit. Diuisio secundum distinctionem est rerum suapte natura inseparabilium, actu tamen distinctarum: nam quia sunt inseparabiles, conueniunt in aliquam vnitatem: quia verò distinguuntur à parte rei, sunt etiam per suam rationem intrinsecam ab inuicem diuise, ita vt ratio vnius sit extra rationem alterius: & ob id intellectus possit eas actu distinguere, ac diuidere non solum abstractione præcisionis, sed etiam negationis remouendo vnam ab altera: & ita constitutum ex vtraque, licet sit re ipsa indiuisibile, hoc est inseparabile, est tamen diuisibile secundum rationem distinctionis: vt apparet in materia, ac forma corporum incorruptibilium, in genere ac differentia iuxta sententiam eorum, qui hæc ex natura rei distinguunt volunt. His generibus diuisionum opponitur triplex genus vnitatis, de qua loquitur Philosophus libro primo Physicor. tex. de compositione, nam est vnum continuitate, vnum indiuisibilitate quantitati opposita, vnum ratione: primum est indiuisum actu, diuisibile potentia: secundum & tertium indiuisum actu, ac potentia, si de

Aristot.

reali diuisione sermo sit, si verò de diuisione secundum rationem distinctionis, secundum est diuisibile potentia, tertium verò nullo modo, quoniam est vnum simpliciter quoad rationem essentia abfque vlla distinctione ex natura rei, vt vnum, ac merum, quæ in exemplum adducit Philosophus, & sicut hæc nullam patiuntur distinctionem ex natura rei, ita omnia ex natura rei eadem sunt vnum ratione, & hæc vnitae opponitur diuisioni secundum actualem distinctionem, priores duæ diuisioni secundum realem separationem, nam ad vnum continuitate reduci possunt ea, quæ sunt vnum quauis alia vnione reali.

Hoc posito dicendum est in primis Dei vnitatem esse maximam saltem negatiue. Probatur, quoniam nec vnitae creaturæ, nec proprietatum, aut relationum diuinarum plus excludit propositas diuisiones, quàm natura diuina: quæ caret omni diuisione intrinseca superius explicata: non enim admittit actu vel potentia pluralitatem sub eodem nomine, ac ratione, vt superius probatum est: non admittit etiam vllam diuisionem fundatam in actuali distinctione ex natura rei inter illam perfectionem essentialem: hæc enim ob summam simplicitatem non est in diuinis, quapropter nec esse, nec fingi potest vlla maior vnitae, quàm sit vnitae Dei. Quod si comparemus Deum cum rebus alijs solum quoad negationem diuisionis actualis in plura sub eodem nomine ac ratione, hoc modo non est magis vnus, quàm res aliæ. Fundamentum est, quoniam quoad formam omnino indiuisibilem abfque vlla latitudine nequit fieri comparatio secundum magis, ac minus: at negatio actualis diuisionis sub eodem nomine, ac ratione non habet latitudinem in singularibus, quantumuis sit disparitas quoad diuisionem potentialem. Exempli causa quoad esse tantum vnum numero indiuiduum cum negatione pluralitatis sub eodem nomine, ac ratione non magis est vnus Gabriel, quàm Alexander, quia vterque non est plures, æquè enim est Alexander vnus numero homo, ac Gabriel vnus numero Angelus, quamuis Gabriel sit expertus diuisionis in materiam, & formam, quam patitur Alexander: similiter Deus non est magis vnum numero ens, aut vna numero substantia, hoc est non plures sub eodem nomine, ac ratione, quàm Socrates sit vnus homo: quoniam, sicut inter vnum Deum ac plures non est medium, sed diuersitas

III.

tas

tas indiuisibilis, ita inter vnum hominem, ac plures non est vlla latitudo, sed indiuisibile discrimen, & iuxta hunc sensum recte concludit argumentum initio propositum: & hoc indicat D. Thomas I. par. quæst. II. art. 4. ad primum, cum concedit priuationem secundum se non suscipere magis ac minus, recipere tamen, secundum quod eius oppositum recipit magis aut minus: at multitudo, quatenus dicit pluralitatem sub eodem nomine ac ratione, non recipit hoc modo magis ac minus: nam quamuis denarius sit maior multitudo, quam quinquarius, vterque tamen æquè excluditur per quamuis vnitatem: & ita ex hoc capite vñ non recipit magis ac minus: ideoque, secundum hunc sensum non minus est vnus numero Socrates, quam sit Deus: Quia tamen, vt ex dictis patet, diuisio habet latitudinē, quoad alias acceptiones, habebit etiam vnitatem, quomodo hoc concedit D. Thom. vbi supra. Vnitatem enim non solum dicit negationem diuisionis rei in plura sub eodem nomine, ac ratione, sed etiam indicat modum entitatis, quæ dicitur vna quoad ceteras rationes diuisibilitatis, aut indiuisibilitatis superius numeratas: & quia quoad eas, vt mox ostendam, vnitatem Dei excedit omnes vnitates creatas, non est simpliciter concedendum res alias habere æquè vnitatem cum Deo, sed solummodo non esse discrimen quoad negationem actualis diuisionis in plura actu.

IV. Loquendo verò absolute ratione omnium modorum diuisibilitatis, aut negationis ipsius dicendum est inter deitatem, relationes, personasque diuinas nullum esse discrimen quoad vnitatem, sed omnibus ex æquo conuenire maximam vnitatem. Fundamentum est, quoniam ratio vnitatis consistit in negatione omnis diuisionis realis, tam actualis, quam potentialis: sed essentia, relationes, personæque diuine ex æquo carent omni diuisione ac diuisibilitate, ergo quoad vnitatem nequeunt comparari secundum magis ac minus. Assumptio supponitur ex dictis inferius in materia de simplicitate: vbi ostendam in deitatem, relationes, ac personas diuinas nullam cadere compositionem actualem, ex quo necessario sequitur exparte, quoque esse omnis diuisionis: nam diuisio entis singularis supponit compositionem ex ijs, in quæ est diuisibile: non enim esse potest potentia, siue ea capacitas diuisionis, quin supponatur vñ, quod modo aliquo consistet pluribus, in quæ diuisio terminetur: quare si deitas, relatio, ac persona diuina est expers omnis prorsus compositionis a-

ctualis, diuisibilitatis quoque expers erit; loquor autem de personis diuinis materialiter, hoc est de Patre, Filio, ac Spiritu sancto, quorum quilibet non minorem, ac essentia vendicat vnitatem, non verò de notione, siue ratione formali communi personæ, secundum quam analogicè dicitur de Patre, filio, & Spiritu sancto: quandoquidem eiusmodi ratio non habet vnitatem numericam, de qua agimus, sed communem analogicam, secundum quam diuiditur in plures personas, ita vt in ipsis verè multiplicata existat, & numerum admittat, quæ omnia repugnant personis ipsis materialiter sumptis: non enim ratio Patris diuiditur, ac multiplicatur in plures, sed est vnus numero Pater, vnus Filius, vnus Spiritus sanctus, omnes, ac singuli sine multiplicatione, aut diuisibilitate propriæ rationis. Nec verò hanc vnitatem dissoluit distinctio rationis, siue virtualis, quæ est in diuinis: namque vnitatem sequitur ipsum esse rei, & negat diuisionem entitatiuam, distinctio vero rationis, siue virtualis fundatur in ipso esse rei indiuiso, quod ob suam perfectionem vnitatem complectitur ea, quæ in alijs dispersa sunt, & idcirco potius supponit summam vnitatem, quam diuidat, ac separet entitatem, & consequenter non tollit, sed indicat perfectionem vnitatis, vt infra magis explicabo. Ex quo apparet omnia diuina, siue absoluta, siue respectiua habere summum gradum vnitatis: neque quoad hoc habere vllam diuersitatem, licet quædam secundum proprias rationes formales admittant compositionem rationis ex pluribus virtute distinctis, quomodo personam Patris constitui dicimus ex essentia, ac relatione, quædam verò non admittant, scilicet ipsæ relationes secundum præcisum conceptum relationis sumptæ. Ratio est, quia quoad identitatem actualem, & negationem compositionis veræ ac realis non est diuersitas.

Vt satisfiat primo argumento contra hanc assertionem, obseruandum est aliud quod ens magis, vel minus vnum solummodo dici secundum maiorem, aut minorem distantiam a diuisione actuali, vel potentiali, vt ait Diuus Thomas prima par. quæst. vndecima, art. quarto. Nam in negationibus, quæ propter latitudinem termini negati suscipiunt magis ac minus, non est facienda eiusmodi comparatio aliter, quam per ordinem ad minus negatos: & ita fieri debet in vnitatem, ideoque quando est æqua remotio a diuisione, est æqua vnitatem, quan-

quantumque circa alia sit diuersitas. Ex quo patet comunicabilitatem essentiae nihil facere ad rationem maioris vel minoris unitatis: namque ut notat Alensis 1. p. q. 14. m. 1. ad 2. & membro 6. art. 2. & Albert. 1. p. tract. 6. q. 29. m. 1. art. 2. q. incidente ad primum, quamuis in rebus creatis per comunicabilitatem inferatur diuifio: non enim eadem natura creata singularis suapte natura est comunicabilis pluribus suppositis, sed cum pluralitate suppositorum necessario est coniuncta pluralitas, ac diuifio naturae, tamen in diuinis comunicabilitas non affert diuifionem, aut multiplicationem formae communicatae: imò magis indicat excellentiam unitatis, quae tanta est, ut per identitatem cum pluribus suppositis re ipsa distinctis non dissoluatur, imò faciat esse vnum ea, quae sunt re, ac numero plura, ut recte docet Magnus Dionysius relatus ab Alensi ubi supra in fine, fecunditas, inquit, generationis facit declarationem unitatis essentiae: est enim perfecta atque excellentis unitatis argumentum, ita pluribus communicari, ut id ipsum, quo produciens est actu Deus, indiuisum secundum totam sui esse plenitudinem sit in producto: atque ita pluralitatem personarum non detrachere unitati diuini esse, imò eius excellentiam & perfectionem indicare docent ex professo Alens. 1. p. q. 14. m. 1. & Albert. 1. p. tract. 6. q. 29. m. 1. art. 2. Ex quo patet negandam consequentiam propositi argumenti: & ad eius probationem dicendum eam esse maiorem unitatem, quae secundum propria atque intrinseca rei magis distat à diuisione, distinctione, ac numero: at natura diuina secundum proprium ac formale significatum, & secundum intrinsecam rationem ipsius maxime ab his distat: nec enim deitas in personis diuiditur, distinguitur, aut numeratur, in Patre enim exiens minimè est diuisa, aut alia à se in filio, aut Spiritu sancto, sed maxime vna arctissimo & indissolubili nexu tres vnum constituens iuxta doctrinam Ioannis ep. 1. cap. 5. qui cum tres diuinas personas numerasset, adiunxit: *Et hi tres vnum sunt*. Ex eo verò, quod personae, cum quibus ipsa est idem, sine abinuicem discretae per proprietates relatiuas, nulla in ipsam redundat diuifio: nam ita identificatur cum Patre, ut eo realiter à filio differente, ipsa nullo modo distinguatur, sed cum ipso quoque non identificetur. Ad secundum patet solutio ex dictis: nam distinctio virtualis nullam arguit diuisionem actuale: & id eò, quamuis essentia nostro intelligendi

modo continet pluribus rationibus virtute distinctis, non proinde erit minus vna, quam illa, quorum sit mentio in argumento.

Si verò deitatem cum creaturis comparemus, absolute dicendum est Deum esse maxime vnum; haec est communis sententia Theologorum, Alens. 1. par. quaest. 14. m. 6. art. 2. Albert. in 1. dist. 9. art. 8. ad 2. & dist. 24. art. 2. quaest. i. unica annexa principali, D. Thom. 1. par. quaest. 1. art. 4. in 1. dist. 24. quaest. 1. art. 1. Bonauenturae art. 1. quaest. 1. ad 3. & lib. 1. compendij Theologicae veritatis, Richard. art. 3. q. 2. Aegidij d. 8. parte secunda secunda partis Aegidij. principalis, q. 1. & dist. 24. 1. p. distinctionis q. 1. Henrici in summa art. 25. quaest. 1. Henrici. ad 4. & art. 29. quaest. 7. initio corporis, Caietan. 1. p. q. 11. art. 4. cum alijs expolitoribus Diui Thomae ibidem, & Carthusiani lib. 1. fidei orthodoxae, art. 12. numero 4. Ex Patribus id apertissime tradit Richardus de sancto Victore lib. 2. de Trinitate cap. 17. 18. 19. & 20. Bernardus lib. 5. de consideratione cap. 7. & 8. ubi inter omnia, inquit, quae recte dicuntur, arcem tenet unitas Trinitatis, quae tres personae in vna substantia sunt. Plures alios referam tractat. quinto, cap. octauo, numero quinto. Ostenditur autem ratione communi, quoniam Deus Optimus Maximus excedit infinito intervallo creaturas quoad omnes perfectiones, quibus et cum Deo communicant, ut videre est in veritate, ac bonitate, ergo excedet etiam quoad unitatem: quapropter antiqui sapientes, ac philosophi Deum appellabant ipsum vnum, vel ipsam unitatem. Ita Mercurius Trimegistus, Empedocles, Parmenides, Melissus, Xenophanes, Damascius, & Philo Iudaus, quorum testimonia refert Augustinus. Eugubinus libro tertio de perenni philosophia capit. quinto, sexto, & septimo, & plurimi sanctorum Patrum dicunt esse ipsum vnum, vel ipsam unitatem. Ita Anselmus in Prologo, cap. 18. Marius Victorinus libro primo aduersus Arium post medium, Origenes libro primo Periarcho cap. 1. Ambrosius in Symbolum Apostolorum cap. 1. Antonius Abbas Ep. 6. ad fratres Arseniastas in 2. omo tertio Bibliothecae Patrum. Argumento verò sumpto ex ratione ipsius unitatis facile suadet, quoniam omnia creata habent aliquam compositionem, & consequenter admittunt diuisibilitatem: nimirum corpora, quae sunt vnum continuitate, ratione partium integritum, habent diuisionem potentialem, composita physica, quae sunt vnum sub-

Alens.
Albertus.

Mag. Dionys.

Alens.
Albertus.

1. Ioan. 5.

VI.

S. Thomas.
Bonauent.
Richard.

Caietan.
Carthus.

Rich. Victor.
Bernardus.

Trimegist.
Empedocles.
Parmenides.
Melissus.
Xenophanes.
Damascius.
Philo.
Eugubinus.

Anselm.
Mar. Victor.
Origenes.
Ambrosius.

Antonius.

Itan-

transcendunt materiam, & formam, habent
diuisionem secundum pluralitatem par-
tium actuale: substantiæ spirituales, &
omnia, quæ sunt in aliquo prædicamen-
to componuntur ex genere, ac differentia.
creaturæ denique omnes ex potentia &
actu, ex essentia & esse, & sicut ex his com-
ponuntur, ita patiuntur diuisionem actua-
lem, potentialem, vel secundum aliquam
distinctionem ex natura rei, quas omnes
compositionis, ac diuisibilitatis rationes
abesse à summa natura, infra ostendam.
Et hæc quidem ratio satis conuincit uni-
tatem diuinæ essentia: esse maximam in-
ter unitates eorum, quæ vnum sunt, sed
non inter omnes modos entis, qui quo-
modolibet sunt: ex ijs enim, quædam
nullam videntur admittere composi-
tionem, nempe ipsum esse, quo existit essen-
tia, ipse actus, quo completur potentia,
sed enim si modi omnes efficiendi conside-
rentur, ipsi quoque habent aliquam com-
positionem: nam quod est actus respectu
vnius, habet admixtam potentiam respec-
tu alterius: Verbi gratia anima est actus
corporis, & potentia respectu perfectio-
nis accidentalium: & esse rei compo-
sitæ ipsum quoque compositum est, ver-
bi gratia esse hominis coalescit ex parti-
ali esse animæ, & corporis: & ideo hæc
omnia deficiunt à perfecta ratione uni-
tatis.

VII. Verum, quia omne compositum est
tandem resolvable in partes simplices non
constantes alijs, dici poterit ipsum esse
differentia ultimo completis naturam
Gabrielis esse omnino simplex, atque
adeo perfecte vnum. Nihilominus nec
unitas modorum eiusmodi adæquat per-
fectionem unitatis diuinæ: etenim ut
recte notat Aegydius ubi proxime per-
fectio unitatis non consistit in sola nega-
tione diuisionis à quavis perfectione,
quam non repugnat inesse rei quæ dici-
tur vna: quomodo enim, ut di-
cam tractat. sequent. cap. i. ratio simpli-
citatibus non solum excludit composi-
tionem passiuam, sed actiuam, ita perfecta
unitas non solum negat diuisionem in par-
tes intrinsecas, sed etiam cum alijs parti-
bus, cum quibus simul vnum aliquod
constituatur: quod indicauit D. Thomas
i. p. quest. ii. art. 4. ad secundum, ideo
negans tam unitatem quæ est principium
numeri, quam punctum esse maxime
vnum, quia non sunt maxime entia, &
sunt in subiecto, & quia diuersa sunt à
subiecto, subdit vero: *Sicut enim subiectum
non est maxime vnum propter diuersitatem ac-*

identis, & subiecti, ita neque accidentis. Ita
que de sententia Diui Thomæ diuisio sub-
iecti, & accidentis quoad distinctionem
realem imminuit rationem unitatis, quia
scilicet si perfectio subiecti, & acciden-
tis coincideret in vnam, eandemque rem,
illa esset magis vna, quam sit subiectum
secundum se, quod est diuisum ab acci-
dente. Qua ratione vim intelligendi di-
cimus magis vnam, quam vim sentien-
di, quoniam intellectus vnite continet
vim percipiendi obiecta omnia, quæ con-
tinent multi sensus. At inquit, esse qui-
dem magis vnum, quam sint sensus om-
nes simul sumpti, non autem quam singu-
li seorsim considerati. Verum hoc etiam
modo unitas intellectus est perfectior: nam
quo plures effectus continentur in vna
potentia, eo hæc dicitur magis vna, quo-
niam virtus per cætera dispersa, in ipsa
est maxime vnita: ita, ut hæc vna, eadem-
que simplici entitate contineat eminen-
ter plures perfectiones actuales rerum
ordinis inferioris. Quod significauit

Alensis ubi supra art. 2. cum dixit unita-
tem summæ potentia: magis declarari à
multitudine creaturarum, & effectuum,
quam ab unitate effectus. Id vero non
aliunde prouenit, quam ex eo, quod
unitas effectus supponit virtutem poten-
tia limitatam, & consequenter diuisam
ab alijs rationibus potentia: multitudo
vero effectuum indicat illimitationem
virtutis, & identitatem cum cæteris ra-
tionibus potentia: seorsim repertis in re-
bus creatis. Quoniam vero omnis crea-
tura, & omnis modus efficiendi creatus, et-
iam maxime simplex, & indiuisus in se,
est diuisus ab alijs perfectionibus, &
aptus natus cum re alia coniungi ad con-
positionem vnius per se, vel per acci-
dens perfectioris, quam sint singula: par-
tes, ideo longissime distat à summa per-
fectione: Deus autem sua indiuisibili uni-
tate continet omnem perfectionem sim-
pliciter, quæ inesse illi potest, & in ipso
substantia non est diuisa à sapientia, nec
hæc à iustitia, nec denique vlla perfectio
ab altera: in creaturis autem hæc omnia
diuisa sunt: idcirco Deus merito maxi-
me vnus est: ideoque Alensis ubi supra
m. 6. art. 3. asserit unitatem diuinam, qua-
tenus est unitas prima, unitas simpliciter,
& perfecta, magis representari ab unitate
compositi, quam componentium, licet
quatenus unitas simplex magis repre-
sentetur à componentibus.

Ex his patet solutio ad argumentum
ultimo loco inductum, quo suadebatur

VIII.

Gillij comment. Theol.

Eee

creaturas

creaturas accedere ad æqualem gradum unitatis cum Deo. Inprimis enim nihil eorum, quæ dicuntur simpliciter entia caret aliqua compositione, ac diuisibilitate: quoniam vero ens, & vnum conuertuntur, cætera, quæ non sunt simpliciter entia, sed entis, ita non sunt simpliciter vnum, sed vnius: & ad veritatem propositæ assertionis sat est, si nulum ens simpliciter accedat ad perfectionem unitatis diuinæ. Respondeo deinde etiam ex modis entium plerosque habere aliquam compositionem, quæ Deo repugnet, vt in ipso argumento indicatum est. Quod si rem deducamus ad aliquem modum carentem omni compositione intrinseca, atque adeo expertem omnis prorsus diuisionis, ac diuisibilitatis intrinsecæ, nullus tamen assignabitur expers diuisionis ab alijs perfectionibus, quæ secundum rationes communes analogicas non repugnant cum ea, quæ in ipso est: & consequenter eius unitas erit admodum imperfecta coniuncta cum diuisione ab ijs perfectionibus, à quibus natura diuina non est diuisa, sed eas eadem simpliciter entitate complectitur.

TRACTATUS QUARTVS DE SIMPLICITATE DEI.

Quamuis Caiet. 1. p. quæst. 11. art. 1. simplicitatem non inter attributa, sed inter prædicata quidditatiua censeat numerandam, atque adeo esse priorem unitate, nihilominus ipsemet cap. 2. de ente & essentia negat eam esse perfectionem simpliciter, quoniam nihil positium significat, sed negationem: at negatio, vt per se patet, non est de essentia vllius naturæ, nedum diuinæ: supponit quidem simplicitas summam perfectionem entitatiuam essentiæ diuinæ, quam explicamus nomine *actus purus*, quo significatur pura actualitas efficiendi sine vlla permissione potentie in ijs, quæ ipsi intrinseca sunt. Ex qua perfectione necessario sequitur simplicitas: nam hæc, vt patebit infra, consistit in

negatione compositionis actiue & passiue, cuius omnino expers est actus purus, atque adeo est summe simplex. Merito vero post tractatum de unitate essentiæ diuinæ, sequitur tractatus de simplicitate, quoniam vt ait Henricus art. 28. quæst. 1. simplicitas est quædam unitas quod ante illum dixerat Hugo de Sancto Victor. lib. 7. Erudition. didascal. cap. 19. Verè autem vnum est, cui totum est vnum esse, & simplex esse, quod est. Quidquid igitur verè vnum est, simplex est, & in fine capitis, Cum spiritus simplex dicitur, non paruitas, sed unitas significatur: creator igitur est simplex, quia vnus est: est autem duplex unitas in Deo: altera singularitatis, quæ opponitur diuisioni, ac multitudini: altera simplicitatis, quæ opponitur multiplicati, & compositioni. De his locutum Dionysium, cap. 7. cælestis Hierarchiæ cum dixit de Deo: *monas est, & unitas*, sentit Henric. vbi supra post Hugon. de Sancto Victor. cuius verba refert, quæ sic habent: *Sanè quod monas, & unitas cum idem esse videatur, geminato nomine positum est, pro Græco factum est, in quo duo nomina sunt monas & enas, quæ quamuis vnā habeant apud nos interpretationem, (vtrūque enim unitas sonat) hoc tamen dictum esse videtur, quod monas magis unitatem significat, quæ secundum distinctionem dicitur, enas vero illam, quæ secundum simplicitatem vocatur, omne enim quod simplex est, vnum est. Ex quibus patet simplicitatem esse modum quandam unitatis nobilissimum, vt ait Bonauent. in 1. d. 8. art. 3. quæst. 2. ad primum, minus tamen latè patere, quam unitatem transcendentem, vt notat Richard. in 1. d. 2. art. 1. quæst. 4. & colligitur ex Hugone vbi proximè: nam cum dixisset omne simplex esse vnum, subiunxit, non autem omne quod vnum est simplex est, & ita ordo doctrinæ postulat, vt post disputationem de unitate Dei, de eiusdem simplicitate differamus.*

Quæ,